

1981/82:107

Torsdagen den 25 mars fm.

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollen för den 17 innevarande månad.

2 § Svar på fråga 1981/82:268 om lönegaranti åt anställda i Vänerskog

Anf. 1 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Gunnar Olsson har frågat industriministern om regeringen är beredd att medverka till att alla anställda i Vänerskog garanteras lön under den omställningstid som behövs för att utreda möjligheterna att rekonstruera verksamheten.

Frågan har överlämnats till mig.

Jag vill inledningsvis erinra om att industriministern med anledning av Vänerskogskonkursen har tillsatt en arbetsgrupp som leds av generaldirektör Lennart Schotte. Denna grupp, som började sitt arbete första veckan i januari i år, skall vara rådgivande åt konkursförvaltaren vad avser bl. a. lösningar som kan ha struktureffekter.

Vad sedan gäller frågan om de anställdas löner så finns det sedan år 1970 en statlig lönegaranti för att säkerställa de anställdas lönefordringar i en arbetsgivares konkurs. Genom lönegarantin kan en anställd få ut lön för en tid av ett år före konkursansökningen och för skäligen uppsägningstid, dock högst sex månader. Garantibeloppet betalas ut av länsstyrelsen efter framställning av konkursförvaltaren. Under månaderna december-februari har ungefär 25 milj. kr. utbetalats per månad i lönegaranti till ca 2 500 anställda i de konkursdrabbade företagen.

Dessutom finns möjlighet att erhålla ett bidrag enligt en särskild kungörelse om statsbidrag till nedläggningshotade företag. Bidraget utgår till företag som är i konkurs eller likvidation för att ge rådrudd för överväganden om fortsatt drift eller omplacering av de anställda. AMS prövar f. n. ansökningar om sådant bidrag för ca 1 500 av de anställda inom Vänerskog.

Torsdagen den
25 mars 1982

*Om lönegaranti
åt anställda i Vä-
nerskog*

Anf. 2 GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Först framför jag ett tack för svaret.

Innan jag kommenterar svaret från arbetsmarknadsministern, vill jag uttala min förvåning över hur denna fråga har hanterats. Jag lämnade in frågan till industriminister Åsling den 17 februari, samma dag som massmedia gav offentlighet åt att staten via den statliga lönegarantin tvingas betala ut sammanlagt 6 milj. kr. i löner till tjänstemännen på Vänerskogs huvudkontor i Karlstad. Först fick jag besked om att industriministern skulle ge sitt svar här i kammaren den 25 februari. Så blev svaret uppskjutet till den 9 mars. Inte heller då fick jag något svar, utan i stället ett besked från kammarkansliet att min fråga hade lämnats över till arbetsmarknadsministern och att svar var att vänta i dag, den 25 mars – fem veckor efter det att frågan ställdes. Jag lastar inte på något sätt arbetsmarknadsministern för detta, men hanteringen rimmår illa med vad som sägs i riksdagsordningen beträffande tid för besvarande av frågor.

Så går jag över till svaret. Det kan kanske tyckas att min fråga skulle vara mindre aktuell i dag än för fem veckor sedan. Men faktum kvarstår: Förbittringen är mycket stor bland de många som är anställda i Vänerskogs olika enheter och som inte vet någonting om sin framtid, medan de ledande i företaget får ta emot betydande belopp per månad t. o. m. juli månads utgång.

Jag tar fasta på det som arbetsmarknadsministern säger sist i svaret, nämligen att det finns möjligheter för nedläggningshotade företag att erhålla bidrag och att en ansökan om sådant bidrag till Vänerskog f. n. prövas av AMS. I anslutning till detta vill jag gärna knyta an till Bäckhammar. Jag hade givetvis Bäckhammar med i tankarna när jag ställde denna fråga. Där finns i dag 423 anställda. Jag vet att konkursförvaltaren har begärt ett 50-procentigt lönestöd, som skulle gälla t. o. m. juli månads utgång. Enligt uppgifter som jag har fått i dag på morgonen rör det sig totalt om ca 4 milj. kr. Ett sådant stöd skulle givetvis avsevärt lugna de drygt 400 anställda, eftersom de då skulle veta att de hade sina löner säkrade t. o. m. den 31 juli.

Kan statsrådet på något sätt medverka till att detta lönestöd kommer att utgå är det givetvis av mycket stort värde. Jag vet att arbetsmarknadsministern, kanske med speciellt intresse, följer utvecklingen i just Bäckhammar, och det vore välgörande om vi kunde få ett besked om lönestödet kommer att ges. Jag vet – det står ju i svaret – att ansökan från konkursförvaltaren har gått till AMS, men statsrådet kanske ändå har något att säga om möjligheterna att ansökan beviljas.

Anf. 3 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Jag beklagar att Gunnar Olsson har fått vänta på svaret så länge. Frågan om lönegarantin sorterar under arbetsmarknadsdepartementet, och det är därför frågan har överlämnats till mig.

Jag tror att Gunnar Olsson och jag är överens om att det viktigaste här är de signaler som kommer från konkursförvaltaren och som går ut på att det förefaller finnas goda utsikter att klara fortsatt drift vid de flesta av de

anläggningar som är konkursdrabbade. Det är naturligtvis det allra väsentligaste för de anställda.

I avvaktan på besked kan lönegarantin användas. Det är ett mycket omfattande statligt stöd för en sådan här situation, och många miljoner betalas ut den vägen.

Nu har emellertid ett antal av de anställda hamnat i den situationen att lönegarantireglerna inte längre är tillämpliga. Därför har jag i mitt svar hänvisat till den andra möjligheten, det s. k. rådrumsstödet. Det måste AMS som myndighet få pröva först. Jag tror att Gunnar Olsson har respekt för att jag inte kan – inte ens får – uttala mig om detta, innan berörd myndighet först har prövat frågan.

Anf. 4 GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Jag har full förståelse för det, men statsrådet kanske ändå kunde ge en liten vink om när frågan kommer att behandlas av AMS. Jag har i dag haft ett samtal med Bäckhammar, där man ställer stora förhoppningar till detta stöd. Ansökan från konkursförvaltaren inlämnades för en tid sedan, så vi kanske kan få ett besked här i dag om när den kommer att behandlas. Jag hoppas att den då behandlas positivt.

Det är riktigt att, enligt besked i dag, samtliga Vänerskogs sågverk nu är sålda. Billingsforssågen var den sista såg som fick sin köpare, så sent som i går.

Men hur det blir för de anställda i Bäckhammar vet vi ingenting om. Ett annat företag, där ovissheten kanske är ännu större, är spånplattfabriken i Norra Ny, där fabriken har stått stilla sedan den 12 februari. Där börjar nu de första att lämna företaget, utan att ha fått någon som helst lön. På onsdag i nästa vecka, dvs. den sista mars, går de första åtta av en total arbetsstyrka på 74 man.

Allteftersom uppsägningstiden löper ut mister dessa människor inte bara sina jobb utan också sina löner, och de har ingen sportslig chans att i norra Värmland, med det arbetsmarknadsläge vi nu har där, få nya jobb.

Ingen lön och inget arbete – det är inte att undra på att man i en sådan situation blir bitter, när man vet att topptjänstemännen i konkursboet får sina månadslöner utbetalda t. o. m. juli månads utgång. Det är månadslöner som i en del fall uppgår till mer än 25 000 kr.

Anf. 5 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! På frågan om när beslut kan komma att fattas i arbetsmarknadsstyrelsen kan jag svara att jag har inhämtat att det kan röra sig om bara några dagar. Det är naturligtvis så att de möjligheter som här står till buds för att göra en insats där lönegarantin inte längre gäller skall användas. Det är ju för fall av det här slaget som regelsystemet har kommit till. Men frågan om när det är tillämpligt måste myndigheten pröva från fall till fall.

Torsdagen den
25 mars 1982

*Om lönegaranti
åt anställda i Vä-
nerskog*

Anf. 6 GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Det är inte så mycket till tröst för de 74 som nu successivt lämnar sin anställning i Norra Ny, där det – det vet arbetsmarknadsministern lika väl som jag – inte finns några möjligheter till ersättningsjobb.

En annan kategori som vi inte heller får glömma bort i sammanhanget är de närmare 500 skogsarbetarna, varav 300 finns i Värmland och 200 i Skaraborgs län. Det finns en uppenbar risk för att hela avverkningsorganisationen splittras, i och med att skogsägarna nu är i färd med att bilda ett antal mindre föreningar. Jag skall inte klandra dem för det, för de är i sin fulla rätt att göra det, men faktum är att de som drabbas är utbildade och erfarna skogsarbetare med motorsågar och övrig utrustning plus ett antal maskiner. Det ser mycket dystert ut för dessa ca 500 skogsarbetare. Jag undrar vad arbetsmarknadsministern har att säga till dem. De har, om jag är rätt informerad, sin månadslön garanterad fram till den 31 maj. Därefter får antagligen ett betydande antal av dessa människor sluta sin anställning, och de vet inte om över huvud taget någon i fortsättningen kommer att ta ett arbetsgivaransvar för dem.

Anf. 7 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Till Gunnar Olsson och de människor han refererar till kan jag bara säga att både under den tid som lönegarantin gäller och naturligtvis också efteråt står de som berörs till arbetsmarknadens förfogande, som det heter. Därmed menas att de skall anvisas arbete i den utsträckning det finns något, och annars kan de komma i fråga för andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Vi har ju uttalat oss för att beredskapsmedel i stor utsträckning bör användas för skogsvårdande åtgärder. Jag håller inte för otroligt att det kan finnas möjlighet att åtminstone nästa höst och vinter starta arbeten i skogen med beredskapsmedel, om skogsarbetarna vid den tidpunkten inte har kunnat få arbete den ordinarie vägen. Som säkert Gunnar Olsson och jag är överens om har vi ett behov av att öka uttaget av skog, inte att minska det, och då bör de här människorna som har yrkesutbildning komma i fråga.

Anf. 8 GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Om behovet av ökad avverkning och en intensifierad skogsvård är vi fullt eniga.

Men jag vill återkomma till skogsarbetarna, som har sina löner garanterade t. o. m. den 31 maj. Statsrådet säger att det kan tänkas att vi blir tvungna att gå in med extra åtgärder fr. o. m. hösten. Vad skall de leva på under tiden från den 31 maj och fram till att dessa beredskapsarbeten, som också jag tycker är nödvändiga, sätts i gång?

Jag tror, Ingemar Eliasson, att det som har inträffat inom Vänerskog, som berör både dem vid Norra Ny och de 500 skogsarbetarna, kommer att medföra att man just i dessa bygder blir tvingad att göra starka insatser för att ta till vara de här människornas intressen.

Men min fråga är: Vad händer med skogsarbetarna efter den 31 maj? Det gäller ändå ett halvt tusen personer. De vet ingenting om vem som kommer

att ta ansvar för dem. Hela avverkningsorganisationen spricker kanske i och med att man nu är i färd med att bilda små skogsägarföreningar, som inte har möjlighet att ta ansvar för dessa skogsarbetare.

Nr 107

Torsdagen den
25 mars 1982

Anf. 9 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Jag kan inte falla konkursförvaltaren i ämbetet och exakt säga vad som skall hända med den ena eller den andra gruppen som berörs av konkursen. Men när lönegarantin löper ut tar ju arbetslöshetsersättningen vid, om inte rådrumsstödet kan komma i fråga. När det gäller möjligheterna att garantera de anställdas utkomst vill jag säga att de hamnar i samma situation som andra som friställs från sina arbetsuppgifter. De står alltså till arbetsmarknadens förfogande och kan komma i fråga både för lediga platser och för beredskapsarbeten och andra insatser som vi gör för människor som hamnar i just den situationen.

*Om ökad säkerhet
vid äldre kärn-
kraftverk*

Anf. 10 GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Jag skall ge Ingemar Eliasson en eloge för att han i många avseenden har visat intresse just för Värmland, och det finns ju speciella skäl till det. Men ibland har jag från honom också hört uttryck innebärande att det inte står någon ko på isen. Jag vill nog påstå att det gör det nu för de här människorna.

Jag vill till sist ställa en fråga till statsrådet med hänsyn till vad som nu har inträffat, bl. a. i fråga om dessa skogsarbetare och i fråga om de 74 personer som successivt får lämna sina jobb i Norra Ny och som för dagen inte har några utsikter till nya jobb. Är statsrådet beredd att gå in med extra insatser med tanke på vad som drabbar dessa människor, som oförskyllt har hamnat i en konkurs?

Anf. 11 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Vi är beredda att gå in med extra insatser för dem som är arbetslösa, oavsett om de bor i Värmland eller någon annanstans i landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1981/82:274 om ökad säkerhet vid äldre kärnkraftverk

Anf. 12 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Per Israelsson har frågat mig om branden den 18 februari 1982 i kärnkraftverket i Oskarshamn, block 1, föranleder någon åtgärd från regeringen eller från regeringen underställd myndighet för att öka säkerheten i kärnkraftsblock som har varit i drift längre tid.

Låt mig först konstatera att händelsen vid Oskarshamnsverket enligt vad jag inhämtat från statens kärnkraftinspektion var en begränsad oljebrand i

Torsdagen den
25 mars 1982

*Om ökad säkerhet
vid äldre kärn-
kraftverk*

turbindelen, som inte har berört den nukleära delen av kraftverket.

Vad allmänt gäller säkerheten i kärnkraftsblock som har varit i drift längre tid vill jag erinra om att statens kärnkraftinspektion i enlighet med riksdagens beslut är 1981 med anledning av energipropositionen (1980/81:90) skall utföra återkommande säkerhetsgranskningar. Enligt vad jag inhämtat har inspektionen påbörjat denna verksamhet, som syftar till att varje svenskt kärnkraftsblock under sin tekniska livslängd skall genomgå minst tre fullständiga säkerhetsgranskningar liknande den som föregår meddelandet av tillstånd att för första gången ta reaktoranläggningen i drift. Den utförda granskningen skall redovisas för regeringen.

Enligt vad jag har inhämtat sker även inom ramen för det löpande säkerhetsarbetet under kärnkraftinspektionens medverkan en återföring av forskningsrön och driftserfarenheter. Härigenom sker en fortlöpande förbättring av personalutbildning, driftsrutiner och även anläggningarnas tekniska utförande.

Omfattande åtgärder har således vidtagits för att trygga säkerheten i kärnkraftsblock som varit i drift längre tid. Det ankommer i första hand på tillsynsmyndigheterna, statens kärnkraftinspektion och statens strålskydds-institut, att föreskriva vilka åtgärder som skall företas i de enskilda fallen.

Anf. 13 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Det blev väldigt tyst om den svenska kärnkraften och dess risker efter folkomröstningen i mars 1980. Det är att beklaga. Kärnkraften blir knappast säkrare av folkomröstningar eller av tystnad. Eftersom de som driver kärnkraftverken känner sig påpassade inte bara av kärnkraftinspektionen utan också av en vaken allmänhet, kan däremot säkerheten komma att bli bättre. Det är ett av skälen till att jag frågat energiministern om han är beredd att vidta några särskilda åtgärder för att öka säkerheten vid de äldre kärnkraftverken.

Den frågan blir alltmer aktuell ju äldre kärnkraftsblocken blir och ju närmare en avveckling man kommer.

Den genom branden aktualiserade O 1-an togs ju i drift i december 1971, då vi höll vår första höstriktsdag i det här huset. Den har sålunda snart verkat under halva sin tekniska livslängd. Det finns anledning att skärpa uppmärksamheten på de risker som kan följa av stigande ålder hos ett kärnkraftverk. Här borde erfarenheten från andra länder, som haft kärnkraft längre än Sverige, kunna tas till vara.

Jag tror för min del att det var klokt av Sverige att börja med en liten reaktor som O 1-an, som bara är på 460 megawatt.

Det förhållandet att det blivit tyst i Sverige efter folkomröstningen för två år sedan och tyst efter olyckan i kärnkraftverket på Three Mile Island för snart tre år sedan får inte leda till att vi invaggas i falsk säkerhet och blundar för riskerna. Verkningarna efter olyckan på Three Mile Island fortgår faktiskt ännu denna dag, efter tre år – vilket jag tror att det blir om tre dagar. Den olyckan skakade en hel värld och ledde till att de stora partierna här i

landet plötsligt vände på klacken och gick med på den folkomröstning som vpk sedan länge hade föreslagit.

Jag fick ett relativt bra svar av energiministern. Jag kommer inte ihåg om jag tackade för det – det skall jag göra, även om svaret dröjde litet grand av olika omständigheter.

Jag vill sluta med att fråga energiministern om han känner sig helt trygg och lugn med de försäkringar som han gav i sitt svar, även när reaktorerna börjar bli 20, 25 och kanske 30 år gamla.

Anf. 14 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Jag tror att vi aldrig skall känna oss helt trygga och lugna – då har vi slappnat i vår bevakning. Tvärtom måste uppmärksamheten hela tiden vara på topp för att man i tid skall kunna upptäcka risker och ständigt förbättra säkerheten.

Vad jag har velat säga i mitt svar är att det system med återkommande säkerhetsgranskningar som kärnkraftinspektionen nu börjat tillämpa just syftar till detta. Det är ett sätt att komplettera – inte ersätta – det löpande uppföljnings- och översynsarbetet. Det är alltså en extra säkerhetsresurs, skulle man kunna säga.

Systemet är avsett att leda till ett specifikt program för varje reaktor, där man kan ta hänsyn till de erfarenheter som man har fått just av en specifik reaktors drift. Här kan det skjutas in att just O 1-an har visat mycket goda driftsresultat.

Vidare är systemet avsett att stimulera säkerhetsarbetet inom kraftföretagen och att få till stånd en systematisk avstämning av säkerhetsläget vid varje reaktor ungefär vart åttonde år. Och det skall ske en fortlöpande rapportering till regeringen.

Detta är ett sätt att hela tiden hålla granskningsarbetet på en hög nivå och att se till att inga myndigheter och inga kraftföretag – och för den skull inte heller någon politiker – slappnar i sin övervakande och granskande funktion.

Anf. 15 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Den aktuella olyckan gäller som sagt O 1-an. Om jag kommer ihåg riktigt är det en kokarreaktor. Energiministern sade i sitt svar att olyckan inte berörde den nukleära delen, och det är väl riktigt. Detta – antändning av olja vid hög temperatur – kunde ha hänt i vilket värmekraftverk som helst. Men i en kokarreaktor kan det ju också komma ut radioaktivitet om det läcker ut ånga.

I de två följande frågorna kommer det att tas upp att vi faktiskt har haft större problem med våra tryckvattenreaktorer här i landet, men det ingår inte i min fråga.

Jag vill till slut uttala att jag förlitar mig på att våra kärnkraftverk – som många här i landet inte alls ville ha men som vi ändå fick – sköts på bästa möjliga sätt ur säkerhetssynpunkt under sin kvarvarande livslängd, som kommer att löpa fram mot sekelskiftet, så att svenska folket kan känna sig

Torsdagen den
25 mars 1982

*Om kostnader
och risker vid
laddning av åter-
stående reaktorer
i det svenska kärn-
kraftsprogrammet*

tryggt och vara förvissat om att vi gör allt som går att göra för att säkerheten kring dessa anläggningar skall bli så stor som möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1981/82:275 om kostnader och risker vid laddning av återstående reaktorer i det svenska kärnkraftsprogrammet

Anf. 16 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat mig vilket som ställer sig billigast och minst riskabelt på lång sikt, att ladda eller inte ladda de tre återstående reaktorerna i det svenska kärnkraftsprogrammet.

De tre återstående reaktorerna beräknas tillsammans producera ca 18 TWh el per år. Om denna produktion används till elvärme i hus som i dag uppvärms med hjälp av olja, ersätts ungefär 2,5 miljoner kubikmeter till en importkostnad av f. n. ca 4 200 milj. kr. per år. Driftskostnaderna i de tre reaktorerna uppgår till ca 6,9 öre/kWh inkl. 1,7 öre/kWh för omhändertagande av det högaktiva avfallet och för rivning av anläggningarna. Överföringskostnaderna på stamnätet och distributionskostnaderna för en abonnent som använder el i stället för olja uppgår inkl. förstärkningskostnader till ca 8 öre/kWh. Sammantaget ger det en kostnad på ca 15 öre/kWh eller ca 2 700 milj. kr. per år för den el som de tre reaktorerna beräknas producera. Kapitalkostnaderna utelämnas i denna beräkning, eftersom dessa måste bäras vare sig man laddar reaktorerna eller inte.

Denna beräkning, som ger ett överskott på ca 1 500 milj. kr. per år, visar att det, då reaktorerna är byggda, är billigare att ta dem i drift än att inte göra det.

Även om den el som de tre reaktorerna beräknas producera i stället värderas gentemot kostnaden för annan elproduktion, i kol- eller oljeeldade kraftverk, framstår det som billigare att ta reaktorerna i drift.

Vad gäller frågan om vad som är minst riskabelt på lång sikt vill jag hänvisa till riksdagens beslut våren 1980. Enligt detta får högst 12 kärnkraftsblock användas under sin tekniska livslängd, som bedöms vara ca 25 år. Den sista reaktorn skall tas ur drift senast år 2010. Säkerhetsskäl skall avgöra i vilken ordningsföljd reaktorerna tas ur drift.

Anf. 17 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga. Det var ju en flott redovisning. Siffror radas upp. Men siffrorna är väl kända sedan lång tid tillbaka, och det värsta är att de innehåller luft.

Arbetsmarknadsministern talar här om priset på kärnkraften, men vi vet ju ingenting om den saken. Arbetsmarknadsministern kan inte gå upp här och lämna några garantier t. ex. när det gäller de 1,7 öre som avsätts för att vi skall klara det framtida omhändertagandet av högaktivt avfall, avställning av reaktorerna eller rivning – om de nu skall rivas. Det går inte att på något som

helst sätt beräkna detta. Vi vet ju inte vad det kommer att kosta, och det vet inte heller arbetsmarknadsministern. Det här är bara en summarisk beräkning. Man har sagt att det skall gå att klara det här med 1,7 öre/kWh i ersättning. Men vad vet vi om kostnaderna efter sekelskiftet? Jo, ingenting. Vi vet ingenting om arbetskostnader eller maskinkostnader. Inte heller vet vi hur det kommer att gå med t. ex. avfallet och vad det kommer att kosta.

Det här är en av de stora myterna i kärnkraftsdebatten och har alltså inget som helst värde när det gäller sådana här beräkningar. Talet om att det skulle bli en besparing på 1,5 miljarder kronor är alltså taget ur luften. Det finns ingen substans i de beräkningarna.

Man kan naturligtvis också diskutera priset i övrigt när det gäller kärnkrafts-elen. Det går ju att göra andra beräkningar som visar att kärnkrafts-elen blir betydligt dyrare. Resultatet beror helt på hur man beräknar driftskostnader, anläggningskostnader etc.

Nu säger arbetsmarknadsministern att kapitalkostnaderna inte är inräknade. Det kan kanske vara bekvämt, eftersom de är ganska intressanta i sammanhanget. Vad vi i stället kan konstatera är att vi har tre reaktorer som inte är laddade – kanske de snart bara är två, eftersom den tredje nu får laddas. Men det vore mycket bättre att inte ladda dessa. Därigenom skulle avfallsproduktionen minskas, och vi skulle således få mindre besvär med den. Vi skulle dessutom utan vidare klara vår elkonsumention, om man gick in för att spara på el i stället för att som nu slösa på el. Man pumpar alltså in el i systemet för uppvärmning. Det måste ersättas någon gång efter sekelskiftet, eller kanske tidigare, när man tar reaktorerna ur drift. Den stora energifrågan i Sverige i dag är alltså hur detta skall ske.

När det gäller säkerheten har jag inte fått något svar alls. Ett riksdagsbeslut i detta sammanhang gör ju varken till eller från. Säkerheten är dålig – det har framgått de senaste månaderna – och den blir kanske ännu sämre när reaktorerna åldras och nya problem uppstår.

Anf. 18 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Oswald Söderqvist säger att jag inte kan garantera att 1,7 öre räcker för att täcka kostnaderna för omhändertagande av avfallet. Det kan ju så vara. Men hur ser Oswald Söderqvists beräkning ut? Hur många ören är den riktiga siffran? Hur ser Oswald Söderqvists kalkyl ut?

Oswald Söderqvist har ställt en fråga till mig om vilket jag tror är mest ekonomiskt fördelaktigt, att ladda eller inte ladda reaktorerna. Jag har gett ett svar, och jag har byggt under svaret med ganska utförliga beräkningar. Mot det står bara herr Söderqvists förnekanden, men så enkelt skall väl inte Oswald Söderqvist komma undan. Vilka är Oswald Söderqvists beräkningar? Oswald Söderqvist måste nog också redovisa de alternativa kostnaderna för olja, kol och andra energislag – som om de skulle vara lättare att få ett grepp om på andra sidan sekelskiftet än om kostnaderna för nedmontering och omhändertagande av avfallet.

Alla kalkyler har naturligtvis osäkerhetsmarginaler, och det gäller att göra dem så små som möjligt. Även om man till den här kalkylen lägger en

Torsdagen den
25 mars 1982

*Om kostnader
och risker vid
laddning av åter-
stående reaktorer
i det svenska kärn-
kraftsprogrammet*

osäkerhetsmarginal på plus minus ganska många procent, har vi ju en bred marginal att röra oss inom, innan det skulle ställa sig ekonomiskt fördelaktigt att inte ta reaktorerna i drift.

Vad till slut gäller kapitalkostnaderna säger Oswald Söderqvist att de är intressanta. Ja, det är de, men man kan inte komma till annan slutsats än att de endera tas med till samma kostnader i båda kalkylerna eller också utelämnas. Eftersom de är desamma kan vi alltså utelämna dem och titta på skillnaderna. Det är en ganska elementär uppgift när man gör en kalkyl, Oswald Söderqvist.

Anf. 19 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det här som arbetsmarknadsministern lägger fram låter väldigt flott och självsäkert. Och det visar ju att vad jag har sagt är rätt – arbetsmarknadsministern kan inte redovisa en kalkyl och säga: Så här är det. Det kan ingen – inte jag heller. Jag har aldrig påstått att det finns någon möjlighet för vare sig mig, arbetsmarknadsministern eller någon annan att redovisa vad det kommer att kosta att klara avvecklingen av kärnkraften, tillvaratagandet av avfallet, förvaringen av det, avställningen, isoleringen och en eventuell rivning av kärnkraftverken. Vad vi kan konstatera är att det gäller kostnader som kommer att drabba framtiden i hundratals år. Det är helt förmädet av arbetsmarknadsministern, regeringen och andra kärnkraftsförespråkare att över huvud taget vara så fräcka att ni stiger fram och presenterar en kalkyl, där ni påstår att 1,7 öre på en viss elproduktion kommer att räcka för att täcka dessa kostnader. Det är meningslöst att göra sådana kalkyler och jämföra med andra bränslen, för dem kan vi beräkna, Ingemar Eliasson. Vad oljan kommer att kosta kan vi med något så när god säkerhet beräkna. Vi kan göra kalkyler beträffande andra bränslen också, men när det gäller kärnkraften i det oerhört långa tidsperspektiv som det där hela tiden har rört sig om kan ingen ekonom, ingen tekniker, ingen över huvud taget göra någon beräkning.

Det märkliga med kärnkraftsdebatten i Sverige är att Ingemar Eliasson och hans parti och andra kärnkraftsförespråkare alltid har kunnat göra beräkningar och kunnat säga: Så här är det. – Det är ett stort bedrägeri mot den svenska allmänheten.

Anf. 20 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Oswald Söderqvist vet vad oljan kommer att kosta i framtiden. Utmärkt! Jag skall i fortsättningen hänvisa alla som ställer den frågan till oraklet Söderqvist. Det är bra att veta att vi alla fall har sakkunskap att tillgå på ett område.

Ingen kan redovisa vad svaret är på den fråga som Oswald Söderqvist ställer, fick vi veta. Då måste jag fråga: Varför ställer då Oswald Söderqvist frågan?

Jag måste utgå ifrån, herr talman, att den som ställer en fråga här i riksdagen är seriös, dvs. både att frågan är seriös och att den som frågar vill ha ett seriöst svar. Därför har vi lagt ned en viss möda på att så långt det är

möjligt ge ett korrekt svar på Oswald Söderqvists fråga. Nu beklagar jag, herr talman, att vi har lagt ner det arbetet, för det var inte det som Oswald Söderqvist var ute efter.

Det finns naturligtvis osäkerhetsmarginaler i en sådan här kalkyl. Men vi har utgått från vad man i dag vet, och när det gäller den del av elpriset som sätts av för hantering av använt kärnbränsle är beslutet fattat. Det är ganska lätt att lyfta in den summan i kalkylen. Något annat kan vi inte utgå från. Men eftersom Oswald Söderqvist inte ville ha ett svar på frågan, skall jag naturligtvis inte förlänga debatten.

Anf. 21 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det var en mycket bra motfråga som arbetsmarknadsministern ställde. Jag har ställt min fråga just för att visa att det inte går att svara på den här typen av frågor. Man har inga säkra uppgifter, utan det är hugskott och mytbildning. Till skillnad från vad som gäller för kärnkraft, där det eventuellt tillkommer kostnader för uppärbetning av avfall etc., vet vi att vi för t. ex. olja inte har några sådana problem. Där kommer det inte att bli några avfallskostnader, som ingen kan beräkna. Det vet vi. Vi vet också att vi inom överskådlig tid till viss del måste lita till oljeförbrukning i vår energibalans.

Men så som debatten nu förs tycks det nästan vara fråga om att ersätta olja med kärnkraft – med de mycket stora osäkerhetsmoment som är förknippade med den.

Det finns andra alternativ än kärnkraft, det finns andra alternativ än olja, men det är inte intressant för Ingemar Eliasson och de andra som vill bygga ut kärnkraften i Sverige. Därför har vi fått den energipolitik som vi har – den har drivits fram och problemen har framställts för den svenska opinionen på ett sätt som jag inte kan betrakta som annat än bedrägligt.

Anf. 22 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Jag hade lovat att avsluta debatten, men eftersom Oswald Söderqvist sprider en villfarelse måste jag ändå få göra en korrigerering.

Oswald Söderqvist säger att oljan inte har något avfall. Svavlet är ett ganska stort problem, Oswald Söderqvist. Vi lägger och kommer att lägga ned ganska många miljoner kronor i Sverige på att ta hand om det avfallet. Jag hoppas att den kostnaden är inräknad i den kalkyl som Oswald Söderqvist väl så småningom upprättat som svar på den fråga han själv har ställt.

Anf. 23 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tänker inte försöka uppräta någon kalkyl, eftersom det är omöjligt. Det vet arbetsmarknadsministern och regeringen i övrigt, men ni går ut och försöker få folk att tro att det går att göra kalkyler.

Det finns olägenheter och avfallsproblem förknippade med andra energislag. Men till skillnad från vad som gäller för kärnkraftsavfall vet vi hur avfallsproblemen för övriga energislag skall lösas, också när det gäller

svavlet. Det finns tekniska lösningar, som går att genomföra om man vill satsa resurser. Men det finns inga tekniska lösningar på kärnkraftens avfallsproblem. Det är den enkla och klara sanningen, och från den skall inte Ingemar Eliasson försöka glida undan i den här debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1981/82:276 om säkerhetsaspekter rörande Ringhals 3 och 4

Anf. 24 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Marie-Ann Johansson har frågat mig om jag anser det ur säkerhetssynpunkt försvarbart att driva kärnkraftverk som är behäftade med skador.

Driften vid kärnkraftverken förutsätter tillstånd enligt atomenergilagen (1956:306). Fråga om tillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen har hittills när den meddelat tillstånd enligt atomenergilagen överlåtit till tillsynsmyndigheten att uppställa de ytterligare villkor som säkerheten kräver eller som i övrigt är påkallade från allmän synpunkt. Sådana villkor får ställas upp även senare under tillståndets giltighetstid.

Statens kärnkraftinspektion är tillsynsmyndighet för kärnkraftanläggningar. Den följer fortlöpande driften och kontrollerar att säkerhetskraven uppfylls. Vid störningar i driften eller andra förändringar av betydelse för säkerheten har inspektionen, som jag nyss nämnt, möjlighet att ställa upp ytterligare villkor för driften. Sådana villkor formuleras med hänsyn till störningens art och omfattning i det enskilda fallet. En utgångspunkt är att anläggningen med de tillkommande villkoren kan drivas utan att de normalt gällande säkerhetskraven åsidosätts.

Statens strålskyddsinstitut får utöver sådana villkor, som jag har nämnt, meddela ytterligare föreskrifter som erfordras för strålskyddet, bl. a. avseende arbetarskyddet.

Av vad jag nu har anfört framgår att frågan huruvida det är lämpligt att driva ett skadat kärnkraftverk får bedömas med hänsyn till omständigheterna i varje enskilt fall. Denna bedömning ankommer i första hand på tillsynsmyndigheterna, statens kärnkraftinspektion och statens strålskyddsinstitut.

Anf. 25 MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

I herr talman! I den svenska kärnkraftshanteringen har man ofta berömt sig av att sätta säkerheten främst. Vi har en villkorslag, som i alla fall skall innebära – även om den kanske inte alltid gör det – att kärnkraftverk, vilkas avfall inte kan lagras på ett tillfredsställande sätt, inte får laddas.

Man skulle kanske önska att vi också hade en lag som förbjöd drift av kärnkraftverk som är skadade eller behäftade med fel. Hade vi haft det hade

Torsdagen den
25 mars 1982

*Om säkerhets-
aspekter rörande
Ringhals 3 och 4*

jag inte behövt ställa den här frågan.

Två reaktorer, 3 och 4, vid Ringhals söder om Göteborg är behäftade med konstruktionsfel. Ringhals 3 havererade i höstas och fick tas ur drift. Det visade sig att ånggeneratorerna var felkonstruerade. I samtliga generatorer kan strömningsvibrationer skaka sönder tuber som innehåller radioaktiv ånga. Det visade sig också att den ännu oladdade Ringhals 4 hade samma typ av generatorer, med samma felkonstruktion.

Ringhals 3 har stått stilla sedan haveriet, och Ringhals 4 har inte fått laddningstillstånd. Nu har dock statens kärnkraftinspektion givit tillstånd att starta Ringhals 3 för drift med reducerad effekt, 40 %. Ringhals 4 får laddas och köras med 20 % effekt – detta trots att felet inte är åtgärdade. Det är här min fråga till energiministern kommer in i bilden. Vad jag ville veta var regeringens principiella inställning till att driva kärnkraftverk som är behäftade med skador.

Jag tackar för svaret. Det innebär att energiministern inte har några principiella invändningar mot att skadade kärnkraftverk drivs. Det får bedömas från fall till fall.

För att då ta fallet Ringhals menar jag att den typ av äventyr som man nu ger sig in på borde ha stoppats av regeringen. Det finns inga energipolitiska skäl att starta driften redan nu. Vi har energi så att vi klarar oss.

SKI:s tillstånd vilar enligt min mening på mer eller mindre osäkra bedömningar om att detta kommer att gå bra och inte kommer att innebära några nya haverier, men några absoluta garantier finns inte.

Enligt tidningsuppgifter var SKI för någon månad sedan inne på att ge tillstånd för drift med 10–15 % effekt i några månader. Det är därför märkligt att man nu ger tillstånd till drift med 40 % effekt för Ringhals 3 och 20 % för Ringhals 4.

Min uppfattning är alltså att laddningstillstånd i dagens läge inte bör ges för R 3 och R 4. Jag vill sluta med att fråga om jag kan tolka energiministerns svar så att regeringens uppfattning är den motsatta, att man kan ge tillstånd? Eller avser regeringen att vidta några åtgärder i just det här speciella fallet?

Anf. 26 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Den fråga som Marie-Ann Johansson nu ställer är densamma som ställdes i den ursprungliga frågan. Svaret är också detsamma. Myndigheten på området har att självständigt ta ställning från fall till fall och gör det med stor omsorg. Den myndighetsutövningen kommer regeringen inte att blanda sig i.

Vill myndigheten föra upp frågan till regeringen kan den göra det. Men vi har fullt förtroende för myndighetens sätt att hantera de här frågorna.

Anf. 27 MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Nu var det inte riktigt samma fråga jag ställde nyss. Jag ställde ursprungligen en principiell fråga, och jag fick svaret att bedömningen skulle ske från fall till fall, och då är jag naturligtvis intresserad av fallet

Torsdagen den
25 mars 1982

*Om omprövning
av beslut rörande
naturreservat på
Sydbillingen*

Ringhals, som nu är aktuellt – man avser där att köra i gång kärnkraftverk som är skadade utan att ha några fullständiga garantier för att det inte kommer att ske några nya haverier.

Jag tycker det är mycket märkligt att regeringen inte anser sig ha någon initiativrätt i den här frågan. Man menar att kärnkraftsinspektionen skall höra av sig till regeringen om den vill ha någon bedömning från regeringens sida. Jag tycker verkligen det är mycket allvarligt att regeringen inte själv kan ta initiativ, om man nu skulle dela min uppfattning att det är oförsvarligt att nu starta dessa kärnkraftverk. Det behövs inte från energisynpunkt. Det är alltså ett ekonomiskt spel där man sätter säkerhet och människors hälsa i fara. De stråldoser som gick ut vid det förra haveriet var visserligen ofarliga, men det är ingenting som säger att det går så, om det inträffar nya haverier när man nu kör i gång igen.

Jag tycker verkligen att regeringen smiter undan från sitt ansvar. Det kan inte vara så att regeringen inte har rätt att ta några egna initiativ i denna fråga – det hoppas jag verkligen att Ingemar Eliasson kan svara mig på.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1981/82:289 om omprövning av beslut rörande naturreservat på Sydbillingen

Anf. 28 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Sten Svensson har frågat om jag är beredd att ta initiativ till en regeringens omprövning av beslutet om bildande av naturreservatet Sydbillingens platå för det fall att lämplig ersättningsmark inte kan erbjudas.

I sitt beslut om naturreservatet uppdrog regeringen åt länsstyrelsen att ytterligare utreda frågan om ersättningsmark för att genomföra erforderliga markbyten. I den mån förutsättningar för markbyte saknas kan, enligt vad som anförs i beslutet, länsstyrelsen jämlikt 12 § naturvårdslagen ta upp frågan om upphävande av reservatsbeslutet såvitt rör visst område.

Något initiativ från min sida är inte aktuellt.

Anf. 29 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret.

Regeringens beslut från den 22 december 1981 har gett upphov till olika tolkningar. Från LRF:s sida har man hört sig för hos jordbruksdepartementet om den närmare motiveringen till beslutet. Det svar man fick gjorde inte saken bättre. LRF:s länsförbund i Skaraborgs län fick en skrivelse, daterad den 8 mars 1982, där föredraganden Einar Herlitz säger bl. a. följande:

”Det har uppdragits åt mig att snabbt besvara Ert brev angående innebörden av regeringens beslut om Sydbillingen. Tyvärr måste svaret bli tämligen intetsägande. Det är knappast möjligt att nu göra en auktoritativ tolkning av beslutet. Innebörden visar sig då beslutet tillämpas genom

länsstyrelseavgöranden och – om dessa överklagas – genom nya beslut av regeringen.”

Vid ett informationsmöte den 10 mars i år, som länsstyrelsen hade inbjudit till, fick markägarna bekräftelse på att man inte kan påräkna ersättningsmark till alla som önskar sådan.

Jag har frågat jordbruksministern om regeringen är beredd att ompröva reservatsbeslutet. Jordbruksministern svarar att han inte vill ta något initiativ i detta läge. Jag tycker det är beklagligt. Även besparingsskäl talar för en omprövning. Regeringen har ju i övrigt inte varit särskilt framgångsrik när det gäller att nå de angelägna sparmålen, och den bör därför ta till vara varje möjlighet. En sådan finns här.

Om nu länsstyrelsen ger dispens i samtliga fall och alla dessa beslut överklagas, då får ju regeringen ändå ta ställning i frågan. Vad gör regeringen då?

Anf. 30 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Detta är såvitt jag vet första gången som jag och regeringen har blivit klandrade för att vi ger ett för snabbt svar. Anledningen till att jag uppdrog åt en medarbetare i departementet att omgående svara på den skrivelse som hade kommit in var att man uttryckligen hade önskat ett snabbt svar. Det svaret fick man redan efter ett par dagar.

Så till frågan om vad regeringen kommer att göra om länsstyrelsen upphäver reservatet och naturvårdsverket överklagar. Det är helt omöjligt att besvara den frågan nu. Regeringens bedömning måste grundas på de fakta som kommer att redovisas i ärendet. Eftersom det nu inte finns ett aktuellt ärende, finns det heller inga ställningstaganden att göra.

Anf. 31 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Får jag först erinra jordbruksministern om att denna fråga har varit aktuell under hela nio år. Så lång tid har berörda markägare fått leva med det här problemet. Osäkerheten kvarstår beträffande deras framtid.

Vid besök i länet har jordbruksministern antytt att valet kommer att stå mellan ersättningsmark och rätten att bruka skogen. Eller är det jordbruksministerns mening att de som inte kan erbjudas ersättningsmark skall tvingas sälja? Förstår inte jordbruksministern att han måste kunna ge klara besked på den punkten?

Jag vill påminna om att inom den västra delen på ca 470 hektar finns enligt länsstyrelsens beräkningar 27 markägare, som också blir berörda av Hornborgasjöns restaurering. De kan således komma att hamna i den situationen att de tvingas avstå skog till naturreservatet på Sydbillingen och åkermark till höjningen av vattennivån i Hornborgasjön. Därmed blir sysselsättningsunderlaget alltmer beskuret, och risken är stor för att dessa familjejordbruk inte kan bestå såsom bärkraftiga enheter i framtiden.

Vad jag har velat understryka med att framföra dessa synpunkter är att markägarna inte är intresserade av kontanta ersättningar, eftersom dessa kommer att ätas upp av skatter och inflation. Markägarna vill ha sitt

*Om omprövning
av beslut rörande
naturreservat på
Sydbillingen*

sysselsättningsunderlag tryggt för framtiden, så att brukningsenheterna även kan gå över till nästa generation. Det är detta det handlar om. Det borde verkligen innebära att jordbruksministern mer på allvar tar och ser på denna fråga.

Anf. 32 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag försäkrar Sten Svensson att jag tar denna fråga på allvar. Men jag har svårt att förlika mig med att Sten Svensson politiserar frågan på detta sätt. Han gör det genom att säga att det enligt moderaterna inte skall bildas några naturreservat. Det finns inte heller anledning, säger han, att som man i regeringsbeslutet har gjort gå så långt att regeringen undersöker möjligheterna att få ersättningsmark. Att regeringen gjort så i detta fall borde Sten Svensson vara nöjd med.

För att reservatsbeslutet skall upphävas kräver lagen att det finns synnerliga skäl. Sådana skäl kan enligt regeringsbeslutet vara att förutsättningar för markbyte saknas. De markbyten som avses i beslutet är sådana som medverkar till att grundvalen för försörjningen för berörda jord- och skogsbrukare på Sydbillingen inte rubbas.

Det är inte första gången jag säger detta. Sten Svensson borde ha förstått det för länge sedan.

Anf. 33 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Nej, jag är inte ute efter att politisera. Jag menar bara att de markägare som vill veta hur framtiden kommer att se ut för deras brukningsenheter rimligen bör få besked om hur det kommer att förhålla sig. Här får man tydligen avvakta länsstyrelsens behandling av ärendet. Sedan sker överklagande till regeringen, och man vet inte vad regeringen kommer att säga. Det hade varit bättre om jordbruksministern redan nu förklarat att det, om länsstyrelsen i detta fall beviljar dispens, får bero med detta. Det hade inneburit ett klart besked, nämligen att det inte skall bli något reservat på området om man inte kan skaffa ersättningsmark. Det hade varit ett rejält besked, och det är det beskedet som jag är ute efter.

Anf. 34 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Sten Svensson har inte ens läst regeringens beslut. Vad vi nu väntar på är att utredningen om ersättningsmark skall bli färdig. Därefter finns alla kort på bordet.

Anf. 35 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag vill påminna om att länsstyrelsen fattade ett beslut, där man gjorde avvägningar mellan de motstridiga intressen som har stått mot varandra under flera år i denna fråga. Länsstyrelsen räknade med att detta beslut skulle stå sig på regeringsnivå. Nu blev detta inte fallet, utan regeringen lade till det västra området. Därmed har regeringen försatt sig i den situation som jordbruksministern nu kritiserar mig för att jag har tagit upp.

Anf. 36 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! I beslutet fanns föreskrifter om ersättningsmark, vilket är det viktiga.

Anf. 37 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Det väsentliga är ju vad som kommer att hända då man konstaterar att det inte finns någon ersättningsmark. Vi vet redan nu att svårigheterna är stora, och jag tycker inte att det är lämpligt att markägarna skall få sväva i så stor ovisshet och avvakta regeringens framtida ställningstaganden till de överklaganden som kommer med anledning av de dispenser som länsstyrelsen kommer att ge.

Anf. 38 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Nå, det var en framgång, att det väsentliga är vad som kommer att hända! Låt oss vänta tills vi får alla fakta på bordet, så kan vi diskutera den saken.

Anf. 39 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Markägarna hade varit bäst betjänta av ett klart besked redan nu i den frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1981/82:300 om villkoren för avveckling av statens hyresbostäder i vissa fall

Anf. 40 Statsrådet OLOF JOHANSSON:

Herr talman! Ingemar Hallenius har frågat mig om jag är beredd att ge en redovisning för de skäl som erfordras för att en avveckling av statens hyresbostäder i vissa fall ej bör ske.

De bostadsförvaltande myndigheterna skall enligt riksdagens beslut med anledning av propositionen om avveckling av statens bestånd av uthyrningsbostäder m. m. göra en genomgång av sitt bostadsbestånd och analysera de problem som finns. Därefter skall en avvecklingsplan upprättas med sikte på att avvecklingen genomförs så snabbt som det bl. a. av administrativa skäl är möjligt.

Inför varje avvecklingsbeslut måste en prövning göras i det enskilda fallet, eftersom det kan finnas omständigheter som medför att en avveckling inte är möjlig eller lämplig. Det är de bostadsförvaltande myndigheterna som skall göra denna prövning.

Jag utgår ifrån att myndigheternas avvecklingsplanering kommer att visa vilka problem som kan vara aktuella i sammanhanget. Jag anser att några särskilda skäl inte kan anges i förväg. De bostadsförvaltande myndigheterna skall nämligen enligt regeringens föreskrifter i sina anslagsframställningar redovisa hur avvecklingen genomförs.

*Om villkoren för
avveckling av sta-
tens hyresbostäder
i vissa fall*

*Om villkoren för
avveckling av sta-
tens hyresbostäder
i vissa fall*

Först när dessa redovisningar kommer in till regeringen finns det möjlighet att överblicka vilka problem som finns och vilka eventuella åtgärder som kan bli aktuella.

Anf. 41 INGEMAR HALLENIUS (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Olof Johansson för svaret på min fråga. I svaret understryks att inför varje avvecklingsbeslut måste en prövning göras i det enskilda fallet, eftersom det kan finnas omständigheter som medför att en avveckling inte är möjlig eller lämplig.

Det är angeläget att den bostadsförvaltande myndigheten är medveten om att i vissa fall en avveckling av statens hyresbostäder inte är vare sig möjlig eller lämplig. Risken är annars att den bostadsförvaltande myndigheten alltför restriktivt tolkar riksdagens beslut och inte tar tillräcklig hänsyn i de fall där det är nödvändigt att staten även i fortsättningen äger hyresbostäder. Där det finns speciella skäl skall alltså staten behålla sina hyreslägenheter.

Detta måste i hög grad gälla försvarets bostäder vid Skaraborgs flygflottilj, F 7 i Sätenäs. Ur såväl service-, rekryterings- som beredskapssynpunkt är det mycket angeläget att dessa kan bibehållas som personalbostäder.

Det rör sig om 145 lägenheter inom flottiljens område eller i dess närhet. På grund av närheten till flottiljen är det inte lämpligt att försälja dessa. De boende inom detta område slår entydigt vakt om sin boendemiljö; detta framgår av en enkät som gjorts. Av 155 utsända frågeformulär har inkommit 140 svar. Av svaren framgår att 53,5 % bott lång tid i området, i regel över 15 år.

86 anser att bullret inte upplevs som störande. Bara två uppger att de vill flytta. Nära till arbetet och miljön med närhet till sjö och skog redovisas som uppenbara fördelar. Det är väl ganska få bostadsområden som kan uppvisa en så positiv syn från de boende.

Ur beredskapssynpunkt är det också angeläget att ha en så stor del som möjligt av personalen boende nära flottiljen. Man kan därigenom hålla en snabb och hög beredskap. Även ur rekryteringssynpunkt är det angeläget att bostadsmöjligheter finns i närheten av flottiljen.

Under senare år har kraven på att få bostad nära flottiljen ökat. Även ur samhällsekonomisk synpunkt måste det vara angeläget att kunna tillvarata och utnyttja det kapital som är nedlagt i dessa bostadsområden.

Flottiljen är en landsbygdsflottilj som mer än andra försvarsenheter är beroende av verksamheten närliggande personalbostäder. De särpräglade förhållanden som här råder är starka skäl för att den bostadsförvaltande myndigheten, i det här fallet fortifikationsförvaltningen, skall ta hänsyn till detta i sin bedömning.

Regeringen har ju att göra den slutgiltiga bedömningen, men jag anser att den bostadsförvaltande myndigheten bör beakta att det finns skäl som gör att staten i vissa fall skall ha kvar sina hyresbostäder.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1981/82:288 om bibehållande av försvarsmaktens hyresbostäder i Sätenäs

Nr 107

Torsdagen den
25 mars 1982

Anf. 42 Försvarsministern TORSTEN GUSTAFSSON:

Herr talman! Sten Svensson har frågat mig om jag är beredd att ta något initiativ för att få till stånd någon form av dispens från det av riksdagen den 21 maj 1981 fattade beslutet om avveckling av statens bestånd av uthyrningsbostäder m. m., när det gäller det stora antalet bostäder vid F 7 i Sätenäs.

*Om bibehållande
av försvarsmak-
tens hyresbostäder
i Sätenäs*

Regeringen har med anledning av riksdagens beslut uppdragit åt de fastighetsförvaltande myndigheterna, däribland fortifikationsförvaltningen, att så skyndsamt som möjligt genomföra beslutet. Inom fortifikationsförvaltningen är en särskild arbetsgrupp tillsatt för avvecklingen. Arbetet bedrivs så att en avvecklingsplan görs upp för varje förband eller garnison där det finns bostäder som tillhör försvarsmakten. Vid uppgörandet av dessa planer ges representanter för de militära staberna, berörda förband och personalens organisationer tillfälle att lägga fram sina synpunkter. Jag räknar med att fortifikationsförvaltningen under år 1983 kommer att kunna redovisa en samlad avvecklingsplan för hela försvarsmaktens bostadsbestånd. I samband därmed torde komma att närmare belysas de problem som kan uppkomma i samband med avvecklingen bl. a. för den berörda personalen. Jag anser att det skulle vara fel av mig att mitt under pågående utredningsarbete göra någon utfästelse eller något uttalande om hur eventuella problem i samband med avveckling av bostäderna vid F 7 skall kunna lösas. Jag är därför f. n. inte beredd att ta något initiativ i den av Sten Svensson angivna riktningen.

Anf. 43 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret. Alldeles nyss har min kollega på Skaraborgsbänken Ingemar Hallenius gjort en faktaredovisning, och jag behöver inte ta kammarens tid i anspråk med att upprepa den, även om jag för min del ställde denna fråga några dagar tidigare och får mitt svar senare. Jag vill instämma i den redovisning han gjorde.

Försvaret förvaltar ca 1 900 familjebostäder av statens totala innehav av ca 10 500. Det antal som finns i Sätenäs kan beräknas uppgå till omkring 10 % av försvarets innehav. Det torde såvitt jag vet vara försvarets största bestånd samlat på en plats, möjligen kan Boden ta upp tävlan.

För någon tid sedan besökte riksdagens försvarsutskott Sätenäs. Enligt min tolkning av vad massmedia då uppgav uttryckte man sig då mycket negativt om planerna på en avveckling av dessa bostäder. Det är naturligt med utgångspunkt i våra försvarspolitiska målsättningar att man tar upp denna fråga.

Enligt min mening får dessa synpunkter ta över i den uppkomna situationen, och därför har jag ansett det värdefullt att få ett uttalande från försvarsministern i detta hänseende.

Det är t. ex. viktigt att ärendet inte får utvecklas därhän att den tänkta

placeringen av flygtransportdivisionen till Såtenäs äventyras.

Jag konstaterar att försvarsministern inte vill ta något initiativ, men jag vill ändå ställa en fråga. Jag utgår från att försvarsministern kommer att följa det fortsatta utredningsarbetet. Om han då märker att det som sker på något sätt kan äventyra den tänkta placeringen av flygtransportdivisionen till Såtenäs eller försvarets anläggningar över huvud taget där, kommer försvarsministern då att ta initiativ och ingripa i beslutsprocessen för att värna om Såtenäs förutsättningar att överleva som garnisonsort?

Anf. 44 Försvarsministern TORSTEN GUSTAFSSON:

Herr talman! Anledningen till att regeringen lade fram propositionen i dessa frågor var speciellt de ekonomiska synpunkter som då var styrande. Det har ju ansetts att det inte är ekonomiskt försvarbart att staten i fortsättningen behåller sina uthyrningsfastigheter. Man beräknar förlusten per år för försvaret för dess underhåll och förvaltning av bostäderna till ca 8–10 milj. kr., detta utan att kostnaderna för den centrala förvaltningen har räknats in. För försvarets del bör sålunda den beslutade avvecklingen kunna leda till en anseelig besparing, vilket ju är viktigt i dessa tider, såsom Sten Svensson är väl medveten om.

Det handlingsmönster som vi nu har att följa är att vederbörande myndighet fullföljer den utredning som den blivit ålagd att göra och kommer in med sin plan för avvecklingen. Därefter får regeringen ta ställning.

Anf. 45 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för dessa kompletterande synpunkter. Jag vill på intet vis ifrågasätta principbeslutet som sådant här i riksdagen. Det har vi ju varit med om att fatta. Och det är, som här framhålls, viktigt att vi utnyttjar varje möjlighet till besparingar i de offentliga utgifterna. På den punkten är vi således helt överens.

Men så uppkommer situationer där man måste göra avvägningar och fundera över om det verkligen blir en total samhällsekonomisk besparing. Just ett sådant unikt fall utgör Såtenäs. Vilka blir konsekvenserna för berörda kommuner? Vilken följdverkan uppstår på andra områden om man gör ingrepp i en sådan unik miljö? Vad händer med underlaget för den handel som förekommer och för den samhällsservice som är etablerad i Såtenäs? Dessa saker måste man fundera över, och den ena besparingsåtgärden måste därvid vägas emot den andra, så att man ser vad totaleffekten blir.

Det är viktigt att här säkerställa en lösning som gör att garnisonen vid Såtenäs har förutsättningar att finnas kvar i den omfattning som vi har tänkt oss och att man också har de möjligheter till lokalisering av flygtransportdivisionen till Såtenäs som vi har efterlyst tidigare.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1981/82:152 till lagutskottet

Nr 107

Torsdagen den

25 mars 1982

10 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1981/82:2232–2234 till utbildningsutskottet

1981/82:2235 till justitieutskottet

1981/82:2236 och 2237 till skatteutskottet

1981/82:2238 yrkande 2 till skatteutskottet
i övrigt till jordbruksutskottet

1981/82:2239 till socialutskottet

1981/82:2240 och 2241 till skatteutskottet

1981/82:2242 till utbildningsutskottet

1981/82:2243–2245 till skatteutskottet

1981/82:2246 yrkandena 1 och 2 till skatteutskottet

yrkandena 3–5 till justitieutskottet

yrkande 6 till utbildningsutskottet

yrkandena 7–14 till socialutskottet

1981/82:2247 yrkandena 1, 2 och 4–7 till skatteutskottet

yrkandena 3 och 8–11 till socialutskottet

1981/82:2248–2259 till näringsutskottet

1981/82:2260–2283 till försvarsutskottet

1981/82:2284–2287 till kulturutskottet

1981/82:2288–2295 till arbetsmarknadsutskottet

1981/82:2296 till näringsutskottet

1981/82:2297 till arbetsmarknads- och näringsutskotten

1981/82:2298 och 2299 till näringsutskottet

1981/82:2300 yrkandena 1, 2 och 6 till skatteutskottet

yrkande 7 till arbetsmarknadsutskottet

i övrigt till näringsutskottet

1981/82:2301–2303 till näringsutskottet

1981/82:2304 och 2305 till skatteutskottet

1981/82:2306–2308 till näringsutskottet

1981/82:2309 yrkande 16 till arbetsmarknadsutskottet

i övrigt till näringsutskottet

1981/82:2310–2312 till näringsutskottet

1981/82:2313–2315 till jordbruksutskottet

1981/82:2316 yrkande 2 till skatteutskottet

i övrigt till civilutskottet

1981/82:2317–2319 till kulturutskottet

1981/82:2320 till trafikutskottet

1981/82:2321 och 2322 till justitieutskottet

1981/82:2323 till socialförsäkringsutskottet

1981/82:2324 och 2325 till näringsutskottet

1981/82:2326 yrkandena 1–3 till arbetsmarknadsutskottet

Torsdagen den
25 mars 1982

1981/82:2327-2329 till näringsutskottet

1981/82:2330 till lagutskottet

1981/82:2331-2333 till kulturutskottet

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

11 § Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1981/82:21 om statsbudgeten för budgetåret 1982/83 såvitt avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde (prop. 1981/82:100).

Anf. 46 ANDRE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 47 SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! När vi nu går att behandla jordbruksutskottets betänkande om den del av statsbudgeten för budgetåret 1982/83 som avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde, kan det väl inledningsvis vara anledning att konstatera att också jordbruksministrernas fögderi råkat illa ut under den politik som förts av de borgerliga regeringarna. Det är sålunda snart bara jordbruksministern och centerpartiet som inte tycks inse att grunden för den jordbrukspolitik som riksdagen uttalade sig för i 1977 års beslut i långa stycken raserats av den ekonomiska politik jordbruksministern själv varit med om att utforma.

I budgeten avspeglar sig denna politik bl. a. genom sänkta livsmedelssubventioner, vilket i sin tur medverkat till att matpriserna rusat i höjden. Konsumenterna tvingas dra åt svångremmen, och jordbruket får bekymmer med överskottsproduktionen.

Vi socialdemokrater anser att det är angeläget att vi nu så snart som möjligt försöker skapa oss en bild av vilka konsekvenser för såväl jordbrukare som konsumenter den här utvecklingen haft och kan få. Det finns många frågetecken när det gäller jordbrukspolitik och livsmedelsförsörjning som måste rätas ut efter de borgerliga regeringsåren. Det motiverar enligt vår mening en ny jordbruksutredning, som också bör vidgas till att omfatta livsmedelspolitiken i stort, vilket innebär att också förädlings- och distributionsledet måste tas med i bilden. Till dessa viktiga frågor får vi emellertid möjlighet att återkomma, när vårt motionskrav om en ny jordbruksutredning skall behandlas här i riksdagen.

När det gäller jordbruket är det egentligen bara anslaget till skördeskadefonden som förorsakat några reservationer till utskottsbetänkandet. Då det finns en behållning i fonden på 425 miljoner, en ränteinkomst för 1981 på 60 miljoner och en sammantagen utbetalning under de senaste fem åren på 242 miljoner, har vi socialdemokrater inte funnit anledning att i nuvarande

ekonomiska läge anslå ytterligare medel till fonden. Den ståndpunkten har fått majoritet i utskottet. Centerpartiet och folkpartiet har reserverat sig för ett plus på 15 miljoner och moderaterna för plus 3 miljoner till redan befintliga 425 miljoner. Man torde kunna säga att moderaterna, trots sin dokumenterade sparvilja, inte nått ända fram på den här punkten, även om det var skrattretande nära. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Skogsnäringen väger tungt i vårt lands ekonomi och spelar i stora delar av landet en avgörande roll för sysselsättning och regionalpolitik. Många orter och kommuner står och faller med skogsnäringen. Där kan nedläggningar, driftsinskränkningar och andra personalminskningar i skogsindustri och skogsbruk få förödande konsekvenser. Där upplevs den brist på skogsråvara som vi redan nu har känning av som ett allvarligt hot mot sysselsättning och trygghet.

Ett av de kännbaraste bakslagen som drabbat svensk ekonomi under de borgerliga regeringsåren är utan tvivel att svensk skogsindustri trots goda konjunkturer inte kunnat utnyttja sin produktionskapacitet på grund av för låg avverkning i skogsbruket. Av samma skäl har de miljardsatsningar som gjorts av staten för att rekonstruera konkurshotade skogsägarindustriföretag och rädda angelägna arbetstillfällen avsevärt försvårats.

I den proposition om industripolitikens inriktning som industriminister Åsling levererade till riksdagen i fjol redovisade han hur problemen med virkesförsörjningen kvarstod trots skattelättnader och olika bidragsformer som genomförts till förmån för skogsägarna och trots högre virkespriser.

Enligt beräkningar som hade gjorts inom industridepartementet gick Sverige åren 1979 och 1980 till följd av virkesbristen miste om exportinkomster på totalt 4 à 6 miljarder kronor. Industriministern konstaterade i propositionen att statsmakterna måste vara beredda till kraftfulla ingripanden för att i ett längre perspektiv maximera de samhällsekonomiska intäkterna från skogssektorn. Han fann emellertid anledning att avvakta virkesförsörjningsutredningens förslag i dessa frågor, innan mera genomgripande åtgärder skulle vidtas.

Följden av råvarubristen har sålunda blivit att Sverige årligen har gått miste om exportinkomster på åtskilliga miljarder. Till detta kommer att den svenska skogsindustrin tvingats till en kraftigt ökad virkesimport. Importvärdet uppgick 1980 till 600 milj. kr. För år 1981 väntas importvärdet ha ökat till 1,5 miljarder kronor.

Förutom den onödiga belastning på vår bytesbalans som detta innebär, påverkar den dyra importen lönsamheten och överlevnadsmöjligheterna för många företag.

Råvarubristen har dessutom medfört nedläggningar av företag med ökad arbetslöshet som följd, ofta på orter utan alternativ sysselsättning. Detta sker i den svåra ekonomiska situation som landet befinner sig i.

Dess värre konstaterar regeringens egen långtidsutredning att någon bättring inte är att vänta med den politik som förs. Enligt vad som erfarits har man under arbetet med långtidsutredningen beräknat förlusten under 1981 på grund av råvarubristen till mellan 8 och 10 miljarder kronor, dvs. hälften

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

av underskottet i bytesbalansen.

Regeringens långtidsutredning konstaterar: "Då skogsindustrins konkurrenskraft har stärkts under det senaste året kommer detta tillsammans med en uppgång i den internationella konjunkturen att ge möjligheter till betydande exportökningar under de närmaste åren. Att inte utnyttja denna möjlighet skulle vara samhällsekonomiskt mycket kostsamt. Vår bedömning är emellertid att det är stor risk att de åtgärder som hittills vidtagits för att stimulera virkesutbudet kommer att visa sig otillräckliga för att säkerställa skogsindustrins råvarubehov."

Socialdemokratin och löntagarorganisationerna förutsåg de här problemen. Vi arbetade för att få fram ett samlat handlingsprogram för hela skogsnäringen, för såväl skogsbruk som skogsindustri. Vi såg framför oss att den väntade virkessvackan längre fram skulle komma att innebära risker för en planlös utslagning av skogsindustrin, på tvärs bl. a. mot våra regionalpolitiska och sysselsättningspolitiska mål.

Vi krävde att regeringen skulle ta sitt ansvar för att i samverkan mellan staten, företagen och de fackliga organisationerna fullfölja arbetet på ett sådant handlingsprogram. De borgerliga regeringarna har avvisat våra krav. Det här var frågor som branschen skulle sköta, ansåg man.

Vi är av den uppfattningen att många av de kaotiska förhållanden som vi fått uppleva inom skogsnäringen under de borgerliga regeringsåren kunde ha undvikits, om man hade följt vårt råd. Stora förluster för folkhushållet hade kunnat undvikas, marknadsandelar hade kunnat försvaras och kanske utökas och värdefulla arbetstillfällen hade kunnat säkras, om inte regeringen så passivt hade accepterat en orimligt låg avverkning från vissa skogsägares sida.

Eftersom vi bedömer att virkesbristen kommer att vara latent och att många problem återstår att lösa för svensk skogsindustri, kommer en socialdemokratisk regering att genomföra sina förslag om ett handlingsprogram för skogsnäringen.

I den situation som vi nu har vill vi socialdemokrater av naturliga skäl medverka till att göra vad som över huvud taget är möjligt för att motverka de problem som bristen på råvara fortlöpande kan skapa. Vi har tagit fasta på virkesförsörjningsutredningens förslag, vilket avspeglar sig i våra reservationer när det gäller budgetens anslag till olika skogspolitiska åtgärder. Vi ser i ett stöd- och avgiftssystem ekonomiska styrmedel som skulle kunna etableras på ett sätt som ger stimulans till den aktiva skogsbrukaren som avverkar i rimlig omfattning och gör det ekonomiskt ofördelaktigt att inte avverka.

Jag är angelägen om att framhålla att många skogsägare sköter sin skog bra och avverkar i rimlig omfattning. Jag vet att dessa skogsägare inte längre vill klä skott för de försumliga. De förstår att folk inte skall behöva kastas ut i arbetslöshet för att vissa skogsägare, av privatekonomiska skäl, inte tar sitt ansvar för vår råvaruförsörjning. De förstår att denna misshushållning med våra möjligheter ytterst drabbar oss alla.

Vad jag inte kan begripa är att regeringen envisas med att hålla de passiva skogsägarna om ryggen. Det är osolidariskt mot de många skogsägare som

tar sitt ansvar. Det är osolidariskt mot samhället. Enligt vad som framgick av en diskussion under skogsveckan avser regeringen uppenbarligen inte ens att genomföra de måttliga krav på minimiavverkning som en nära nog enhällig virkesförsörjningsutredning har uttalat sig för.

I en situation när stora satsningar på skogsvård, byggande av skogsbilvägar och andra åtgärder till skogsbrukets fromma är utomordentligt angelägna, väljer regeringen dessutom att sänka skogsvårdsavgiften och begränsar därmed de resurser som kan ställas till förfogande för viktiga åtgärder på skogspolitikens område.

Vi socialdemokrater har valt den motsatta vägen. Jan Fransson kommer att närmare motivera våra reservationer, i vilka vi har redovisat våra förslag till en aktiv skogspolitik.

Det andra stora blocket i de socialdemokratiska reservationerna gäller miljövården. Att trygga alla människors rätt till en god livsmiljö i arbetet, i bostaden och under fritiden är ett övergripande mål för socialdemokratisk miljöpolitik. Vi konstaterar hur dessa mål löper risken att pressas tillbaka, som en konsekvens av försämringarna i vårt lands ekonomi. Företag på företag använder arbetslöshet som ett hot för att komma undan angelägna miljövårdskrav. Kommunerna värjer sig för miljövårdskostnader med hänvisning till regeringens ingrepp i den kommunala ekonomin. Sambandet mellan en aktiv politik för sysselsättning och ekonomisk utveckling och möjligheterna att driva en framgångsrik miljöpolitik framstår nu i öppen dager.

Socialdemokratin anser att vi även i en bekymmersam ekonomisk situation måste prioritera miljövården högt. Förutom att vi i vår stora partimotion om miljöfrågor redovisar ett omfattande åtgärdsprogram, har vi också i anslutning till budgetpropositionen sökt tillvarata varje möjlighet att skapa resurser för att tillgodose de mest angelägna miljöpolitiska kraven. Maj Britt Theorin kommer i sitt anförande här senare att motivera våra reservationer i det sammanhanget.

Sammanfattningsvis, herr talman! Knapphetens kalla stjärna lyser också över anslagen under jordbrukets huvudtitel. Jordbruksministern skulle emellertid genom att visa mera handlingskraft, inte minst på skogspolitikens område, kunna lämna ett väsentligt bidrag till att bättra på vår ekonomi. Därmed skulle ökat utrymme skapas för bl. a. angelägna insatser i vården av och omsorgen om vår livsmiljö, men också för konsumenterna att efterfråga de livsmedel som jordbruket i dag med förlust för oss alla måste avyttra på annat håll. Att jordbruket för sin ekonomi är starkt beroende av att löntagarna har jobb och hygglig levnadsstandard utgår jag från att ingen vill bestrida.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga till detta utskottsbetänkande fogade socialdemokratiska reservationer.

Anf. 48 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Efter att ha lyssnat på Svante Lundkvists anförande tvingas jag konstatera att det var den sedvanliga litanian om regeringens uselhet i

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

allmänhet och kanske min i synnerhet. Men låt mig bara i all vänlighet, när Svante Lundkvist nu bankruttförklarar 1977 års jordbrukspolitiska beslut, erinra om att regeringens ekonomiska politik – som naturligtvis hänger samman med jordbrukspolitiken – har varit så framgångsrik att ersättningen enligt jordbruksavtalet nu ser ut att stanna vid drygt 700 milj. kr. mot över 1 200 milj. kr. vid samma tidpunkt i fjol.

Jag tvingas också konstatera att största delen av Svante Lundkvists anförande rörde frågor som skall behandlas i samband med näringsutskottets betänkande 27 senare i dag. Jag tillåter mig därför, herr talman, att uppehålla mig vid det betänkande som just nu skall behandlas i kammaren.

Låt mig då säga att jordbrukshuvudtiteln präglas – som budgeten i övrigt – av stor återhållsamhet. Myndigheterna har över lag fått sina anslag beräknade med utgångspunkt i det s. k. huvudförslaget. Jag tror också att våra myndigheter kommer att klara påfrestningarna bra. Vid mina kontakter med verkscheferna har jag mött en stark beredvillighet att medverka för att uppfylla besparingskraven, för att de inte skall inverka negativt på verksamheten, även om nya prioriteringar naturligtvis måste göras.

Trots restriktiviteten har det varit möjligt att göra extra satsningar på vissa områden. Ett sådant område är skogsbruket, där vi fullföljer det program om förnyelse av glesta skogar som sattes i gång förra hösten. Vi satsar också betydande statliga medel på annan skogsvård och på skogsvägar.

Inom ramen för regeringens forskningsprogram har det blivit möjligt att åstadkomma betydande reella ökning av anslagen till lantbruksuniversitetet och forskningsrådet. Jag har med tillfredsställelse noterat att dessa förslag tillstyrkts av ett enigt utskott.

Också inom miljöområdet görs betydande resursförstärkningar, och jag återkommer inom kort till riksdagen med ett förslag om ett treårigt program för sjökalkning för att motverka försurningen.

Socialdemokraterna har reserverat sig beträffande enskilda punkter i utskottets betänkande. När det gäller punkten 19 vill jag peka på att regeringens förslag innebär en uppräkningsökning med närmare 17 %, vilket är en nästan tre gånger så stor ökning som andra myndigheter har fått. Den stora uppräkningsökningen motiveras givetvis av regeringens positiva syn på skogsvårdsstyrelsernas verksamhet och den satsning som sker i skogsbruket. Jag vill betona att behovet av medel för arbetet med förnyelsen av 5:3-skogarna har tillgodosetts, även om det inte har uttryckts i termen tjänstgöringsdagar.

Socialdemokraterna har räknat med att anslagsökningen skall täckas med skogsvårdsavgiftsmedel. Låt mig om detta säga att det är en mycket tvivelaktig väg. Vi borde kunna vara överens om att skogsvårdsavgifter inte skall användas för att finansiera en ren myndighetsutövning, vilket då skulle bli fallet. Jag menar att därmed gränsen mellan skogsvårdsavgifter och rena skattemedel helt skulle suddas ut. Det är heller inte förenligt med vad riksdagen har sagt om hur skogsvårdsavgifterna skall användas.

När det gäller punkten 22 Bidrag till skogsvård m. m. tycker jag att reservationen i sig är något avslöjande. Som vanligt är det fråga om överbud som ger ökade kostnader för staten. Men det mest intressanta är enligt min

mening hur man vill att pengarna skall användas. Av reservationen framgår det att socialdemokraterna vill kraftigt höja ambitionsnivån när det gäller utdikning av våtmarker. I andra sammanhang brukar man från det hållet gärna tala om sina natur- och miljöintressen, men här har dessa tydligen fått ge vika.

Kravet på ändrade regler för bidrag till skogsvårdsåtgärder och till förnyelse av 5:3-skogar innebär att man vill jämställa bolagen, kyrkan och domänverket med privata skogsägare. De som främst får del av socialdemokraternas välvilja är storskogsbruket, som har skog i de innersta delarna av Norrlands inland. Dessa stora skogsägare har marker även i bättre belägna områden och bör därför, menar jag, kunna bära något större kostnader än skogsägare vars marker är koncentrerade enbart till inlandet. Den nuvarande ordningen med olika bidragsprocent är därför sakligt motiverad. Till saken hör dessutom att socialdemokraternas förslag beträffande bidrag till skogsvårdsåtgärder i det inre stodområdet skulle kosta långt mer än de 10 miljoner som har angetts. Storskogsbruket skulle få mycket större bidrag än det som anförts i reservationen.

I reservationen sägs också att områden med ökad virkesbrist bör prioriteras när det gäller avvecklingen av 5:3-skogarna, och det är för mig ett svårtolkat uttalande. För det första är ju det utmärkande för 5:3-skogarna att de vid avverkningsen ger liten virkesfångst. För det andra menar jag att bristen på virke knappast kan delas upp geografiskt. För min del anser jag att förnyelsearbetet i första hand bör inriktas på glesa barrträdsbestånd. Det är också klart att huvuddelen av dessa skogar finns i Norrland. Det är där som det långsiktiga programmet kommer att få största betydelsen. Den debatt som brutit ut i en kvällstidning och som utgår ifrån att målet är att plantera igen sydsvenska hagmarker bygger på många missuppfattningar.

Ni säger också i reservationen att ni vill anvisa 20 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit till byggande av skogsvägar. Låt mig säga att i realiteten skiljer sig förslagen inte åt annat än när det gäller finansieringen. För innevarande budgetår har riksdagen medgivit bidrag på 50 milj. kr. Därtill kommer 20 milj. kr., som regeringen med stöd av finansfullmakten har anvisat i sysselsättningsfrämjande syfte. Skogsvägbyggandet anses ju sedan länge som en lämplig verksamhet för att skapa sysselsättning både kortsiktigt och långsiktigt. Regeringens förslag innebär att vägbyggnadsverksamhet motsvarande ett bidrag på 20 milj. kr. skall hållas i reserv för att kunna startas när sysselsättningen behöver stimuleras.

Att, som ni föreslår, finansiera sådana här åtgärder med skogsvårdsavgifter anser jag inte vara acceptabelt. Den totala verksamheten med skogsvägbyggande blir inte större om er reservation i detta fall vinner gehör. Även om man skulle täcka in alla de avgiftshöjningar och anslagshöjningar som ni föreslår, innebär det att det med den föreslagna höjningen av skogsvårdsavgiften med 1 % skulle uppstå ett överskott på i det närmaste 200 milj. kr. Det vore väldigt intressant om Svante Lundkvist i riksdagen ville tala om vad den här överfinansieringen skall användas till. Om den enligt er mening skall användas som en ren budgetförstärkning, är det ett helt nytt skatteuttag som man gör på enskilda kategorier människor.

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Anf. 49 SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag fick närmast det intrycket av jordbruksministern att han var nöjd med de förhållanden som råder inom jordbruksnäringen f. n. och att denna förnöjsamma inställning var ett resultat av den politik som den borgerliga regeringen fört.

I jordbruksdepartementets bilaga till budgetpropositionen säger jordbruksministern emellertid:

”Diskontohöjningarna under första delen av budgetåret 1979/80 och i januari 1981 har fört upp låneräntorna till en nivå som medfört likviditets-svårigheter för högt skuldsatta jordbrukare och starkt försämrad lönsamhet för planerade nyinvesteringar, vilka därför i många fall fått skjutas på framtiden.”

Det var därför som jag frågade om inte jordbruksministern börjar komma till insikt om att detta och många andra skäl ger oss anledning att fråga vilka konsekvenser detta får för näringen under den närmaste framtiden. Finns det inte då anledning att nu snart börja fundera över att tillsätta den jordbruksutredning som vi tveklöst behöver för att se över situationen inom näringen?

Den Hjelmska utredningen exempelvis redovisade också frågeställningar när det gäller överskottsproblematiken, som man måste titta närmare på. Likaså kan man väl säga att inkomstutvecklingen mellan olika jordbrukare beroende på den tunga roll kapitalkostnaderna numera spelar för de nyetablerades situation gör en översyn nödvändig.

Jordbruksavtalets konstruktion kommer i det här sammanhanget in i bilden, osv. Jag skulle kunna räkna upp en rad motiv för jordbruksutredningen. Men om detta hade jordbruksministern icke något annat än allmän förnöjsamhet att uttala.

När det sedan gäller skogsbruket konstaterar jag på samma sätt att jordbruksministern här i budgetpropositionen säger att avverkningen fortfarande ligger på en för låg nivå. Vi väntar då på resultatet av regeringens bedömning av virkesförsörjningsutredningen.

Här menar jag att jordbruksministern har en speciell möjlighet och ett speciellt ansvar. Det går liksom inte att bara vifta bort detta med hänvisning till näringsutskottets behandling. Jordbruksministern kan säkerligen påverka sina kolleger i regeringen och industriministern att inta en annan ståndpunkt till virkesförsörjningsutredningens förslag än den som det har ”hintats” om för någon vecka sedan.

Man kan inte bara låta förhållandena fortgå – i regeringens egna utredningar först konstatera att de hittills använda metoderna inte leder till resultat och därefter inte vidta de åtgärder som den utredning man själv tillsatt nära nog enhälligt föreslagit att man borde vidta för att komma någon vart med problemen.

Jag vill alltså uppmana jordbruksministern: Tala med kollegerna om att de skall se mer positivt på den betydelsefulla roll som virkesförsörjningsutredningens förslag skulle kunna spela i det här sammanhanget.

Anf. 50 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Svante Lundkvist har uppfattat mig fel, om han menar att jag skulle vara mycket nöjd med den situation som råder inom jordbruket – det är jag självfallet inte. Men jag är nöjd med den utveckling som vi har haft rent ekonomiskt i landet och som har inneburit att inflationen sjunkit från drygt 14 % under fjolåret till drygt 9 % och att räntan har sänkts med 2 %. Det är denna framgångsrika ekonomiska politik som också har gjort att ersättningen till jordbruket nu kommer att bli 500 miljoner mindre än för ett år sedan, vilket naturligtvis också betyder att konsumenterna inte behöver befara samma takt i utvecklingen av livsmedelspriserna som förut.

Det är klart att det finns anledning att fråga: Leder den jordbrukspolitik som vi har till sådana konsekvenser att vi behöver fundera på en helt ny jordbrukspolitik, helt nya målsättningar? Jag menar nu – liksom jag hävdat hela tiden – att den inte gör det. Det är inget fel på de jordbrukspolitiska målsättningarna. De kan möjligtvis utredas bort och nya målsättningar tas – men knappast några som är bättre än dem som vi har i 1977 års beslut.

När jag lyssnat på den jordbrukspolitiska debatten – sett Olof Palme uttala sig i stora annonser och hört Svante Lundkvist i intervjuer – kan jag konstatera att man från det hållet inte är beredd att hjälpa jordbruket mer än möjligtvis på ett sätt: att banta jordbruket ytterligare, vilket innebär en återgång till 1960-talets jordbrukspolitik. Men det är inte den politiken jag vill ha, och därför kommer jag utifrån sådana utgångspunkter inte att tillsätta någon utredning.

Herr talman! Jag vill också tillägga som svar på den direkta frågan: Beträffande virkesförsörjningsutredningens förslag kommer det inom den närmaste tiden en proposition till riksdagen varom regeringen har fattat beslut i dag. Den får vi naturligtvis diskutera i vanlig ordning. Men jag kan redan nu säga att jag i den propositionen inte kommer att föreslå det som virkesförsörjningsutredningen föreslog, nämligen en miniavverkning på 50 % av tillväxten.

Anf. 51 SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att jordbruksministern redan nu är beredd att säga att han inte på det sätt som en nära nog helt enhällig virkesförsörjningsutredning föreslagit tänker beakta det allvarliga läge som trots allt råder på den här punkten. Och denna utredning hade representation bl. a. från hans eget parti och från skogsägarhåll.

Det som bekymrar oss är att denna passivitet skall fortsätta utan beaktande av de förluster som vi gör samhällsekonomiskt och de konsekvenser som detta kan få för sysselsättning och regionalpolitik framöver.

Jordbruksministern vet inte riktigt hur han skall ha det. Han vet inte om han är nöjd eller missnöjd med den situation som råder inom jordbruksnäringen. Han är nöjd med det sätt på vilket den ekonomiska politiken har utvecklats och med det sätt på vilket den i så fall har återverkat på jordbruket – om jag fattade honom rätt.

Men när jordbruksministern var på livsmedelsindustrimötet tidigare i

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

veckan förklarade han att jordbrukets besvärliga läge berodde på den ekonomiska situation som har skapats i Sverige. Det är alltså besvärligt för jordbruket, och jag menar att regeringens ekonomiska politik har varit en starkt bidragande orsak härtill. Uppenbarligen förstår jordbruksministern att varken jordbrukare eller konsumenter i detta läge kan vara lika nöjda med utvecklingen som jordbruksministern tycks vara. Konsekvenserna av det som nu har hänt kräver därför att man försöker se över situationen. Vad betyder det här för näringen i framtiden? Vad betyder det här för dem som skall utöva näringen? Vad betyder det här för konsumenterna?

Vidare har vi socialdemokrater sagt att vi bör vidga en eventuell utredning på den här punkten till att omfatta livsmedelsförsörjning i vidare mening. Vi måste nämligen se över både distributionsledet och förädlingsledet, så att vi verkligen får en garanti för att livsmedelsförsörjningen i framtiden sker i sådana former att de mål kan uppnås som vi har gjort till våra när det gäller jordbrukspolitiken. Målsättningen är ju att vi skall trygga vår livsmedelsförsörjning. Vi skall se till att konsumenterna kan få livsmedel av god kvalitet till rimliga priser och att människor som arbetar inom jordbruket skall kunna få en ersättning för sina insatser som garanterar dem samma standard som övriga grupper i samhället har.

Det är på denna punkt som vi från socialdemokratins sida i dag känner oro för att den låt-gå-politik som jordbruksministern är beredd att acceptera kommer att sluta olyckligt både för näringens utövare och för konsumenterna.

Anf. 52 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Vi har försökt att föra diskussionen på ett sådant sätt att vi inte skulle prata förbi varandra. Svante Lundkvist och jag har ju en viss benägenhet att göra det.

Visst inser jag att läget är allvarligt när det gäller skogsindustrin och dess behov av att få råvara. Men här spelar många olika faktorer in. Vad Svante Lundkvist helt förbigår med tystnad är att avverkningen av de s. k. glesa skogarna, 5:3-skogarna, ger ett tillskott av virke på 4 miljoner kubikmeter per år. Det är en satsning som vi trodde att vi var politiskt eniga om, och det är alltså betydligt mer än vad skogsindustrin importerat. Men det förutsätter naturligtvis att man också får ny arbetskraft till skogen. Det behövs 3 000 nya arbetstillfällen. Dessa skulle lokaliseras till många av de orter i vårt land där behovet av sysselsättning är stort. Då gäller det att alla typer av skogsägarkategorier – från storskogsbruket och ned till bondeskogsbruket – ställer upp på en sådan satsning. Det är en mycket bättre och radikalare metod än lagstiftning om tvång för avverkning. Där skiljer sig våra uppfattningar. Svante Lundkvist har den uppfattningen att det är lagstiftning om tvång som botar det mesta i samhället. Jag för min del är övertygad om att det är genom samarbete, samförstånd, information och stimulanser som man bäst åstadkommer resultat.

När det sedan gäller talet om en ny jordbruksutredning konstaterar jag fortfarande att Svante Lundkvist inte har tillfört debatten något som inte

föret var känt. Inte på en enda punkt har han konkretiserat vad en eventuell utredning skulle syssla med och inte heller vad han tror skulle så att säga utredas bort. Om det inte är så att Svante Lundkvist menar att antalet gårdar och antalet jordbrukare i det här landet skall minskas, får vi ungefär den produktion som vi har nu. Det andra sättet – om man alltså inte vill minska antalet jordbrukare – är naturligtvis att se till att jordbrukarna blir mindre betalda än andra yrkesgrupper. I vilket annat fall skall Svante Lundkvist nå den där fina poängen, som han menar ligger i en utredning, som skulle syfta till lägre priser för konsumenterna? Det är ju det som hela resonemanget går ut på.

Andre vice talmannen anmälde att Svante Lundkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 53 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag har inte planerat att i likhet med Svante Lundkvist göra något mer omfattande näringspolitiskt uttalande. Det har självfallet sin ganska naturliga förklaring, eftersom jag känner en betydande samhörighet med den jordbrukspolitik vi lade fast 1977, den skogspolitik vi lade fast 1979 och i övrigt med den politik som den nuvarande regeringen i allt väsentligt står för. För den skull har jag tänkt uppehålla mig vid i första hand de reservationer som moderata samlingspartiet har fogat till det utskottsbetänkande som vi nu har att behandla.

Moderata samlingspartiets ansträngningar att komma till rätta med den svenska ekonomin, som inte heller lämnar jordbruksutskottets kompetensområde utanför, är naturligtvis det som kanske främst märks i mitt anförande. Det är numera få som ifrågasätter värdet av att det görs ansträngningar för att åstadkomma de nödvändiga besparingarna. Däremot råder som bekant betydande meningsskiljaktigheter om var besparingarna lämpligast skall sättas in och i vilken omfattning man kan tillåtas göra sådana inskränkningar i och för sig värdefulla verksamheter.

Ingen vill påstå att man i de statliga verken inte är aktsam om medel eller att man där inte gör s. k. vardagsrationaliseringar, men de påtryckningar som våra besparingsåtgärder innebär torde ändå komma att vara av avgörande betydelse för den ytterligare återhållsamhet som med nödvändighet måste iakttas. I anmärkningarna mot vårt budgetalternativ har det då och då framkommit att besparingar som föreslås inte kan göras med mindre än att de påverkar de statliga verkens verksamhet. Det är egentligen en ganska underlig kritik. Naturligtvis är det på det sättet att varje besparing på ett mer eller mindre påtagligt sätt påverkar den verksamhet som bedrivs. Skulle så inte vara fallet, skulle det ju dess värre vara liktydigt med ovarsamhet med pengar och att verkens tidigare verksamhet har drivits under så gynnsamma ekonomiska förhållanden att besparingar nu kan göras utan att de märks. Ingen tror naturligtvis att det är på det sättet. Följaktligen står vi för att de besparingsåtgärder som vi föreslår får en viss betydelse. Däremot är det från våra utgångspunkter väldigt angeläget att vi så långt det är möjligt försöker

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

att föreslå besparingar så, att väsentlig och viktig verksamhet inte upphör och att gjorda åtaganden så långt det är möjligt också skall kunna fullföljas.

Till detta jordbruksutskottets betänkande har från vårt parti fogats fem reservationer. I en uppdelning mellan Hans Wachtmeister och mig själv har den fördelningen gjorts, att jag kommer att uppehålla mig vid reservationerna 2 och 6, medan Hans Wachtmeister följaktligen kommer att utveckla vår syn beträffande de andra reservationerna, som gäller naturvårdsverkets ansvarsområde.

Jag vill först i korthet beröra reservationen 6 beträffande anslag till statens livsmedelsverk. I det fallet gäller helt och hållet vad jag inledningsvis har sagt om vår grundläggande inställning till återhållsamhet med allmänna medel. För den skull anser vi att den besparing om 5 milj. kr. beträffande verkets allmänna verksamhet som vi har föreslagit i vår reservation är såväl fullt möjlig som nödvändig att göra. Med den omfattning som föreslagna besparingar har, torde den utan alltför vittgående konsekvenser vara fullt möjlig att genomföra. Vi anser att besparingarna, just med hänsyn till verkets totala omslutning, bör göras på det sättet.

Reservationen 1 gäller anslag till skördeskadeskydd. I anslutning till det vill jag gärna säga följande, eftersom jordbruksministern finns i kammaren, och betona vikten av att vi så småningom faktiskt får ett förslag till ny inriktning av skördeskadeskyddet.

Såvitt jag förstår har arbetet med det nya skyddets utformning hakat upp sig i regeringen. Jag anser likväl att det är så värdefullt att de nya kompletterande regler som föreslogs av skördeskadeutredningen får prövas, att jag gärna vid det här tillfället vill framföra önskemålet om jordbruksministerns bistånd till svensk jordbrukspolitik genom att förslaget till nya regler presenteras så snart som möjligt.

Av olika skäl – såsom att växtförädlarna blir duktigare och duktigare, att maskintekniken har utvecklats, för att nämna ett par – ter sig ett katastrofår i svenskt jordbruk beträffande skördeskador på något sätt litet överkligt. Det är inte bara en from önskan, utan jag tror att det är en realitet, att vi kanske inte löper riktigt samma risk som tidigare att få en mycket stor och omfattande skördeskada – bl. a. av nyss nämnda skäl.

Detta betyder likväl inte att jordbruket inte behöver skördeskadeskydd. Tvärtom! Det är möjligt att skyddet behöver konstrueras något mer finmaskigt – om uttrycket tillåts – såsom skördeskadeutredningen åsyftade med sitt förslag.

Den besparing om 12 milj. kr. som vi föreslagit för nästa budgetår kan synas stor i förhållande till de 15 milj. kr. som hela anslagsposten utgör. Jag vill för den skull med ett par siffror belysa sammanhanget och visa att vårt förslag inte medför några äventyrligheter beträffande skördeskadeskyddets ekonomiska framtid.

Låt mig peka på att skördeskadefonden i runda tal omfattar 425 milj. kr., att avkastningen av fonden för 1981 har beräknats uppgå till i runda tal 60 milj. kr. liksom att utbetalningarna för 1981 års skördeskador, som för inte länge sedan blev klara, uppgår till 16–17 milj. kr. Detta ger oss anledning att

med en viss tillförsikt också för de närmaste åren se fram mot en inte helt obetydlig tillväxt av fonden. Jag är, jordbruksministern, alldeles medveten om att det måhända, med den utformning av skördeskadeskyddet som vi föreslår, krävs en fond av den här omfattningen. Men så länge vi med dessa åtgärder har försökt bidra till den samhällsekonomiska sanering som vi anser mycket angelägen samtidigt som vi tillåter fonden att växa, tycker vi att det finns fog för att göra som vi föreslår.

Jag vill också deklarerat, för undvikande av missförstånd senare i kammaren, att vi inte i någon andra omröstning kommer att stödja vare sig utskottets majoritetsskrivning eller reservationen 1.

Herr talman! Med stöd av det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2 och 6.

Jag vill dock, herr talman, avslutningsvis ägna några ord åt Svante Lundkvists anföranden. Jag fäster mig vid att han näst intill raljerande talar om de bristfälliga uttagen ur skogen. Det hade inte alls varit misspydande om Svante Lundkvist vid något tillfälle i sina tre anföranden hade försökt sig på någon beräkning av vad den årliga tillväxten i svenskt skogsbruk omfattar.

Jag tycker att det är fullt legitimt att ha uppfattningen att det är önskvärt att vi har ett högt resursutnyttjande i den svenska förädlingsindustrin. Men det är ändå att blanda bort korten att göra industrins förädlingskapacitet till huvudmålet. Det kan det aldrig vara.

Svenskt skogsbruk skall förhoppningsvis leverera ett stort och jämnt uttag till den svenska förädlingsindustrin. Men vi har industrin för att förädla svenskt skogsbruks råvara, och inte tvärtom. Det förvandlingsnumret, Svante Lundkvist, kan inte för vare sig facket eller någon annan framstå som ett verkligt skogspolitiskt alternativ. Det är ett politiskt resonemang som möjligen kan gå hem i en inte alltför kunnig kammare.

Med den deklARATIONEN vill jag sluta, eftersom jag nu har endast tre sekunder kvar av den tid jag hade anmält mig för.

Anf. 54 SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Om Arne Andersson i Ljung vill göra gällande att jag raljerar i denna högst allvarliga fråga måste jag nog säga att han grundligt missförstått mig. Jag har här år efter år försökt understryka allvaret i den situation vi befinner oss i när det gäller råvaruförsörjningen.

De siffror jag utnyttjar när det gäller skogstillväxt och industrikapacitet bygger på det material som finns i regeringens utredningar och propositioner. Regeringens talesmän har själva understrukit att man fått en avverknings som är för låg mot bakgrund av den tillväxt vi har och mot bakgrund av vår industrikapacitet, som vi skulle kunna utnyttja bättre. Det är på de siffrorna jag bygger mitt resonemang. Jag förutsätter att regeringen i det här stycket har förmåga att ta fram ett underlag som kammaren kan lita på.

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Anf. 55 Jordbruksministern ANDERS DAILGREN:

Herr talman! Jag vill bara till Arne Andersson i Ljung säga att jag naturligtvis är medveten om det angelägna i att spara där det går att spara. Därför har jag också föreslagit att statens bidrag till skördeskadefonden skall minskas med 5 milj. kr. i förhållande till bidraget innevarande år.

Moderaternas förslag om ett anslag på bara 3 miljoner innebär i sin tur att jordbruket skall betala hälften så mycket, dvs. 1,5 miljoner. Sammanlagt skulle fonden då tillföras 4.5 milj. kr.

Trots det som Arne Andersson säger om ny teknik som gjort att det inte är så stor risk för skördeskador, kan det inte uteslutas att vi här i landet skulle kunna råka ut för mycket svåra skördeskador. I sådant fall är det inte omöjligt att hela fonden går åt på en gång för att klara ersättningarna.

Ett anslag i enlighet med regeringens förslag ger skördeskadefonden ett meningsfullt tillskott. Jag hoppas att moderaterna kan ställa upp på förslag som är meningsfulla.

Anf. 56 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Gränsen för vad som är meningsfullt går tydligen vid 5 miljoner. 12 miljoner skiljer moderata samlingspartiets besparingsförslag från regeringspartiernas. Vi föreslår ett uttag ur fondens avkastning med 16–17 miljoner – det är alltså fråga om ett uttag ur räntemedlen och inte ur fonden. Det gångna året gav ett överskott på 60 miljoner. Kvar står alltså drygt 40 miljoner. Därmed har vi inte på något sätt äventyrat de fortsatta utbetalningarna ur fonden.

Men jag är angelägen att säga – och jag gjorde det av det skälet också tidigare – att det nya och något mera finmaskiga skydd som vi väntar oss att få möjligen kan ställa större krav på fonden. Jordbruksministern svarade f. ö. inte på frågan om det är förnuftigt att vänta eller inte. För den skull är också vi angelägna om att fonden inte minskar. Men det gör den inte nu. Den ökar med i runt tal 40 milj. kr. för det gångna året, trots att vi inte tillför mera. Större är inte skillnaden. Våra sparambitioner är något "envetnare" än regeringens, och det är alldeles uppenbart att vi får stå för det. Men det här torde vara den i hela sparpaketet minst äventyrliga besparingen – om nu någon besparing har varit äventyrlig.

Svante Lundkvist sade att jag har missförstått honom. Jag uttryckte mig kanske väl drastiskt när jag sade att Svante Lundkvist raljerade. Han sade emellertid ordagrant: "Avverkningarna ligger på en för låg nivå." Det var på grund av det konstaterandet som jag menade att det hade varit klädsamt med en beskrivning av hur mycket det svenska skogsbruket har i tillväxt varje år och hur mycket av det som vi utnyttjar. Det är rent av på det sättet att i en sådan konjunktursituation som vi har nu skulle vi kanske våga besluta oss för ett visst överuttag utöver tillväxten. Det kunde vara fördelaktigt. Men det är en helt annan sak. Nu talar vi om det långsiktiga bruket av skogen. På den punkten har Svante Lundkvist låtit det höga kapacitetsutnyttjandet i förädlingsindustrin vara det primära. För moderata samlingspartiet är det primära att få hög avkastning av svenskt skogsbruk för att därmed

förhoppningsvis åstadkomma ett hyggligt resursutnyttjande. Men det är skogen som är det primära, som är vår hjärtesak – inte den något överutbyggda förädlingsapparat som vi har.

Nr 107

Torsdagen den
25 mars 1982

Anf. 57 SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Vi är också intresserade av att bedriva långsiktigt skogsbruk som skall göra det möjligt för oss att låta skogsnäringen spela samma betydelsefulla roll i framtiden som den har gjort hittills.

För att villfara Arne Anderssons i Ljung önskemål att få verifierat ur texter vilket virkesuttag som har gällt och vilket som har varit möjligt skall jag citera ur regeringens proposition från i fjol:

”Under högkonjunkturåren 1979 och 1980 hade en virkesförsörjning motsvarande en årlig bruttoavverkning på 70–75 milj. m³ sk krävts för att industrin skulle ha kunnat utnyttja kapacitet och marknadsläge fullt ut. I stället beräknas avverkningarna ha stannat vid ca 60 milj. m³ sk i genomsnitt. – – – Enligt beräkningar inom industridepartementet gick Sverige miste om exportinkomster på totalt 4 000 à 6 000 milj. kr. åren 1979–1980 till följd av virkesbristen.”

Produktionen har alltså begränsats påtagligt, säger man, på grund av bristen på virke. Den propositionen är undertecknad av bl. a. herrarna Bohman, Krönmark, Adelson och Danell.

Anf. 58 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Jag har inte vare sig sagt eller antytt att Svante Lundkvist stödde sig på felaktigt material. Analysen tar emellertid inte hänsyn till vad vi producerar i svenskt skogsbruk. Har vi möjligen skapat en felaktig bild av vad svenskt skogsbruk avkastar och vad vi följaktligen har rätt att årligen kräva av svenskt skogsbruk till förädlingsindustrin? Det var det frågan gällde, och den kvarstår.

Andre vice talmannen anmälde att Svante Lundkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 59 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Jordbruksutskottets betänkande nr 21 för innevarande riksmöte innehåller förslag till riksdagen om jordbruksdepartementets budget för budgetåret 1982/83.

Jag har begärt ordet för att yrka bifall till reservation 7. Den gäller p. 36 mom. 2. Bidrag till statens maskinprovningar. Vidare vill jag som en av utskottsföreträdarna något beröra de socialdemokratiska reservationerna 8 och 10 samt reservationerna 9 och 11 från moderata samlingspartiets representanter i utskottet.

Jordbruksdepartementets budget präglas av den stora återhållsamhet som det samhällsekonomiska och statsfinansiella läget kräver. Det beräknade budgetunderskottet är stort – ett förhållande som starkt understryker att vi har att handla inom ett begränsat totalt resursutrymme. Även de mest

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

angelägna behov har vi tvingats noga överväga.

Helt klart har ett angeläget besparingsarbete utförts i samband med att budgetpropositionen värkt fram i jordbruksdepartementet och i de verk som är underställda departementet. Oftast föreställer vi oss att allt besparingsarbete måste ta formen av utgiftsnedskärningar i den statliga budgeten. Verkligheten är att de kostnader som den offentliga verksamheten – mer eller mindre motiverat – innebär för vårt folkhushåll inte alls behöver synas på statsbudgetens utgiftssida. De åtgärder som myndigheter vidtar kan bli onödigt fördyrande för verksamheter ute i samhället. Statens maskinprovningar är ett exempel. Det har tagits upp i en motion av Kerstin Ekman och Christer Eirefelt, båda folkpartister. Den grundar sig på riksrevisionsverkets granskning av statens maskinprovningars verksamhet när det gäller provning av grävmaskiner.

Verksamheten är, som det heter, självfinansierande genom avgifter. Men de kostnader som verksamheten innebär för näringslivet är flera gånger större än de avgifter som tas ut från företagen för att täcka själva provningen vid statens maskinprovningar. Det har tidigare i besparingsarbetet från regeringens sida införts begränsningar för myndigheterna när det gäller att lägga kostnadskrävande nya normer på såväl kommunerna som företagen. Enligt vår mening måste riksdagen medverka till en större varsamhet när det gäller sådana kostnadskrävande normer. Det som har framkommit när det gäller kostnaderna för provningsverksamheten vid statens maskinprovningar är tillräckligt för att motivera en översyn av verksamheten. Det innebär inte att vi förnekar att det också finns värdefulla inslag i statens maskinprovningars verksamhet. Den är helt nödvändig från arbetarskyddssynpunkt och av allmänna säkerhetsskäl.

Jag yrkar bifall till reservation nr 7 av Esse Petersson och mig till detta utskottsbetänkande.

I den socialdemokratiska reservationen nr 8 yrkas på ett nytt anslag om 90 milj. kr. till kommunala miljövårdsinvesteringar. Visst är alla överens om att miljövård är viktig och likaså att investeringar bör ske för miljövården och för sysselsättningen. Men vi inom utskottsmajoriteten har inte dessa pengar i handen, varför vi avstyrker motionskravet. Det bör också påpekas att anslaget Stöd till miljöskyddsteknik är tillämpligt på sådana investeringar som åsyftas i reservationen.

I den moderata reservationen nr 9 föreslås att naturvårdsverkets anslag skall minskas med 5 milj. kr. Det måste betraktas som ett lättvindigt besparingskrav. Det kan framföras endast därför att mera ansvarsännande partier med säkerhet kommer att avslå detsamma. Något närmare underlag för att bedöma verkningarna av en så betydande anslagsreducering som moderaterna yrkar föreligger inte. Det bör dock framhållas att minskningen i fråga om lönekostnaderna t. ex. skulle motsvara närmare 40 tjänster i genomsnittligt löneläge. En sådan nedskärning skulle självfallet få långtgående konsekvenser för verkets möjligheter att fullgöra ålagda uppgifter som central miljövärdmyndighet. Det skulle bli fråga om en generell sänkning av ambitionsnivån eller, alternativt, nedläggning av viss verksamhetsgren.

Majoriteten i jordbruksutskottet kan inte ta på sitt ansvar de följder som en sådan utveckling skulle få. Förhoppningsvis är moderaterna tacksamma över att de slipper ta ansvar för sin reservation omsatt i den praktiska verkligheten.

Under punkt 47 Mark för naturvård föreligger reservationer från såväl socialdemokraterna i utskottet som moderaterna. Det är fråga om reservationerna nr 10 resp. nr 11. Anslaget Mark för naturvård är av central betydelse för det som brukar kallas den gröna naturvården. Vi har i dag en något tillspetsad situation, där ett visst antal skyddsvärda mycket gamla skogsbestånd samtidigt utsätts för markägarönskemål om avverkning. I många fall krävs åtgärder enligt naturvårdslagen för att hindra skador på värdefulla naturmiljöer som inte låter sig repareras.

Trots det kärva budgetläget innebär regeringens förslag i själva verket en höjd ambitionsnivå. Anslaget hålls oförändrat, men möjligheterna till överföring av mark från domänfonden till naturvårdsfonden resp. enskilda markägare utvidgas och bör enligt propositionen t. v. kunna ske inom en ram av 10 milj. kr. per år.

Resultatet av detta blir att vid en given anslagsnivå kan fler angelägna naturvårdsfrågor lösas än tidigare.

Jordbruksutskottet tillstyrker såväl principerna för verksamheten som den föreslagna anslagsnivån. Både socialdemokraterna och moderaterna har reserverat sig för förslag som i praktiken innebär en lägre ambitionsnivå än regeringens när det gäller denna del av naturvården. De båda partierna har dock reserverat sig på olika punkter, så det tycks som om regeringen ändå får majoritet för hela sitt förslag.

Socialdemokraterna har främst invänt mot de ökade möjligheterna till överföringar från domänfonden till naturvårdsfonden liksom de ökade möjligheterna till markbyten. Socialdemokraterna har därvid anslutit sig till sina partikamrater i näringsutskottet, som invänt att man inte kan gå med på en ordning som innebär att domänverket går miste om produktiv skogsmark utan att erhålla ersättning härför. Här aktualiseras en principfråga som gäller de offentliga verksamheterna, en principfråga där folkpartiet inte kan dela den socialdemokratiska uppfattningen.

Domänverkets, liksom andra ämbetsverks, verksamhet är inte något självändamål. Den egendom staten förfogar över är inte till för att göra den offentliga sysselsättningen så stor som möjligt eller för att flytta arbetsuppgifter från enskild till offentlig sektor.

Riksdagen slår fast att naturvården är en angelägen arbetsuppgift och att skogsmark skall skyddas från exploatering i de fall den är särskilt värdefull för naturvården. Det är därför fullt rimligt att skogsmark som staten redan tidigare äger används för att underlätta bildande av naturreservat. Om detta sker genom överföringar från domänfonden till naturvårdsfonden eller genom markbyten är inte någon principiellt intressant fråga. Vi kan inte dela uppfattningen att socialdemokraternas önskemål om en så stor areal som möjligt under domänverkets förvaltning skall väga tyngre än de viktiga naturvårdsfrågor det här är fråga om.

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Det moderata förslaget liknar det socialdemokratiska till sina konsekvenser men innebär en öppet redovisad nedskärning av anslaget. Det är helt klart att detta också skulle medföra en sänkt ambitionsnivå jämfört med regeringens förslag. Möjligheterna att i praktiken betala naturreservat på annat sätt än genom engångsbelopp är begränsade – jag får härvidlag hänvisa till gällande bestämmelser i naturvårdslagen och expropriationslagen. Utskottet har redan tidigare utförligt behandlat denna fråga.

Att ersätta naturreservat med skötselavtal är omöjligt i många av de fall det gäller. Det återstår bara att konstatera att moderata samlingspartiet värderar den här delen av naturvården lägre, jämfört med vad regeringen gör.

Herr talman! Jag yrkar bifall till jordbruksutskottets hemställan på alla punkter utom punkten 16, där jag yrkar bifall till reservation 1 av Einar Larsson m. fl., samt punkten 36 där jag yrkar bifall till reservation 7 av Esse Petersson och mig själv. På övriga reservationer yrkar jag avslag.

Anf. 60 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! I detta betänkande berörs en del anslag på skogsbrukets område. I motion 612 har vi föreslagit en höjning av anslaget till skogsvårdsstyrelserna med 20 milj. kr.

Skogsvårdsstyrelserna har som grunduppgift att utöva tillsyn över skogsvårdslagens efterlevnad. Vi vet att tillståndet i våra skogsmarker inte är vad det borde vara, något som är vitsordat otaliga gånger från denna talarstol. Den rådande situationen ställer självfallet inte bara krav på en effektiv tillsyn. En mycket viktig del i skogsvårdsstyrelsernas arbete utgörs också av information och rådgivning. Med tanke på skogsnäringens betydelse för landets ekonomi och på den viktiga arbetsuppgift som skogsvårdsstyrelserna har är det anslag som föreslås i budgetpropositionen inte tillräckligt, enligt vår och skogsvårdsstyrelsernas mening. Vi tror att snålheten bedrar visheten om skogsvårdsstyrelserna inte får tillräckliga resurser i sitt arbete.

Jag får därför yrka bifall till motion 612.

Vi har även yrkat på ett högre anslag till skogsvårdande åtgärder. Det är under bilaga 13 D 6 i budgetpropositionen som vi vill höja anslaget till skogsvård med 25 milj. kr.

Socialdemokraterna har i sin motion krävt en höjning av anslaget med 34 milj. kr. Detta är 9 milj. kr. mera än vad vi krävt. Nu är vi väl inte helt överens om fördelningen av det föreslagna högre anslaget. Vi har vissa synpunkter beträffande översiktliga skogsinventeringar och även beträffande andra förslag, men vi kan ändå ansluta oss till reservation nr 4. Någon möjlighet att här rösta på de olika delposterna finns ju inte.

Att det behövs ökade resurser för skogsvårdande åtgärder behöver vi väl inte tvista om. Däremot tål det säkert att diskuteras ytterligare var och hur dessa resurser skall användas. En nödvändig åtgärd är att upprätta skogsbruksplaner – det är ju en förutsättning för att man skall få ett väl fungerande privatskogsbruk – men det är vi tydligen överens om.

Utskottet har en mycket kortfattad motivering för avslag på dessa

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

anslagshöjningar. man avfärdar dem på några rader. Vad som anförs är att man från utskottsmajoritetens sida biträder regeringens förslag. eller att man inte finner anledning att motsätta sig regeringens bedömning. Man måste här ställa frågan till utskottsmajoritetens företrädare: Är inte den situation som i dag råder på skogsbrukets område anledning nog för att gå längre än vad regeringen förespråkar?

I en socialdemokratisk reservation föreslås en höjning av anslaget till byggande av skogsvägar med 22,5 milj. kr. Om man ser till de beviljade statsbidragen under budgetåret 1980/81, 55 miljoner, finner man att 31 % av detta belopp gick till skogsbolag. Utöver anslaget Stöd till byggande av skogsvägar anslås även beredskapsmedel till nämnda projekt. 1980/81 beviljades 8 miljoner av beredskapsmedel. Om man ser till bidraget till skogsvägbyggnadsföretag i det skogliga stödområdets inre zon, finner man att skogsbolagen erhöill 73 % av medlen.

Här måste frågan ställas: Finns det andra sätt att använda knappt tilltagna medel för skogsbrukets del än vad som nu är fallet, då en stor del går till skogsbolag? Vi tror att så är fallet. Vi anser att man måste se över bidragsreglerna; det är anledningen till att vi inte kan ansluta oss till en ytterligare höjning av anslaget.

Visserligen säger utskottet att det eventuellt kommer att utgå ett tillskott på 20 milj. kr. av arbetsmarknadsmedel till byggande av skogsvägar. Men detta tar vi inte ställning till här i dag, varför jag inte närmare går in på detta.

I betänkandet behandlas också tre motioner angående främjandet av rennärningen, en av dessa från mig själv m. fl. Jag vill bara kort nämna att jag t. v. kan godta vad utskottet här skriver, varför jag inte yrkar bifall till denna motion.

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 21 tas också upp anslagsfrågorna för miljöområdet. Där besvaras yrkandet nr 2 i vpk:s partimotion om miljövärden, vilket gäller anslagen för miljöområdet.

Av de anslagspunkter som behandlas i betänkandet har vi i vår motion förslag till höjningar på fem. På tre av dessa fem anslagspunkter finns likalydande förslag till anslagshöjningar i den socialdemokratiska motionen nr 1921. Dessa tre anslagspunkter har uppföljts i reservationerna nr 12, 14 och 15, som är fogade till utskottsbetänkandet.

Jag skall här helt kort beröra de olika anslagshöjningar som vi föreslår i motion 1044 och som på samtliga punkter överensstämmer med de anslagsframställningar som gjorts av naturvårdsverket.

Anslaget under H 4. Miljövärdsinformation föreslås av regeringen utgå med 2,8 milj. kr. Avräkning har då gjorts med 1,4 milj. kr. som överförts till anslaget under statens naturvårdsverk. Med hänsyn till denna tekniska korrigerings föreslår vi i motionen en uppräknings med 1 950 000 kr. till 4 750 000 kr. I motiven för detta ingår att de ideella naturvårdsorganisationerna skall kunna få viss uppräknings av sina anslag. Vi anser det inte rimligt att dessa organisationer skall behöva vidkännas reala nedskärningar i sina anslag. Vidare anser vi det viktigt att naturvårdsverkets egen information

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

inte kommer i kläm som följd av alltför knappt anslag. Verkets egen tidskrift, Miljöinformation, måste få fortsätta att ges ut i hittillsvarande omfattning, och även den riktade information som blir nödvändig för det nya märkningssystemet för kemiska produkter är angelägen och måste kunna finansieras ur anslaget till miljöinformation.

Under anslaget H 7. Miljövårdsforskning föreslår vi att regeringens förslag räknas upp med 6 milj. kr. till 48,8 milj. kr. i enlighet med naturvårdsverkets anslagsframställan. Miljövårdsforskningen har en viktig roll att fylla vid framtagningen av bra underlag för kommande miljöpolitiska beslut. Sådana beslut kan ha stora ekonomiska verkningar. Exempel härpå är normerna för utsläpp av svaveldioxid till atmosfären vid förbränning av fossila bränslen. Det måste vara av stor betydelse att beslut om normer för sådana utsläpp vilar på verkligt saklig grund. För att de skall kunna göra det måste miljövårdsforskningen få erforderliga medel. Effekterna både på människors hälsa och på miljön måste vägas in. Därför är det viktigt att sådana projekt som Kol-Hälsa-Miljö kan drivas vidare i avsedd omfattning. Det är också viktigt att forskningen kring torv och biomassa kan föras vidare inom ramen för en flerårsplan. Sker inte det, riskeras att de hittills gjorda ansträngningarna går till spillo. Nu säger visserligen föredraganden att han förutsätter att det kommer att överföras pengar till naturvårdsverket från energiforskningsprogrammet för att stödja den sistnämnda forskningen, men vi anser att för att den fortsatta forskningen skall kunna säkras måste naturvårdsverkets anslagsframställan bifallas.

Under H 10. Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor yrkar vi på en anslagshöjning utöver regeringens förslag om 800 000 kr. till 4 800 000 kr. Vi anser att det är viktigt att tillräckliga medel finns på detta anslag för de undersökningar som produktkontrollnämnden, från fall till fall, kan behöva göra. Det måste vara en angelägen uppgift att ta fram välgrundat underlag för produktkontrollnämndens beslut. När produktkontrollnämnden nu är beredd att gå ut och köpa tjänster för att kompensera hittills rådande brist på kompetent personal, så måste anslaget kunna ge utrymme för detta. Det är ett viktigt samhällsintresse att klarlägga de risker för människor och miljö som bl. a. spridning av tungmetaller och bekämpningsmedel utgör.

Under H 11. Särskilda undersökningar inom miljöområdet m. m. yrkar vi en anslagshöjning utöver regeringens och utskottets förslag med 700 000 kr. till 8,4 miljoner. Härvid har hänsyn tagits till den budgettekniska överföringen av 3,3 milj. kr. från anslaget till naturvårdsverkets budget. De undersökningar inom miljöområdet som görs med stöd av medel från detta anslag sträcker sig över längre perioder och kräver långsiktighet i medelsanvisningen, om projekten skall kunna slutföras på avsett vis. Naturvårdsverkets anslagsframställan har skett sedan en hård prioritering redan gjorts. Att sedan gå in och sänka anslaget Realt kan rubba hela den långsiktiga planeringen i denna angelägna undersökningsverksamhet. Därför har vi gått med på naturvårdsverkets anslagsäskande.

Under H 14. Stöd till miljöskyddsteknik m. m. yrkar vi på en anslagshöjning utöver regeringens förslag med 6 milj. kr. till 69 milj. kr. Sedan anslagen

till miljövårdande åtgärder inom industrin och anslagen till kommunala avloppsreningsverk utvecklats, så utgör detta ett av de större anslagen inom miljöområdet. Storleken på anslaget återspeglar också att det rör sig om en viktig verksamhet. Det har självfallet stor betydelse om vi kan få fram både en miljövänlig teknik över huvud taget och en speciell teknik för att minska miljöstörningar. Därför förordar vi att det beviljas anslag i cnlighet med naturvårdsverkets framställan.

Utskottet har på samtliga dessa punkter yrkat avslag på motionens förslag och bifall till regeringens förslag i budgetpropositionen. Motivet har genomgående varit det ansträngda budgetläget. Debatten om budgeten och den ekonomiska politiken i stort har ju förts i annat sammanhang, varför det i dag räcker med att erinra om att vårt parti har en helt annan syn på dessa frågor än vad den borgerliga utskottsmajoriteten har. Därför vidhåller vi yrkandena i vår motion 1044 vad gäller miljöanslagen.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till motion 1981/82:1044, utom i de fall våra yrkanden sammanfaller med reservationerna 12, 14 och 15.

Anf. 61 EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Det svenska jordbruket har visat sig kunna utgöra en trygg stabiliserande faktor i en ekonomiskt svår och lång lågkonjunktur. Det är ca 20 % av befolkningen som direkt eller indirekt är beroende av ett livskraftigt och offensivt svenskt jordbruk, trots att jordbrukarandelen nu går ner till 4 % av befolkningen.

Det är helt klart att ingen heller i denna debatt eller i andra sammanhang kan bestrida vad jordbruket betyder när det gäller valutatillförsel, tryggheten av det öppna landskapet, regionalpolitiken och sysselsättningen etc. Jordbrukets folk har, med en större arbetsbörda och en lägre timlön än jämförbara grupper, tagit sin del av ansvaret i en ovanligt lång och besvärande lågkonjunktur. Det svenska jordbruket har med ansvar och förnuft, respekterande ekologins oskrivna lagar, kunnat förvalta naturresursen jord. Det är mycket värdefullt att vi – trots våra skärmyslingar i denna kammare – kan konstatera att en så stor del av det svenska folket ställer sig bakom dessa värderingar och är berett att uttrycka om inte sin högaktning så i varje fall sin respekt för det värde som det svenska jordbruket har.

Det är glädjande att man också nu, i en bister ekonomisk verklighet, har kunnat komma fram till ett långsiktigt jordbruksavtal. Parterna har, efter besvärliga förhandlingar, enat sig om de litet mer långsiktiga villkoren för vår livsmedelsproduktion. I samma ekonomiskt svåra läge har regeringen arbetat fram sin budgetproposition. En objektiv iakttagare skulle helt säkert kunna konstatera att regeringen i mycket stor utsträckning har kunnat bibehålla nivån på alla anslag. Regeringen har dessutom i långa stycken, för viktiga anslag, kunnat höja nivån och stärka insatserna.

Det är rätt att först och främst konstatera detta. Men jag förstår väl att det inte passar Svante Lundkvist, som syftar till att komma regeringen till livs, att erkänna dessa fakta. Ibland har jag undvikit att bemöta de värsta

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

beskyllningarna, som Svante Lundkvist brukar inleda sina anföranden med. Eftersom de i regel faller på sin egen orimlighet. En del kan jag dock, herr talman, inte låta passera helt utan kommentarer.

Svante Lundkvist säger att priserna på mat har rasat i höjden. När någonting rasar, brukar det inte vara i höjden, utan nedåt. Men bortsett från den finessen, Svante Lundkvist, använder svenska folket nu en mindre andel av den disponibla inkomsten till mat än vad det gjorde i början av 1970-talet. Jag vill inte uttala mig om huruvida maten är dyr eller billig, men den andel av den disponibla inkomsten som går till mat motsvarar nu 21,5 %. Detta är unikt i en internationell jämförelse, även om man bortser från att uttrycket disponibel inkomst i Sverige betyder att man redan har betalat en hel del social trygghet som man inte har i de länder med vilka jämförelsen görs. Motsvarande siffra var i början av 1970-talet omkring 26 %. Andelen sjönk när livsmedelssubventionerna kom, och den ligger i dag på 21,5 %. Det kallar jag inte för att "rasa i höjden". Man kan visserligen beklaga att bostadskostnaden är hög, men den andel av den disponibla inkomsten som går till bostaden är betydligt större än den andel som går till mat. Detta är kalla siffror – inga vårdslösa värderingar.

Svante Lundkvist säger att jordbrukets folk har det så besvärligt. Hans omsorg om dessa människor är rörande. Men denna omsorg upplever man inte, när konsumentdelegationen gör sina utspel hand i hand med stora, kollektiva organisationer. Jag hoppas att det är Svante Lundkvist som har befälet, när man från den sidan skall ta ansvar för de sysselsatta i jordbruket.

Jag är litet tveksam om hur Svante Lundkvist har tänkt sig att man i en ny jordbruksutredning skulle skapa ökade resurser för jordbrukets folk. På grund av debattreglerna fick han inte tillfälle att svara på de frågorna när jordbruksministern ställde dem, men han har tillfälle att göra det nu.

Svante Lundkvist lämnade en lång rad beskrivningar och sade att vi måste ha en tryggad livsmedelsförsörjning. Men det har vi ju! En del talar t. o. m. om "besvärande överskott". Jag talar aldrig om besvärande överskott. Det måste vara enbart en lycka för ett land att ha en tillgång på livsmedel som är större än vad landet behöver, i all synnerhet när det inte är mer än 3,6–3,7 % av den yrkesverksamma befolkningen som skapar detta. Jag kallar det inte heller för överskott, när svenska folket kan unna sig att avstå från att äta främjelen på djurkroppen och importerar bakdelar från det svältande Polen. Då är det inte så stora bekymmer med överskotten i detta land. Inom en gren av animalieproduktionen svarar ett enda företag för hela det s. k. överskottet. Jag har svårt att hänga med i debatten, när man betecknar detta som en olycka för landet – i en situation, där en enda epidemisk sjukdom plötsligt ändrar alla produktionsförutsättningar.

När det gäller tryggad livsmedelsförsörjning, vill jag alltså påstå att det inte är något problem.

Vad gäller kvaliteten, som också nämndes, skall vi vara mycket stolta och glada över att kunna erkänna att vi har världens strängaste livsmedelslagstiftning. Alla de undersökningar som görs av livsmedelsverket ger besked

om att vi har hög kvalitet inom den svenska livsmedelsindustrin, vid distribution, förädling och hantering. Även vad gäller förekomst av restsubstanser eller främmande kemikalier ligger Sverige mycket väl till vid internationella jämförelser.

Nästa punkt gällde att vi skall ha rimliga livsmedelspriser. Jag har beskrivit var den nivån ligger. Jag vill inte uttala mig om den är hög eller låg, men den är betydligt lägre nu än den var i början av 1970-talet. Det är inget dåligt betyg på hanteringen av den ekonomiska politiken i en långvarig lågkonjunktur.

En punkt är kvar, och det gäller frågan om att de som är sysselsatta inom jordbruket skall ha en social och ekonomisk standard som är likvärdig med jämförbara gruppers standard. Socialdemokraterna har tidigare varit väldigt kritiska mot denna målsättning. Och målet har varit svårt att uppnå – det medger jag. Vid en jämförelse mellan dem som är sysselsatta inom jordbruket och jämförbara grupper, framgår det av sofistikerade undersökningar, som gjorts av jordbruksnämnden, att klyftan under 1970-talet har minskat från ca 15 000 till ca 7 000. Mätningstekniken vid undersökningarna har diskuterats, men jag bortser från det. Om man alltså accepterar tekniken har klyftan minskat något. Men det verkar som om Svante Lundkvist anser att denna klyfta alltjämt är för stor, och han vill med en ny utredning se till att få bort den helt. Det låter mycket lovande – men han borde kunna peka på en enda realistisk detalj som gör att man kan komma fram till målet att få bort klyftan.

Vad gäller betänkandet i övrigt vill jag säga att det är helt klart att man skulle önska att resurserna hade varit rikligare i fråga om alla de punkter som rör miljö kvalitet, särskilda miljöundersökningar, miljövärdsforskning osv. Här har regeringen tyvärr sett sig nödsakad att göra prutningar i förhållande till verkens petita. Jag vill dock erinra om att detta inte är helt ovanligt. Jag har aldrig upplevt att någon tidigare regering har kunnat tillgodose verken exakt enligt deras petita. Det skall bli intressant att se om något sådant kommer att hända i framtiden.

Jag vill dock säga att det är med glädje vi konstaterar att regeringen har kunnat plussa på en rad anslag: när det gäller miljö kvalitet med 1.5 milj. kr., särskilda undersökningar med 6 %, miljövärdsforskning med 2.5 milj. kr. etc. En del andra sådana anslag har också kunnat ökas – det rör sig här om något försiktigare höjningar, det skall jag gärna erkänna.

På det här området bjuder socialdemokraterna över litet på alla anslag, och moderaterna bjuder litet under i en del fall. Då kanske man kan dra den slutsatsen, att anslagen ligger rätt väl till i förhållande till den ekonomiska situation vi har.

Herr talman! I den fortsatta debatten kommer Filip Johansson att behandla de frågor som rör skogen. Sven Eric Åkerfeldt de som rör statens maskinprovningar och Lennart Brunander de som rör skördekadeförsäkring. Reservationerna 8, 9, 10 och 11 har redan berörts av Börje Stensson. Jag vill till sist något kommentera reservation 17.

Det är här fråga om ett alldeles nytt förslag. Så sent som i slutet av 1981

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

fattade vi ett riksdagsbeslut med anledning av en proposition om toxikologisk miljövårdsinformation. Socialdemokraterna har här en reservation, där de i huvudsak understryker ambitionsnivån och där de vill ha speciella utredningar på en del punkter. Jag vill, herr talman, säga att det i det här fallet kanske är förståndigt att låta det nyligen gjorda ställningstagandet få träda i kraft, så att verksamheten kommer i gång och vi kan se varthän det bär, innan vi ändrar på detta med ett riksdagsbeslut.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation nr 1 och i övrigt till utskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 62 SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! När Einar Larsson recenserar mitt anförande vill han göra gällande att mitt enda intresse i det här sammanhanget är att hitta möjligheter att angripa regeringen. Men det är inget självändamål. Uppgiften för oss som representerar oppositionen är ju att kritisera eller berömma regeringens politik. När jag har resonerat om jordbrukspolitiken i det här sammanhanget har jag kommit fram till slutsatsen att det finns anledning att känna oro för framtiden när det gäller utvecklingen inom jordbruksnäringen. Detta ville Einar Larsson raljera bort. Men det är en ärligt känd oro, och den oron gäller inte enbart hur framtiden skall te sig för jordbrukarna utan också för konsumenterna. Jag har alltid sagt, när vi har resonerat om de här frågorna, att förutsättningen för att vi skall kunna bedriva en bra jordbrukspolitik i det här landet är att den kan mötas med förtroende av både jordbrukare och konsumenter.

Einar Larsson sade vidare – om jag förstod honom rätt – att det inte finns någon anledning att tillsätta en ny jordbruksutredning. Han skildrar förhållandena inom näringen i stort sett i rosenrött. Men jag hämtar mina informationer inte minst från de jordbrukare jag kommer i kontakt med i min valkrets – de ringde mig häromdagen och ville att jag skulle komma och resonera om jordbrukspolitik, för att de kände sig oroliga – och de konstaterar att den ekonomiska politik som den nuvarande regeringen har fört inte har varit till gagn för utvecklingen inom jordbruksnäringen. De konstaterar också att den har "spilt över" sina negativa konsekvenser på jordbrukets område. Den har drabbat detta område på samma sätt som den har drabbat samhället i övrigt: de bäst ställda grupperna har klarat sig hyggligt, och de svagaste grupperna såväl bland konsumenter som bland jordbrukare har fått ta smällarna. Jag föreställde mig att Einar Larsson och jag på den punkten hade gjort gemensamma erfarenheter. Men det tycks inte vara så. Det är mot bakgrunden av mina erfarenheter som jag kommit fram till att det finns skäl att med det ansvar vi måste känna för näringens utveckling framöver – både i vad avser jordbrukare och konsumenter – göra en översyn som också skulle omfatta effekterna av den förda ekonomiska politiken i distributionsledet och i förädlingsledet. Detta är nödvändigt för att vi skall kunna trygga de mål för jordbrukspolitiken i framtiden som vi uttalat oss för här i riksdagen.

Anf. 63 EINAR LARSSON (c) replik:

Herr talman! Det här inlägget av Svante Lundkvist var oerhört intressant. Såvida jag inte helt felbedömt innehållet i vad han sade, är detta tongångar som både innehåller en viss realism och som nästan innebär en utsträckt hand. Något sådant har jag inte upplevt tidigare från herr vice ordföranden.

Jag tror visst att det ligger allvar i detta att Svante Lundkvist nu verkligen blivit omskakad av jordbrukare, som tydligt har nått fram till honom och som han uppenbarligen lyssnat till.

Visst finns det jordbrukare som har det kolossalt besvärligt. Men varför i all världen. Svante Lundkvist, höll ni då på under hela den tid som vi förberedde det jordbrukspolitiska beslutet och bekämpade vår avsikt att skriva in inkomstmålet? För första gången i svensk politik lyckades vi skriva in inkomstmålet för i jordbruket sysselsätta, och det bekämpade ni socialdemokrater envist. Under de första åren som denna jordbrukspolitik tillämpades påstod man gång på gång från denna talarstol att den här regeringen har gynnat jordbrukarna. Det har vi gång på gång hört pumpas ut, även om Olof Palme nu står litet flat under lantbruksveckan och säger att han minsann inte har någon patentiösning på jordbrukets problem. Det har ju inte Svante Lundkvist heller. Jag är dock väldigt glad och tacksam att kunna notera det förändrade ställningstagandet, om det nu är en ärlig ambition hos Svante Lundkvist. Men jag skulle bli ännu gladare om det gällde hela hans parti och om man nu där skulle vara beredd att arbeta för de aktiva jordbrukarnas intressen i något sammanhang.

Vi har försökt klara detta genom räntestöd och genom möjlighet till lån till subventionerad ränta. Vi har från centern en särskild motion om sådan långivning, för vilken vi räknar med att få stöd, om dessa resonemang är ärliga.

Jag vill till detta säga att vi begriper att det är skillnad mellan olika jordbrukares situation. Men det finns gott utrymme för att klara de problemen med de regler som nu gäller utan någon ny utredning.

Jag vill också i sammanhanget nämna att talare under lantbruksveckan – talare som inte liksom jag skulle kunna misstänkas för att föra partsintressen – har stått upp och prisat det svenska jordbruket, som klarar att producera den billigaste och förnämsta maten i världen.

Anf. 64 SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Det är ganska fantastiskt att höra jordbruksutskottets ordförande uttala sig i den riktningen, att den svenska socialdemokratin tidigare inte skulle ha visat intresse för utvecklingen inom jordbruksnäringen. Jag kan slå fast, Einar Larsson, att vi ville bygga vidare på den enighet om jordbrukspolitiken som förelåg i 1972 års jordbruksutredning. Alla partier var ense i den utredningen.

Men sedan valde jordbruksminister Anders Dahlgren och den borgerliga regeringen att gå ifrån den enhälliga utredningens förslag. Varför? Jo, man ville naturligtvis på något sätt försöka markera sin profil för att motivera de

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

orättvisa beskyllningar som man hade riktat mot svensk jordbrukspolitik tidigare under socialdemokratisk ledning.

Min erfarenhet är den att när vi lämnade kanslihuset erkände jordbrukets företrädare att det svenska jordbruket hade utvecklat sig gynnsamt under de 44 år som socialdemokratien hade haft regeringsansvaret.

För att gå tillbaka riktigt långt i utvecklingen kanske det var så att man i bondekretsar på den tiden begrep att det fanns ett ömsesidigt beroende mellan å ena sidan jobben och löneutvecklingen för löntagare som konsumenter och å andra sidan förutsättningarna för jordbrukarna att under någorlunda gynnsamma villkor kunna bedriva sin näring. Det var den föreställningen som vi hela tiden tog fasta på. Vi sökte inte strid på jordbrukspolitikens område – det gjorde ni. Ni sökte samverka med moderata samlingspartiet och folkpartiet och åstadkom en ekonomisk politik, vilken ledde oss in i en spekulationsekonomi som har spillt över sina effekter också på jordbruket.

Jag överlåter åt er själva att bedöma om man haft en fördelaktig utveckling inom näringen under den spekulationsekonomi som rått på senare år.

Vi har från socialdemokratins sida sagt att vi vill löna arbetet – det är det viktiga för oss. Och vi är inte intresserade av att medverka i en ekonomisk politik som gynnar dem som spekulerar. Det är den linje som vi kommer att fortsätta att föra både i den ekonomiska politiken och i jordbrukspolitiken.

Anf. 65 EINAR LARSSON (c) replik:

Herr talman! Det kommer mer och mer intressanta bekännelser. Vi lönar inte spekulering, säger Svante Lundkvist. Det är bra – då har vi alltså fått ett godkännande av den nya jordförvärvslagen, där vi äntligen har lyckats ta bort spekulationsobjekten från 1965 års lagstiftning, som socialdemokraterna stod för, där vi plockat bort möjligheten till jordförvärv från alla utomstående intressen och där vi närmast oss ett aktivt brukande i stället för ett passivt ägande.

Vad var det då som gjorde att ni blev så besvikna att ni inte exakt kunde biträda jordbruksutredningens förslag? Jo, det var frågan om inkomstmålet – det som var omtanken om de i näringen verksamma. Nu försöker Svante Lundkvist spela upp en liten komedi om hur han hela tiden har värnat om den enskilde jordbrukarens lön. Jag skall inte på något sätt anklaga honom för det. Jag vill bara välkomna honom, om han nu på allvar är beredd att slåss för den enskilde jordbrukarens rättigheter.

Under de sista åren som socialdemokraterna hade makten hände det saker i jordbrukspolitiken som var positiva och fick erkännande från jordbruket, säger Svante Lundkvist. Javisst – men det skedde under pressen från en jämviktsriksdag där vi gång på gång ändrade på den då sittande regeringens propositioner till jordbrukets förmån, i rätt riktning.

Och nu kan vi också glädja oss åt att ha kunnat följa upp det arbetet i propositioner som, Svante Lundkvist, innebär några viktiga saker.

All jord odlas till full produktion. Det betyder en hel del för helhetsbilden.

för hela vårt samhälle och för regionalpolitiken, miljöpolitiken och valutabalansen. Vi har fått familjelantbruket som huvudinriktning för strukturrationalisering i stället för additionsköpen och de sammanslagna, utdömda byarnas politik, som ni stod för. Vi har fått hela raden av mål som nu börjar omsättas i verklighet, och det är mål som välkomnas inte bara av jordbruket utan av hela folket.

Det vore mycket intressant om vi mer och mer kunde hitta varandra i diskussionen och inte prata förbi varandra, som Svante Lundkvist i mycket hög grad har medverkat till att vi gjort under de år då vi debatterat här i kammaren.

Andre vice talmannen anmälde att Svante Lundkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 66 JAN FRANSSON (s):

Herr talman! När riksdagen lade fast riktlinjerna för den nuvarande skogspolitiken var det faktiskt en enhällig riksdag som därmed ställde sig bakom huvudmålen för skogspolitiken. Även när det gällde ett av de viktigaste skogspolitiska medlen – den nya skogsvårdslagen – rådde bred samstämmighet. Det är värt att notera detta i dag. För även om det rådde stor enighet om de skogspolitiska målen 1979, så måste man nu när några år har gått tyvärr konstatera att det i många avseenden råder mycket delade meningar såväl om vilka medel i övrigt som bör användas som om behovet av de resurser som måste till för att de uppställda målen skall kunna förverkligas i det praktiska skogsbruket.

Riksdagsbeslutet 1979 innebar bl. a. att man från samhällets sida ställde väsentligt ökade krav på en bättre skogsvård, på ett effektivare utnyttjande av skogsmarkens produktionsförmåga samt på en jämn och tryggad virkesförsörjning för skogsindustrin. Vi har från socialdemokraternas sida under de senaste åren på goda grunder kritiserat de borgerliga regeringarna för deras bristande vilja att ta ansvar för den skogspolitik som då beslutades. Svante Lundkvist har tidigare berört problemen med virkesförsörjningen och konsekvenserna härvidlag för skogsindustrin, för de anställda och för samhällsekonomin i stort.

Ett exempel på de borgerliga partiernas bristande vilja att ta ansvar för den skogspolitiska beslutet är de helt otillräckliga resurser som ställts till skogsvårdsorganisationens förfogande för att man skall kunna uppfylla intentionerna i den nya skogsvårdslagen.

Den nya skogsvårdslagen, som trädde i kraft den 1 januari 1980, innebar bl. a. att ytterligare en fjärdedel av landets skogsmarksareal inleddes under skogsvårdsstyrelsernas tillsynsansvar. En annan nyhet var röjningsplikten. Sammantaget har det inneburit väsentligt utökade arbetsuppgifter för personalen på skogsvårdsstyrelserna. Det hade varit logiskt, tycker vi, att detta skulle ha medfört en förstärkning av resurserna. I stället fick skogsvårdsorganisationen redan första budgetåret, dvs. budgetåret 1980/81, vidkännas en kraftig nedskärning av resurserna, vilka sedan dess bibehållits

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

på oförändrad nivå. För de borgerliga partierna existerar tydligen inte något samband mellan de mål som satts upp för verksamheten och de resurser som vederbörande myndighet sedan tilldelats för att fullgöra ålagda arbetsuppgifter.

Skogsstyrelsen är i sin anslagsframställning också mycket kritisk mot den behandling den fått de senaste åren. Man säger "att man har sett det som sin skyldighet att trots kravet på stor restriktivitet i anslagsframställningen redovisa vilka resurser som krävs för att fullfölja den skogspolitik som har beslutats av statsmakterna. Alternativet är en omprövning av beslutet. Detta skulle emellertid vara ytterst olyckligt mot bakgrund av den enighet som råder om skogsnäringens centrala roll i arbetet för en gynnsam ekonomisk utveckling. En i och för sig nödvändig nedskärning av statens utgifter får därför enligt skogsstyrelsens mening inte gå ut över de resurser som behövs för att upprätthålla en hög produktion i en näring som har stora förutsättningar att på ett avgörande sätt medverka till ökad sysselsättning, ökad export och ekonomisk balans."

Samtliga reservationer beträffande skogsbruket som finns fogade till det betänkande från jordbruksutskottet som nu behandlas är ett uttryck för socialdemokraternas vilja att ta ansvar för den skogspolitik som riksdagen lagt fast.

Att ta ansvar innebär att man är beredd att ställa nödvändiga resurser till skogsvårdsorganisationens förfogande för att denna skall kunna fullfölja de viktiga uppgifter som ålagts den. Några av de viktiga skogspolitiska medel som organisationen fått att arbeta med är förutom skogsvårdslagen, den översiktliga skogsinventeringen och det statliga stödet i olika former, bl. a. stödet för det s. k. 5:3-programmet. Här finns faktiskt en del positiva saker att peka på, där skogsvårdsorganisationen på ett förtjänstfullt sätt fått i gång en ökad aktivitet i skogsbruket. Det är viktigt att den får möjligheter att fullfölja det arbetet. Det har exempelvis redan visat sig att den översiktliga skogsinventeringen, efter hand som den genomförs, ger ett mycket bra underlag för en effektivare lagtillsyn.

De senaste årens erfarenheter har, såvitt jag kan förstå, visat att merparten av skogsägarna ställer upp bakom de skärpta krav som skogsvårdslagen anger. Intresset är på många håll stort från skogsägarnas sida för den översiktliga inventeringen. Det visar uppslutningen på de informationsträffar som skogsvårdsstyrelsen regelmässigt kallar markägarna till, innan inventeringen startar. Men alla skogsägare ställer inte upp. Det är därför mot de passiva och i vissa fall ointresserade skogsägarna som åtgärderna måste sättas in. Detta skapar merarbete och kräver upprepade insatser från skogsvårdsstyrelsens personal.

Den översiktliga inventeringen ger således goda besked om skogstillståndet och behövliga åtgärder. Men vad hjälper ökade kunskaper, om skogsvårdsstyrelsen inte får de resurser som den behöver för att följa upp inventeringen med rådgivning och lagtillsyn? Risker är stor att inventeringen inte kan fullföljas inom den tidsplan som finns, samtidigt som lagtillsynen tvingas stå tillbaka. Det är alltså de passiva skogsägarna som drar fördel av

regeringens ovilja att ge skogsvårdsstyrelsen nödvändiga resurser. Jag förstår de skötsamma skogsägare som tycker detta är en osolidarisk politik.

Skogsvårdslagen, den översiktliga skogsinventeringen och programmet för avvecklingen av de glesa restskogarna är viktiga led i den skogspolitik som 1973 års skogsutredning förordade. Men ännu återstår mycket att göra för att långsiktigt nå upp till den skogsproduktion, både kvalitativt och kvantitativt, som riksdagen uttalat sig för. Och det brådskar, för det som försummas i primärproduktionen i dag är det för sent att åtgärda i morgon.

Vi har också i vår skogsmotion bl. a. pekat på att skogsvården fortfarande dras med allvarliga eftersläpningar. Intensiteten i förnygringsarbetet har varit alltför låg, och resultatet av utförda åtgärder är otillfredsställande. Bristerna i beståndsanläggningarna under 1960- och 1970-talen och ett eftersläpande röjningsbehov kan påverka möjligheterna att nå upp till en hög och värdefull virkesproduktion, som innebär att vi kan förse den för vårt land så värdefulla skogsindustrin med råvara.

I reservation 3 föreslår vi att skogsvårdsstyrelsen får ytterligare 10 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit.

För att den översiktliga skogsinventeringen skall kunna genomföras inom den tidsram som uppsatts och som virkesförsörjningsutredningen f. ö. också har understrukit värdet av föreslår vi att skogsstyrelsen får de medel som man begär för detta. Jag har tidigare nämnt betydelsen av att 5:3-programmet när det gäller avverkning av glesa och lågproducerande skogar kan fullföljas. Vi förutsätter givetvis att detta sker med vederbörlig hänsyn till de naturvårds- och kulturminnesvårdsintressen som här kan finnas. Detta gäller ju till mycket stor del glesa lågproducerande barrskogar. Att göra alltför stort nummer av hagmarker, såsom Börje Stensson gör, är att falla utanför vad som är sakligt i detta sammanhang.

I motion 1917 pekar man på en mycket angelägen fråga när det gäller 5:3-programmet, nämligen möjligheten att inom ramen för detta anslag skapa nya arbetstillfällen. Här bör, som man säger i motionen, finnas möjligheter att skapa arbete för arbetslösa – inte minst ungdom och kvinnor. Det finns alltså en viktig både sysselsättnings- och virkesförsörjningsaspekt i detta sammanhang som förtjänar att understrykas.

När det gäller förslaget om bidrag till fullständiga återväxtåtgärder i Norrlands inland har regeringen föreslagit att sådana bidrag endast skall utgå till enskilda personer. Vi har i år liksom tidigare en annan uppfattning om detta, och det framför vi i vår reservation nr 4. Vi föreslår också en uppräknning av anslaget med 10 milj. kr.

När jordbruksministern påstår att vårt förslag skulle innebära att större delen av bidraget skulle tas om hand av storskogsägarna vittnar det bara om att jordbruksministern saknar insikt om hur de här bidragsärendena handläggs i praktiken.

En åtgärd för att bättre tillvarata skogsmarkens produktionsförmåga är skogsdikningen. Detta är kanske den enda åtgärd skogsbruket kan vidta för att i någon mån kompensera det bortfall av skogsmark som sker av olika skäl.

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Vi föreslår en uppräknig av anslaget på denna punkt. Vi fick för en stund sedan reda på att jordbruksministern inte har något förtroende för vare sig statens naturvårdsverk eller länsstyrelsernas naturvårdsenheter när det gäller att bevaka naturvårdsintressena i detta sammanhang. Skogsstyrelsens långtidsplan har dock tagits fram helt i samråd med dessa instanser.

Vi föreslår också i reservation 5 att anslaget till byggande av skogsbilvägar höjs. Det är glädjande att ni nu, sedan vi har drivit det här kravet i flera år, är inne på samma linje.

Slutligen några kommentarer till vår reservation 10, som gäller mark för naturvård. Här föreslår jordbruksministern en helt ny princip när det gäller överföring av mark från domänfonden till naturvårdsfonden. Tanken är att domänverkets marker skall kunna tas i anspråk för att kompensera privata markägare, som har sin skogsmark inom områden där beslut enligt naturvårdslagen planerats. Vi kan från socialdemokraternas sida självfallet inte acceptera en sådan regel utifrån vare sig principiella eller rent sakliga synpunkter. Vi menar att domänverket, när det gäller möjligheterna att förvärva och avhända sig mark, inte skall hamna i sämre läge än andra markägare. Domänverket måste ju, som vilken annan markägare som helst, få ersättning för sin mark, och denna ersättning bör bestämmas enligt marknadsmässiga principer och efter sedvanliga förhandlingar. Även domänverket har, Börje Stensson, ansvar för sina anställda. Skogsarbetareförbundet har reagerat mycket starkt emot det föreliggande förslaget. Att vi socialdemokrater därmed, som Börje Stensson påstår, skulle vara mindre intresserade av naturvård är ett så dåligt argument att jag är övertygad om att Börje Stensson inte själv tror på det.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 3, 4, 5 och 10 vid jordbruksutskottets betänkande 21.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 67 BÖRJE STENSSON (fp) replik:

Herr talman! Förslaget rörande möjligheten att överflytta mark från domänverksfonden till naturvårdsfonden grundar sig på det förhållandet att det gäller rätt stora områden. Behovet av att säkerställa skogsmark, exempelvis efter urskogsinventeringar, är av mycket betydande omfattning, och kostnaderna uppskattas till åtskilliga hundratals miljoner. Det är inte möjligt att utan vidare avsätta pengar till detta ändamål. De 20 miljoner som finns med i anslaget för 1982/83 motsvarar det vi har för innevarande budgetår, och det är bra att det kunnat bibehållas.

Det är väl ändå så, Jan Fransson, att våra medborgare ofta undrar över vilka byråkratiska hinder som gör att man inte kan överföra tillgångar från det ena verket till det andra. Det bör inte vara så. Det är ju medborgarna, landet, som äger domänverkets innehav liksom naturvårdsfondens tillgångar. Det borde alltså vara möjligt att utan ekonomisk ersättning – genom att föra upp inkomster och utgifter och göra bokföringsmässiga överflyttningar –

underlätta säkerställandet av mark. Det borde också Jan Fransson vara intresserad av. Jag tror inte att man härmed ifrågasätter domänverkets ansvar för sina anställda.

Nr 107

Torsdagen den
25 mars 1982

Anf. 68 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Låt mig säga att det var intressant att lyssna till Jan Fransson. Av stora delar av hans anförande framgick vilken kunnsighet han besitter på området. Det framgick också att han vill ge diskussionen ett sakligt innehåll. Ändå måste jag på några punkter redovisa en annan uppfattning.

När Jan Fransson menar att den breda enigheten från 1979, när den nya skogsvårdslagen beslöts, nu skulle ha förbytt i en oenighet på grund av att lagen inte skulle fungera vill jag protestera. Vi skall komma ihåg att den har varit i kraft i bara en och en halv virkessäsong. Man kan inte förvänta sig att det skall ha hunnit hända så förfärligt mycket. Litet tålmod tycker jag är på sin plats, Jan Fransson, innan man kastar ut barnet med badvattnet.

Det förvånar mig att socialdemokraterna motsätter sig den satsning på naturvården som arrangemanget mellan domänfonden och naturvårdsfonden innebär. Förslaget har mottagits mycket positivt av naturvårdsfolk, eftersom det innebär en kraftig ökning av möjligheterna att ge ett varaktigt skydd åt skyddsvärda naturområden.

Man skall nog ändå komma ihåg att domänverket under den senaste femårsperioden ökat sitt nettoinnehav av mark med 100 000 hektar, till en kostnad av inemot 500 milj. kr. Att då betrakta det som ett hot att man skulle få avstå mark för 10 milj. kr. per år är verkligen en överdrift.

Reservanterna säger att domänverket när det gäller möjligheten att förvärva eller avhända sig mark inte bör hamna i ett sämre läge än andra markägare. Det kan vara riktigt. Men då skall man komma ihåg att domänverket haft en favoriserad position, bl. a. genom den mycket billiga kredit – jag tror det var till 4 % ränta – på inte mindre än 500 milj. kr. som verket fick år 1979. Markförvärven visar också att verket har utnyttjat sin starka ställning.

Det är klart utsagt att marken skall värderas efter marknadsvärde. Då får man självfallet beakta de investeringar som har gjorts. På den punkten har moderaterna en reservation, där man menar att staten i stället för att lösa in mark skall träffa avtal om årliga avsättningar. Jag vill då säga att ett sådant system ger besparingar bara på kort sikt och blir i längden förmodligen mycket dyrare.

Anf. 69 JAN FRANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är märkligt att höra både Börje Stensson och jordbruksministern försöka försvara den nya principen när det gäller transaktioner mellan domänfonden och naturvårdsfonden. Här är man med om att varje år fastställa ett avkastningskrav på domänverket, som är ett affärsdrivande verk. Men sedan kan man i ett huj bara rycka av verket 10 milj. kr. – det är i klartext vad det handlar om. Domänverket skall helt utan ersättning släppa till skogsmark för bildande av exempelvis naturreservat på

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

privata marker utan att självt vara direkt inblandat i den här områdesbildningen.

Jag kan förstå att man från naturvårdshåll ser positivt på förslaget. Där slipper man ta det ansvar som vi som sitter i riksdagen måste ta. Vi måste bestämma oss: antingen får vi avstå från avkastningskraven på domänverket och göra sådana här transaktioner, eller också får vi lov att ge verket ersättning.

Jag tycker det är ett märkligt resonemang man för, och jag har full förståelse för reaktionen både från ledningen för domänverket och från skogsarbetarna. Jag noterar bara att Börje Stensson inte har särskilt stor förståelse för den oron.

Anf. 70 BÖRJE STENSSON (fp) replik:

Herr talman! När Jan Fransson säger att detta skulle inverka negativt på domänverkets möjligheter att uppfylla de avkastningskrav som har ställts på verket tror jag att han överdriver. Domänverket har i alla år bland sin personal haft personer som har varit mycket intresserade av dessa områden, t. ex. urskogsområdena. Det är inte så att de alltid har räknat in dessa områden för att kunna öka avkastningen.

Jag tror att domänverket med tillförsikt kan se fram emot detta förfaringsätt. Man får därmed beslut på vilka områden som samhället verkligen vill satsa på för att bevara. Domänverket behöver inte känna det som ett intrång att man skall sätta av dessa områden.

Anf. 71 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag tror att Jan Fransson gör sig skyldig till en felsyn. Överföringen får ju regleras genom sedvanlig upp- och nedskrivning av fonderna och därmed avkastningskravet.

Att oron skulle vara stor bland skogsarbetarna inom domänverket har jag svårt att förstå, eftersom domänverket har ökat sitt skogsinnehav med 100 000 ha på fem år.

Anf. 72 JAN FRANSSON (s) replik:

Herr talman! Börje Stensson lät påskina att det skulle finnas någon skillnad mellan oss i intresset för att värna om naturvården. Det är inte däri vi skiljer oss, Börje Stensson. Skillnaden är mycket enklare: Ni vill smita ifrån betalningen. Det är väldigt lätt att komma med förslag, men sedan smiter ni från notan. Det har ni gjort i andra sammanhang, och det är precis vad det handlar om nu också.

Anf. 73 TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har uppsatts om kvällsplenum.

Anf. 74 HANS WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag förmodar att ganska många av oss som är medlemmar av kammaren i dessa sparsamhetens tider känner oss sitta på två stolar, när

prutningen drabbar verksamhet som ligger vårt hjärta särskilt nära. Genom att vi är väl insatta i en viss verksamhet vet vi hur känslig den är. Men vi nödgas ändå: för att besparingspolitiken över huvud taget skall gå ihop, inordna oss i ett större schema. Så är det över hela fältet.

Jag skall inte närmare gå in på hur vi har hamnat i ett läge där hårda prutningar måste göras; bara konstatera att vi hamnat där och att vi för att på lång sikt undvika någonting än värre tvingas gå – som jag innerligt hoppas på kortare sikt – hårt fram och spara till snart sagt varje pris. Ju ordentligare vi tar till våra besparingar, desto förr får vi vår ekonomi reparerad, desto förr kan vi börja om från början.

Det är från den utgångspunkten som vi måste betrakta en del åtgärder som vi annars inte skulle vilja vara med om. Det är också därför som jordbruksutskottets moderata ledamöter till punkt 44 har avgivit en reservation, grundad på vår åsikt att man utöver de föreskrivna 2 procenten borde ha kunnat gå litet längre.

Helt visst är det så, som utskottet framhåller, att sådana nedskärningar inte kan genomföras utan en generell sänkning av ambitionsnivån, alternativt nedläggning av viss verksamhetsgren. Hade man kunnat pruta utan följder, hade naturvårdsverket varit överorganiserat. Men så är det inte. Tvärtom kan skäl för en ytterligare utbyggnad anföras. Låt mig bara peka på vad vi i gårdagens tidningar läste om oroande förorening av Mälaren.

Men än en gång: Den bistra ekonomiska verkligheten medger inte just nu att vi håller oss med ett naturvårdsverk av den storlek som annars sannerligen skulle behövas. Jo, kanske om vi gick in på andra huvudtitlar, men en sådan debatt vågar jag inte ta upp i denna stund. Såsom utskottet påpekar pågår emellertid en översyn av verkets organisation och av vissa av dess verksamhetsgrenar, och vi är övertygade om att just i ett sådant läge betingelserna är relativt goda för att kunna anpassa verket till ett kärvare ekonomiskt klimat. Läget är alltså allvarligt. Också vi beklagar de nödvändiga besparingarna, men någon katastrof behöver de inte medföra. Av den anledningen yrkar jag bifall till reservation nr 9.

Riksdagen har vid tidigare tillfällen ställt sig ganska kallsinnig till förslag från vårt håll om överflyttning av anslag för miljöforskningsändamål från naturvårdsverket till universitet och högskolor. Nu, när organisationen ändå är föremål för översyn, bör denna fråga kunna tas upp igen. En satsning direkt på universitet och högskolor har, som framhålls i den moderata partimotionen 2018, bl. a. den följden att forskningsinriktningen i högre grad kommer att avgöras av dem som är bäst insatta i forskningsläget. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 13.

I reservation nr 11 återkommer vi moderater till ett av oss flera gånger framfört önskemål. Det gäller – som naturvårdsverkets chef Valfrid Paulsson har formulerat det – naturvård på avbetalning.

När mark avsätts till naturreservat, får markägaren f. n. ersättning för intrånget i form av ett engångsbelopp, om inte området inlöses av staten. Möjligheten finns, som utskottet tidigare har påpekat, redan nu att i fall där reservatområdet inte inlöses av staten betala intrångsersättningen i småpos-

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

ter. Men naturvårdsverket har inte begagnat sig därav med den i och för sig fullt riktiga motiveringen att den kapitaliserade ersättningen är avsedd att investeras i annan egendom, så att den totala avkastningen av egendomen inte nedgår.

Tyvär är disproportionen mellan tillgängliga medel och dem som behövs för att trygga alla områden som borde bli reserat närmast grotesk. Innan man hinner beta av kölistan, lär en stor del av skyddsföremålen ha förstörts. Det är därför som ett arrendeavtal – eller vad man vill kalla det – kan bevara skyddsföremålen även under den kritiska tiden, innan reservatet lagligen har kommit till stånd, antingen dröjsmålet med reservatbildningen nu beror på brist på medel eller på att turordningen mellan skyddsvärda områden kanske har ändrats. Om också normalfallet bör vara nuvarande principer, menar vi reseranter att man åtminstone på några håll bör göra ett försök med s. k. avbetalning.

Vikten av att komma till en snabbare lösning av detta problem framgår, om man studerar vad som står under jordbrukets huvudtitel i bil. 13 till budgetpropositionen, där anspråket på pengar för dagen uppgår till 184 milj. kr. när det gäller att klara av reservatbildningar. Det framgår inte – jag har i varje fall inte kunnat läsa mig till det – om ersättningar på hundratals miljoner kronor för s. k. urskogsområden ligger inbakade i det beloppet. Men det spelar ingen roll, för redan de 184 milj. kr. vittnar om den groteska disproportionen mellan tillgängliga och erforderliga medel.

Så kommer det till något nytt. Beskogning av våra med s. k. 5:3-skog be vuxna marker kommer av biologiska och främst botaniska skäl att innebära en gigantisk förstöring av den vilda floran. Vi har därför inte tid att vänta tills vi får pengar nog att skapa de perfekta reservaten.

Det väsentliga kan man emellertid göra, nämligen få de skyddsvärda områdena under kontroll. Vi anser att fullt genomförda reservat tillsammans med avbetalningsreservat t. o. m. skulle innebära en förbättring av läget. Jag vill rent av påstå att argumentationen för avbetalningsformen på senare tid fått ökad tyngd, eftersom man på myndighetshåll visat en tydlig motvilja mot att ställa mark till förfogande för reinvestering av ersättningsbeloppen.

Självfallet går en så hård nedskärning av anslaget som vi föreslagit ut över reservatbildning i egentlig mening, men med ökad användning av arrendeformen kan, menar vi, nedskärningen inte innebära någon katastrof.

Därför, herr talman, yrkar jag till sist bifall till reservation nr 11.

Anf. 75 FILIP JOHANSSON (c):

Herr talman! Det var meningen att jag skulle säga några ord om de reservationer som finns i utskottets betänkande när det gäller skogsfrågorna. Nu har de diskuterats i rätt stor utsträckning, och jag kan inte underlåta att i stället ta upp en annan fråga som i mycket hög grad har präglat debatten, nämligen frågan om jordbrukets ekonomiska situation och den målsättning under vilken jordbruket arbetar i dag.

Gång efter annan har vi fått höra av Svante Lundkvist om den knapphetens kalla stjärna som svävar över svenskt jordbruk. Låt mig bara säga att har man

sysslat med jordbruk så pass lång tid som jag har gjort, har man faktiskt upplevt många knapphetens kalla stjärnor och många år då förtvivlan har varit alldeles enorm bland dem som ägnat sig åt jordbruksnäringen.

Självfallet skall jag gärna erkänna att situationerna har växlat, från det svartaste mörker och till någon ljusning, men jag vill säga att ingenting har gripit mig så hårt på jordbrukets område som den situation vi fick uppleva under 1960-talet med den rasering av jordbruket, framför allt i mina bygder, som då skedde.

Jag tar inte upp denna fråga, Svante Lundkvist, för att anklaga någon. Låt mig bara konstatera att det var den svåraste situation jag personligen upplevt som jordbrukare.

När jag ser på den jordbrukspolitiska målsättning som vi nu har måste jag säga, att en av de väsentligaste faktorerna i dag är den starka skrivning i den jordbrukspolitiska målsättningen som anger att jordbruket har en väsentlig uppgift att fylla ur regionalpolitisk synpunkt. Det gäller framför allt i de bygder jag kommer ifrån, där vi alltid har haft utomordentliga svårigheter att skapa sysselsättning.

När man på 1960-talet skulle flytta över folk från jordbruket till mera lönsamma näringar, ledde det till en mer eller mindre panisk flykt från jordbruket – men inte till mera lönsamma näringar utan i de flesta fall till tillfälliga beredskapsarbeten. Det var den situation som vi då fick uppleva.

Låt mig bara notera att när det nu ställs krav från olika håll om en ny jordbrukspolitisk målsättning, skulle jag känna en aning av respekt för detta, om man kunde anvisa något enda litet medel med vars hjälp man skulle kunna lösa de problem som jordbrukare i dag befinner sig i. Jag erkänner gärna att det finns jordbrukare som har problem. Men nog hade det, Svante Lundkvist, varit klädsamt om det i någon liten mening hade erkänts att jordbrukets situation i dag i allra högsta grad är en produkt av den ekonomiska utvecklingen; inte bara i vårt land utan i praktiskt taget hela västvärlden.

Påvisa något land där jordbruket inte har problem i dag! Jag kan visa på ett land där problemen är betydligt mindre, nämligen Norge. Vill Svante Lundkvist ställa sig bakom en jordbrukspolitik och ett stöd till det svenska jordbruket av den typ som det norska samhället ger jordbrukarna? Vill han säga att man skall tillsätta en utredning om jordbruket med syfte att skaffa fram en sådan jordbrukspolitisk målsättning, då skulle jag gärna taacka ja till en utredning. Men jag tror knappast att Svante Lundkvist vill göra detta.

Det är inte första gången Anders Dahlgren anklagats för att han sätter inkomstmålet som första målsättning. När vi i utskottet diskuterade vad som skulle vara första, andra och tredje målsättning hävdade jag gång efter annan att det spelade en tämligen ringa roll. Att inkomstmålet skulle vara med ansåg jag som alldeles självklart.

Jag skulle vilja fråga Svante Lundkvist: Anser han att jordbrukarna har fått det sämre därför att inkomstmålet angavs som den första målsättningen? Eller anser Svante Lundkvist att jordbrukarna skulle ha fått det bättre om

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

man hade tagit upp rationaliseringsmålsättningen som den första? Jag anser att det är rätt egalit i vilken turordning de kommer. Jag antar att det också varit Svante Lundkvists målsättning att konsumenterna skall få billiga och bra livsmedel och att jordbrukarna skall få med andra grupper likvärdiga villkor.

Det senare kan knappast åstadkommas i en hast om man inte vill göra betydande ekonomiska insatser. Är Svante Lundkvist villig att göra de betydande insatser som skulle behövas?

Sedan, herr talman, bara några ord om skogsfrågorna, trots att de varit åtskilligt diskuterade.

Svante Lundkvist sade i sitt anförande att man från socialdemokratisk sida var villig att ta på sig ansvaret för att få en bättre skogspolitik. Han nämnde att man var villig att genom ett stöd- och avgiftssystem få fram en stimulans till ökad avverkning. Jag måste säga att ett sådant system i hög grad kan ifrågasättas. Jag har varit med om att rösta fram sådana system, men tyvärr måste jag erkänna att det inte varit med någon särskilt stor lust jag gjort detta. Som regel har situationen varit den att detta stöd möjligen har kommit dem till del som inte tidigare har ägnat särskilt stor uppmärksamhet åt skogsbruket. Avgifterna har givetvis fått betalas av alla, men då i minst lika hög grad av dem som tidigare fullgjort kraven på insatser för en god och tillfredsställande skogsvård.

Mot den bakgrunden kan jag inte godta det system som socialdemokraterna nu vill införa, varigenom man vill öka de här stöden på olika sätt men samtidigt också öka avgifterna så till den grad att man vill ta ut skogsvårdsavgifter av skogsägarna i en storleksordning som gör att dessa i många fall inte har möjlighet att avverka i sådan utsträckning att pengarna för avverkningen räcker till för att betala skogsvårdsavgiften.

Låt mig bara som ett enda exempel ta en jordbrukare nere i Småland, som 1981 hade en skogsvårdsavgift på 300 kr. Med det förslag som socialdemokraterna i dag lägger fram och efter den taxeringshöjning som har skett efter 1981 skulle denna jordbrukares skogsvårdsavgift komma upp i ett belopp på 3 500 kr.! Vi kan inte godta ett sådant system.

Samtidigt är i det socialdemokratiska förslaget ett avgiftsuttag inbakat som är nästan dubbelt så stort som de utgifter som man tycker skall läggas ner på skogsbruket. Det skulle vara intressant att höra – jag tror inte att Anders Dahlgren fick något svar på den frågan – vad man tänker använda de ca 170 milj. kr. till som skulle bli över enligt det förslag som socialdemokraterna har framlagt. Det vore angenämt att få ett svar på den frågan.

Låt mig sedan säga bara en enda sak till, herr talman! Från olika håll – bl. a. av Jan Fransson – har nu domänverkets stora problem tagits upp samt frågan om hur domänverket attackeras.

Ingen annan skogsägarkategori i detta land har ju fått så stora förmåner och fått möjlighet att inköpa så mycket skog på så enormt fina villkor som just domänverket. Nog borde man då kunna avstå från att anklaga andra för att otillbörligt ha misshandlat domänverket.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation 1 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 76 SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! När det gäller det som Filip Johansson senast sade om domänverket vill jag svara att vad vi har begärt är att domänverket skall behandlas på samma sätt som andra skögsägare med hänsyn till de krav som vi reser på hur domänverket skall fungera som företag. Det är då rimligt att vi följer upp dessa krav med en likabehandling av verket i dessa avseenden. Vidare har vi sagt att vi också ser till jordbrukets regionalpolitiska betydelse. När vi diskuterade 1977 års jordbrukspolitik fanns det inga delade meningar på den punkten – det vet Filip Johansson mycket väl.

Jag skall inte ge mig in på Filip Johanssons vantolkning av den utveckling av svensk jordbrukspolitik som har skett under 1970-talet på grundval av de beslut som fattades på 1960-talet. Jag skall heller inte upprepa den långa historien om hur de besluten egentligen såg ut. Det har jag inte någon möjlighet till, eftersom det skulle ta för lång tid, men Filip Johansson vet bättre än vad han nu försöker ge sken av.

När det gäller läget i dag konstaterar jag ändå – till Filip Johanssons heder – att han erkänner sig icke vara nöjd med den utveckling som skett. Sedan ställer han frågor till mig, om jag tror att utvecklingen skulle ha varit bättre eller sämre, ifall vi hade skrivit in en annan övergripande målsättning för jordbrukspolitiken 1977. På det skulle jag då vilja svara att det inte är de övergripande målsättningar som vi skriver in som har avgörande betydelse för vilken situation inom jordbruket som råder i dag. Jag har hela tiden markerat att den ekonomiska politik som har förts har avgörande betydelse och att det är den ekonomiska politik som centerpartiet har fört tillsammans med moderata samlingspartiet och folkpartiet – där moderata samlingspartiet har fått styra utvecklingen – som har blivit ödesdiger för utvecklingen inom jordbruksnäringen. Det är den som har skapat Filip Johanssons bekymmer och de bekymmer som han har omkring sig uppe i Norrbotten i dag. Detta borde Filip Johansson inse. Han skulle då förstå att vi känner oro för det elände som den här ekonomiska politiken har ställt till med. Därför begär vi att få en översyn. Det är av omsorg om jordbruksnäringens framtid som vi inte vill låta den förnöjsamhet som här kommit till uttryck i anföranden av tidigare centerpartistiska talare få resultera i att ingenting görs eller låta det missnöje som kom till uttryck i Filip Johanssons resonemang få resultera i den passivitet som han utvecklar när han säger nej till en utredning.

Anf. 77 FILIP JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Låt mig först säga att jag skulle ha varit utomordentligt tacksam om alla skögsägarkategorier hade haft samma förmåner som domänverket. Om de hade fått köpa skog enligt den räntesats, till vilken domänverket har haft möjlighet att köpa skog till flera hundra miljoners värde under senare år och alltså haft samma förmån som Svante Lundkvist nu

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

anser att de borde ha haft, så skulle jag ha varit nöjd. Jag hoppas att Svante Lundkvist också varit nöjd, om enskilda skogsägare hade fått förvärva skog enligt en räntesats på 4 eller om det var 5 %.

Svante Lundkvist säger att jag har vantolkat utvecklingen av jordbruket på 1970-talet. Sade jag 1970-talet, så var det en felsägning, men jag är ganska övertygad om att jag sade 1960-talet. Jag talade om den utveckling som vi hade haft under 1960-talet och som för mig och massor av andra jordbrukare i detta land var den mest fruktansvärda utveckling som vi har varit med om. Jag sade också att jag inte tog upp någon diskussion för att framföra kritik mot någon – jag bara noterade den situation som vi då upplevde. Men det gällde 1960-talet. Jag hoppas att jag nu har sagt rätt årtal.

Vidare säger Svante Lundkvist att det inte är de övergripande målsättningarna som är avgörande för jordbrukarnas ekonomi. Nej, det är helt klart – det är det inte. Övergripande målsättningar har inte kunnat eliminera den våldsamma räntehöjning som vi haft under senare år och som enligt mitt sätt att se inte är en produkt av centerns ekonomiska politik utan en produkt av en ekonomisk utveckling ute i världen där de flesta andra länder har haft diskonton, räntelägen, som varit betydligt högre än vårt.

Och nog vore det en fräckhet som jag ändå inte tror att Svante Lundkvist vill visa, om han inför kammaren sökte göra gällande att vi skulle ha kunnat bibehålla den räntenivå som vi hade under 1970-talet och att den räntenivå som vi kommit upp till bara beror på regeringens ovilja mot bl. a. jordbrukarna.

Jag är tacksam för att Svante Lundkvist känner oro för den ekonomiska utvecklingen, och jag hoppas att vi skall kunna finna vägar ur den här situationen för svenska jordbrukare och framför allt för de nyetablerade. Men låt mig bara konstatera att Svante Lundkvist inte med en enda mening, inte med en enda rad, har angivit hur detta skall ske.

Anf. 78 SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag har redovisat de frågeställningar som jag menar att en ny jordbruksutredning måste försöka genomlysa. Det är ett uttryck för den vilja som vi inom socialdemokratin har att försöka komma till rätta med det som har gått snett – och jag tror att det är väsentligt. Man står inte här och redovisar recept i förväg, om man begär en utredning. Men vi skall visa respekt för de bekymmer som många – både konsumenter och jordbrukare – i detta sammanhang känner och säga: Detta är så viktiga frågor att vi måste titta på dem. Filip Johansson är missnöjd med läget, men vill inte göra någonting åt det. Det är det som skiljer oss åt.

Det är inte en socialdemokratisk regering som har gett domänverket de räntevillkor som Filip Johansson åberopar. Så det får Filip Johansson resonera med sina borgerliga bröder om.

Vi är tydligen helt överens om att vad vi skriver i våra texter inte kan lösa problemen för människorna utan att det avgörande är den politik som vi för. Och centern har – jag tvingas här upprepa mig – fallit offer för den tro som man på moderat och borgerligt håll hade att vi skulle lösa många av våra

problem, bara vi släppte loss de s. k. marknadskrafterna och försökte ge svängrum åt en ekonomi av en annan karaktär än den som det socialdemokratiska partiet stod för. Men det gick inte så. Det kan vi inte föra ett långt resonemang om här, utan jag nöjer mig med att säga att vi i stället hamnade i en spekulationsekonomi. Och jag upprepar att det är resultaten av denna spekulationsekonomi som har "spillt över" sina problem på jordbruket.

Jag har en stark känsla av att Sveriges jordbrukare och deras politiska företrädare har förstått – det gällde i varje fall förr – att man inte alltid skall söka stöd hos de krafter som tror att allt blir bra, bara kapitalet får styra utvecklingen. Jag tror att man tidigare begrep att det var på andra kanter som man fick lov att söka sitt stöd, om man skulle få en utveckling som skapade litet större trygghet för de människor ute i bygderna som skall försörja sig på jordbruket som näring.

Anf. 79 FILIP JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Svante Lundkvist inte menar vad han faktiskt säger, när han gör gällande att jag, och även andra i den krets där jag befinner mig, inte har velat göra någonting för att komma till rätta med de ekonomiska problem som har drabbat bl. a. svenskt jordbruk.

Det är inte vidare klädsamt att Svante Lundkvist så många gånger har varit uppe i denna talarstol och deltagit i denna debatt utan att i något enda sammanhang erkänna att vi har en ekonomisk utveckling i hela vår omvärld som vi aldrig har kunnat frigöra oss ifrån. T. o. m. Olof Palme brukar någon gång då och då, i sina bättre ögonblick, erkänna detta. Men Svante Lundkvist har aldrig, i alla fall inte under denna eftermiddag, kunnat komma så långt att han har erkänt någonting av detta.

Jag hade tillfälle att i höstas vara med på den stämma som hölls av de danska böndernas riksförbund. Den socialdemokratiska jordbruksministern var närvarande från kl. 10.00 på morgonen till kl. 19.00 på kvällen. Jag har aldrig varit på någon stämma där deltagarna har varit så deprimerade av jordbrukets situation som man var där. Jag är inte så fräck, Svante Lundkvist, att jag gör gällande att det var de insatser som den danske jordbruksministern inte hade gjort och inte ville göra som var orsaken till de danska jordbrukarnas ekonomiska situation. Men Svante Lundkvist är så fräck att han här vill göra gällande att vi inte har velat göra något för att jordbrukarna skall få en bättre situation. Det är ynkligt att vi skall behöva ha en sådan debatt.

Talmannen anmälde att Svante Lundkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 80 MAJ BRITT THEORIN (s):

Herr talman! Jag kommer osökt in på tanken, att när argumenten är dåliga höjer man rösten.

Under denna punkt skall riksdagen också ta ställning till miljövärdfrågorna, dvs. de miljövärdfrågor som berör budgeten. Socialdemokraternas

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

stora miljömotion 1921 behandlas endast till en del i dag. Vi får anledning att återkomma senare under våren till många av de stora miljöfrågorna: bilavgaser, de kemiska ämnena, miljöskyddslagen m. m.

Miljön är vår gemensamma egendom. Därför angår det också oss alla hur miljön påverkas och förändras. Enskilt vinstintresse kan inte säkerställa miljövärden. Det är i viljan att ge samhället möjlighet till ett aktivt handlande för att förhindra miljöförstörelse som kraften och ambitionen i miljöpolitiken visar sig.

Miljöfrågor är inte bara frågor om den yttre miljön. Människornas arbetsmiljö är för socialdemokratin lika väsentlig. Den oro många människor känner över risker för sjukdom och skada i det dagliga arbetet är oacceptabel. Ohälsa och vantrivsel i arbetet och hänsynslös förstörelse av den yttre miljön är ett alltför högt pris för ekonomisk tillväxt. Miljöförstörelsen måste hejdas och förstörd miljö så långt som möjligt återställas. De problem som skapas av tekniken måste också lösas med hjälp av vetenskap och teknik under samhällets ledning.

Till utskottets betänkande är fogade socialdemokratiska reservationer om miljöfrågorna. Jag yrkar bifall till reservationerna 8, 12, 14, 15, 16 och 17.

I reservation 8 kräver vi att ett särskilt tillfälligt anslag om 90 milj. kr. för kommunala miljövärdsinvesteringar införs. Motivet härför är dubbelt, dels miljöskäl, dels sysselsättningskäl. Kommunerna beräknar att fram till 1985 göra årliga investeringar i miljövärdssåtgärder på omkring 1 miljard kronor, för avloppsrening, behandling av hushållsavfall och miljöfarligt avfall samt trafikbulleråtgärder. En del av dessa investeringar på 250–300 milj. kr. är det möjligt att tidigarelägga. Vi föreslår att det utgår ett statligt bidrag på 30 % av kostnaderna för de investeringar som kan tidigareläggas. Byggnad och investeringar är väsentliga för att föra Sverige ur krisen. Nya jobb kan skapas den vägen. Detta är ett väsentligt motiv för förslaget i reservation 8.

I reservation 12 tas miljöforskningens betydelse upp. Vi finner att naturvårdsverkets krav är väl underbyggda och omfattar viktiga projekt, som luftföroreningar i tätortsmiljön, kolets miljöpåverkan och försurningseffekterna, och vi biträder således kraven i motionerna 1044 och 1921 om ytterligare uppräknig av anslaget med 6 milj. kr. till det av naturvårdsverket yrkade beloppet.

Reservation 14 behandlar undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor. Produktkontrollnämnden måste få tillräckliga resurser för arbetet med att klarlägga de olika kemiska ämnens skadeverkningar, bl. a. bly, kadmium och bekämpningsmedel. Även här anser vi att naturvårdsverkets krav är väl underbyggda, och vi tillstyrker därför kraven i motionerna 1044 och 1921 om en uppräknig av anslaget med 800 000 kr.

Reservation 15 behandlar särskilda undersökningar inom miljövärdssområdet. Vi menar, att om inte naturvårdsverkets krav tillgodoses, löper man risken att angelägna projekt inte kan genomföras, då betydande delar av anslaget är låsta för större, långsiktiga utredningar. Vi vill alltså räkna upp anslaget med 700 000 kr.

Det är kanske på sin plats att jag klargör att vi har full täckning för våra krav i vår budget, och vi har, som sig bör, naturligtvis också prioriterat miljövårdens område.

Inte heller programmet för övervakning av miljö kvalitet, som behandlas i reservation 16, anser vi tillgodosett med regeringens förslag. Vi anser att tekniska förutsättningar måste finnas för att följa upp ECE-konventionen om gränsoverskridande luftföroreningar, och vi menar att riksdagen bör räkna upp anslaget med 1 275 000 kr.

Reservation 17 handlar om toxikologisk informationservice. Som jag tidigare sade är det i viljan att ge samhället möjlighet att aktivt handla som ambitionen i miljöpolitiken visar sig. I vår miljömotion 1921 har vi tagit upp den fortsatta utvecklingen av den toxikologiska informations servicen. Vi förordar en försöksverksamhet, som bör vara kostnadsfri. Ett viktigt prioriterat område menar vi bör vara de kemiska hälsoriskerna i arbetsmiljön, där särskilt behovet av information till skyddsombud och fackliga företrädare beaktas. Många sjukdomar som kan misstänkas ha samband med kemiska ämnen och andra arbetsmiljöfaktorer kan upptäckas via företagshälsovården. Däremot är det risk att många sjukdomar med lång fördröjningstid blir oupptäckta. Det kan gälla genetiska skador eller cancer. För att upptäcka dessa krävs epidemiologiska undersökningar. Vi pekar i motionen och reservationen på hur ett program för epidemiologisk och toxikologisk informations service bör byggas upp och vill ge regeringen till känna dessa synpunkter.

Herr talman! Jag yrkar än en gång bifall till de socialdemokratiska reservationerna på miljövårdsområdet.

Anf. 81 SVEN ERIC ÅKERFELDT (c):

Herr talman! Jag vill ta till orda dels med anledning av en av mig väckt motion, dels med anledning av att jag vill göra vissa påpekanden beträffande reservation 7, som behandlar verksamheten vid statens maskinprovningar.

Statens maskinprovningar är en mycket gammal institution. Den grundlades redan i slutet av förra seklet och har alltsedan dess varit en institution som har åtnjutit lantbrukarnas grundmurade förtroende och som de har dragit ovärderlig nytta av under de gångna åren. Inte minst i dagens läge, då maskinkostnaderna för jordbrukets del är en allt större del av kostnaderna för produktionsmedlen, är den här verksamheten viktig. Maskininvesteringarna är nu mer komplicerade än de tidigare har varit på grund av att man i dag inte alltid investerar i en enskild maskin, utan ofta i en integrerad maskinkedja, avsedd för en viss hanteringsuppgift.

I motion 1927 har jag pekat på det betänkliga i att överföra maskinrådgivare hos lantbruksnämnderna till energisparrådgivning, vilket betalas med de medel man fick genom energipropositionen förra våren. Jag anser att de insatser som görs av dessa rådgivare liksom maskinprovningens verksamheten väl behövs i dagens läge, när lantbrukaren noga måste prioritera vad han kan avsätta i fråga om maskintekniska hjälpmedel i jordbruket. Dessutom är

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

dessa rådgivare och statens maskinprovningar ömsesidigt beroende av varandra. Vid maskinprovningarna får man fram ett objektivet underlag, och rådgivarna för ut erfarenheterna till jordbrukarna. Utan rådgivarna skulle statens maskinprovningar vara mycket handikappade när det gäller att föra vidare provningsresultaten. Utskottet har också skrivit mycket positivt om den här verksamheten, och det kan jag till alla delar instämma i.

Så till reservation 7 av Börje Stensson och Esse Petersson.

Först och främst vill jag säga att reservanterna har haft det goda omdömet att inte följa upp yrkandet i motion 431, som ligger till grund för deras reservation. I den motionen yrkas ju en minskning av maskinprovningarnas driftsanslag med 182 000 kr. Reservanterna har i stället ställt sig bakom det positiva uttalande som utskottet har avgivit.

Jag vill emellertid ta tillfället i akt att rätta till någonting som förhoppningsvis är en missuppfattning från reservanternas sida, och det gäller maskinprovningarnas roll i riksprovplatsverksamheten när det gäller grävmaskiner, en uppgift som statens maskinprovningar har sedan mitten på 1970-talet. Reservanterna påkallar en förutsättningslös utredning av maskinprovningarnas verksamhet, och man motiverar detta med att provningar av grävmaskiner i dag skulle grunda sig på de omoderna linmaskiner som var i bruk främst på 1960-talet – de maskinerna är som vi vet inte aktuella i dag, utan man har nu hydrauliskt arbetande maskiner. Till detta skulle jag vilja säga att reservanterna skjuter på pianisten, trots att han gör så gott han kan. Dessutom skjuter de på fel pianist. Sakförhållandet är nämligen följande:

Riksprovplatsystemet bygger på principen att föreskrivande myndighet preciserar de krav som man ställer på en viss maskin. Den provande myndigheten fastställer huruvida dessa krav har uppfyllts. Sedan blir det den föreskrivande myndighetens sak att utfärda godkännande.

Föreskrivande myndighet är i detta fall arbetarskyddsstyrelsen. Maskinprovningarna arbetar bara med att utröna om arbetarskyddsstyrelsens krav har tillgodosetts eller inte. Syftet med denna uppdelning är att åstadkomma klara ansvarsförhållanden, ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser och garantier för att officiell provning bedrivs opartiskt och sakkunnigt.

I propositionen, som låg till grund för maskinprovningarnas verksamhet som riksprovplats, har det bl. a. uttalats att föreskrivande myndighet inte samtidigt bör vara riksprovplats. Anledningen till det uttalandet är att föreskrivande myndighet därigenom skall kunna få en viss press på sig att meddela klara myndighetsföreskrifter – vilket inte är avsikten i det här systemet.

Reservanternas krav på översyn av maskinprovningarna är således inte meningsfullt, om man vill undanröja de brister som man påtalar. Men arbetarskyddsstyrelsens skyldighet att meddela föreskrifter utesluter ju inte en återföring av erfarenheter från statens maskinprovningar till arbetarskyddsstyrelsen i syfte att anpassa föreskrifterna till den tekniska utvecklingen. Jag vill framhålla att det sker fortlöpande. Ett sådant arbete pågår f. n. hos arbetarskyddsstyrelsen.

Provningsverksamheten kan således inte bli bättre än vad föreskrifterna

medger, och det är inte statens maskinprovningar som fastställer dessa.

Herr talman! Jag har inget yrkande i dessa avseenden. Med det här inlägget har jag bara velat rätta till vad jag har uppfattat som ett missförstånd från reservanternas sida.

Anf. 82 BÖRJE STENSSON (fp) replik:

Herr talman! Den motion av Kerstin Ekman och Christer Eirefelt som reservationen bygger på har sin grund i en skrift från riksrevisionsverket, som utkom någon gång på hösten 1981. Motionärerna har tydligen studerat den noga, och vi har också, sedan vi bestämde oss för reservationen, studerat denna skrift. Det är möjligt att det ligger något i vad Sven Eric Åkerfeldt här säger om missuppfattning – att vi skjuter på fel pianist. Men riksrevisionsverket skjuter i så fall också på fel pianist, eftersom det ändå är en granskning av statens maskinprovningar som denna revisionsrapport grundar sig på. Det står bl. a. i rapporten:

”Den tekniska utvecklingen inom entreprenadmaskinbranschen går snabbt och ASS 90 kommer därför att bli mer och mer föråldrad.”

Ett annat citat:

”Grävmaskinanvisningarna och det sätt på vilket typbesiktningarna utförs innebär inte endast omedelbara kostnader för leverantörerna, utan kan även förhindra eller försvåra innovationer.” Detta innebär kritik.

Ytterligare ett citat:

”Enligt RRVs uppfattning utgör nuvarande typbesiktningssystem ett betydande hinder för nyetableringar. Även de leverantörer och mindre tillverkare som idag finns på marknaden upplever systemet som så krångligt och dyrt, att man avstår från att introducera nya maskiner om man inte är helt säker på att kunna sälja dessa i ett stort antal exemplar. Enligt ASS medd 1970:4” – lägg märke till året – ”är det inte heller tillåtet att ställa ut och låta kunderna på t ex mässor pröva maskiner som ej är typgodkända ---.”

Det är sådana här anmärkningar i riksrevisionsverkets rapport som vi tycker ger anledning till att även ta upp frågan i riksdagssammanhang, och vi vidhåller alltså vår reservation.

Anf. 83 SVEN ERIC ÅKERFELDT (c) replik:

Herr talman! Riksrevisionsverkets rapport har behandlat främst sådana frågor som faller under arbetarskyddsstyrelsens domvärjo.

Att föreskrifterna är krångliga, att det blir dyrt att tillämpa dem och att de hindrar innovationer är någonting som jag helt vill hänföra till anvisningarnas utformning. Jag kan hålla med om att anvisningarna är föråldrade i dag, men som jag anförde pågår det en översyn. Det har förutskickats att de nya anvisningarna kommer att kunna fastställas inom en inte alltför avlägsen framtid, och då blir det förhoppningsvis en förbättring i detta avseende.

I riksrevisionsverkets rapport tar man upp även annat. Jag vill här ta tillfället i akt att påpeka att summan på 50 miljoner för de totala kostnaderna för verksamheten inte på något sätt är specificerad eller belagd i rapporten. Det är en uppskattad siffra, och den har samma osäkerhet som ogrundade

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

uppskattningar alltid har.

De positiva effekterna av provningsverksamheten har inte behandlats. Det förekommer exempelvis i riksrevisionsverkets undersökning inte en enda intervju med dem som yrkesmässigt har att hantera de här maskinerna, vilket väl hade kunnat bidra till ett bättre underlag.

Anf. 84 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 21 behandlas bl. a. ett reservationsanslag för främjande av husdjursaveln.

I motion 1981/82:799 har Martin Olsson och jag hemställt att riksdagen skulle ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om det medelsbehov som uppstår när Svenska fåravelsförbundet övertar den fårkontrollverksamhet som hittills bedrivits av lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna ute i länen.

Inom lantbruksstyrelsen har en arbetsgrupp föreslagit att huvudmannaskapet skall överföras till näringen, således Fåravelsförbundet, och att detta skall ske den 1 januari 1983. I samband med detta övertagande kommer det i ett inledningsskede att uppstå vissa finansiella svårigheter.

Verksamheten kommer efter det första året att finansieras dels med regleringsmedel, dels med avgifter från djurägarna. Men eftersom man inte kan debitera djurägarna avgifter i förskott kommer det att uppstå en brist på medel för ett års verksamhet, av lantbruksstyrelsen beräknat till 120 000 kr. Lantbruksnämnderna har fått tillgodoräkna sig motsvarande anslag som besparingsalternativ.

Jag beklagar att utskottet inte funnit tillräckliga skäl för att tillmötesgå lantbruksstyrelsens begäran om uppräknig av förevarande anslag för att finansiera vissa utgifter i samband med den planerade ändringen av huvudmannaskapet för fårkontrollen och sålunda icke heller kunnat tillstyrka motionen. Jag skulle därför vilja fråga utskottet hur man har tänkt sig att verksamheten skall finansieras. Om man inte får fram detta engångsbelopp, riskerar hela verksamheten att bli nedlagd, och det ligger många års arbete bakom det som i så fall spolieras.

Jag beklagar än en gång att man inte från utskottets sida har kunnat tillmötesgå yrkandet i motionen, men jag noterar att de centerpartistiska ledamöterna i utskottet har avgivit ett särskilt yttrande till förmån för motionen. Jag förutsätter att lantbruksstyrelsen inledningsvis tillskjuter medel, så att verksamheten med fårkontrollen och utvecklingen av densamma kan tryggas.

Anf. 85 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag vill säga några ord med anledning av punkten Bidrag till permanent skördeskadeskydd. I propositionen föreslås att 15 milj. kr. skall avsättas till skördeskadefonden. Men socialdemokraterna vill inte avsätta några pengar alls. Moderaterna vill begränsa beloppet till 3 milj. kr. – i besparingssyfte, som man säger.

Man kan diskutera i vad mån det här är fråga om att göra en besparing.

Fonden är ju till för att trygga de utbetalningar som måste göras till jordbrukare i händelse av skördeeskada. Avsikten är att det inte skall bli så stora fluktuationer mellan åren när det gäller utgifterna för statskassan och jordbruket som gemensamt finansierar skador av detta slag. Utgiften för fonden uppstår först när skadan är skedd. Vad utgiften för skördeeskador kommer att bli under budgetåret 1982/83 vet vi inte i dag. Det är riktigt, som man sagt här tidigare i dag, att fonden har byggts upp undan för undan. I dag uppgår den till 425 milj. kr. Det har föranlett jordbruksdepartementet och regeringen att minska avsättningen till fonden. Budgetåret 1981/82 var avsättningen 20 milj. kr. Budgetåret 1980/81 var den 30 milj. kr. För nästkommande budgetår har man föreslagit en avsättning på 15 milj. kr.

Det är angeläget – och det framhöll Arne Andersson i Ljung tidigare här i dag – att det finns en ordentlig fond att falla tillbaka på den dagen vi får ett nytt skördeeskadesystem. Därför hade det varit motiverat att följa jordbruksdepartementets förslag. Också utskottet har ju tidigare framhållit att det är angeläget med en så jämn avsättning till fonden som möjligt – med hänsyn också till utbetalningarna. Det måste finnas pengar om det skulle inträffa en skördekatastrof.

Jag vill med detta yrka bifall till reservation 1, där vi föreslagit att regeringens förslag också skall bli riksdagens beslut.

Gunhild Bolander har här nyss redogjort för motionärernas synpunkter när det gäller att överföra fårkontrollen till Svenska fåravelsförbundet. I vårt särskilda yttrande skriver vi att det är motiverat att medel tillskjuts så att man kan starta verksamheten. Vi utgår från att lantbruksstyrelsen på något sätt kan hjälpa till, så att övergången blir så mjuk och smidig som möjligt. Det är uppenbart att Svenska fåravelsförbundet inledningsvis får ekonomiska problem.

Slutligen vill jag också säga ett par ord beträffande Maj Britt Theorins resonemang här om miljövärdsfrågorna. Hon började sitt anförande med att anlägga några synpunkter på motiven till en satsning på miljövärdsåtgärder. I det sammanhanget måste jag säga att jag delar hennes uppfattning. De motiv som hon redogjort för är ju orsaken till att vi är beredda att satsa så mycket pengar på miljövärdsåtgärder. Det förslag som jordbruksdepartementet och regeringen har lagt fram i det här sammanhanget innebär ju ökade satsningar på miljövärden. Låt vara att socialdemokraterna i sina reservationer vill gå något steg längre. Men, som det har sagts så många gånger från den här talarstolen, det finns gränser för vad vi i ekonomiskt avseende kan tillåta oss. Om socialdemokraterna varit i den ställningen att de skulle lägga fram förslagen på detta område, utgår jag från att de hade varit tvingade att ta samma ekonomiska hänsyn.

I reservation 17 behandlas den toxikologiska informationsservicen. Det är inte särskilt länge sedan vi diskuterade den frågan här i riksdagen, med anledning av förslag framlagda i en proposition. Orsaken till att man den gången inte gick längre än man gjorde – så är fallet nu också – var ju att det inte bara var fråga om pengar. Det gällde också att få ett reellt innehåll. Vi har helt enkelt inte tillräckligt många utbildade toxikologer för att kunna få

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

den informationsservice som man tänkt sig.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation 1 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 86 MAJ BRITT THEORIN (s):

Herr talman! Det var intressant att höra att centern numera står bakom de socialdemokratiska motiven för miljövårdssatsningen. Jag hade nämligen valt att återge vissa delar av den socialdemokratiska miljömotionen i mitt första inlägg om våra yrkanden och krav.

Vad det är fråga om är naturligtvis, även om man har ekonomiska begränsningar, vilka prioriteringar man är beredd att göra. Socialdemokraterna har full täckning för sina förslag. Vi har ett lägre budgetunderskott – närmare 2 miljarder kronor lägre än vad regeringen har – men vi har trots det funnit det angeläget att göra de olika satsningar på miljövårdsområdet som vi har redovisat i de olika reservationerna. Det är alltså fråga om vad man prioriterar. Vi finner det ytterligt angeläget att satsa inte minst på de kommunala miljövårdsinvesteringarna, inte bara för att klara miljövärden när det gäller avloppsrening, miljöfarligt avfall, hushållsavfall och trafikbuller, som kommunerna är beredda att gå in på, utan också för att satsa när det gäller att ta Sverige ur krisen. Vi ser alltså att det här finns en möjlighet att genom tidigareläggningar åstadkomma ganska många fler jobb. Och fler jobb behövs i det här samhället. Det är också en prioriteringsfråga.

Vad som skiljer oss och centern åt är naturligtvis vilka prioriteringar vi gör. Våra prioriteringar ligger här.

Anf. 87 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Man kan naturligtvis alltid diskutera vem som har följt vem när det gäller att beskriva varför vi vill satsa på miljön. Om vi är överens om målsättningen och om det som Maj Britt Theorin sade i sitt anförande står i den socialdemokratiska miljömotionen, så är det ju bra att socialdemokraterna har anammat de synpunkter på miljöområdet som centern har haft mycket länge.

Det har ju under många år gjorts kraftiga satsningar på kommunala reningsanläggningar o. d. I det sammanhanget har det väl inte heller funnits några större meningsskiljaktigheter.

När Maj Britt Theorin säger att socialdemokraterna har ekonomisk täckning för sina förslag, är det kanske så, men man har då tagit dessa pengar på andra håll. Att det budgetunderskott som socialdemokraternas förslag uppvisar skulle vara mindre än det som redovisats i regeringens budgetproposition, därom råder delade meningar. Det finns inte någon enhetlig bedömning därvidlag. Jag tror inte att vi skall ta det som intäkt för ökade ekonomiska satsningar.

Anf. 88 MAJ BRITT THEORIN (s):

Herr talman! Vi skall inte träta om vem som var först med att formulera miljövärdspolitiken i det här landet, men låt mig påminna om att det faktiskt

var socialdemokratin som mycket tidigt som det första partiet lade fram ett ordentligt genomarbetat miljövårdsprogram. Det gällde samtliga områden. Det var socialdemokratin som gjorde de ekonomiska prioriteringar och satsningar som var nödvändiga för att klara miljön i det här landet.

Även om jag gärna tillerkänner centern ett stort miljöintresse, måste jag slå fast att det trots allt inte bara är fråga om vilka synpunkter man har utan hur man handlar som är det avgörande. Och när det gäller handlandet har vi socialdemokrater prioriterat här inom en hel del av de miljöpolitiska åtgärderna högre upp än vad centern har valt att göra. Där ligger alltså skillnaden. Det gäller inte bara att tycka, utan det gäller också att anslå medel.

Anf. 89 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Maj Britt Theorin säger att socialdemokraterna var det första partiet som lade fram ett miljövårdsprogram. En sådan historieskrivning kan jag inte gå med på. När vi inom centern började tala om miljövårdsfrågorna var socialdemokraterna ytterst litet med på noterna.

Det är här inte bara fråga om hur mycket pengar vi vill satsa på miljövärden utan också fråga om hur vi vill planera vårt samhälle. Många av de problem som vi upplever på miljövårdsområdet beror på planeringsmissar. Vi borde planera samhället på ett annat sätt, och i det avseendet har Maj Britt Theorin och socialdemokratin en annan uppfattning än vi har och har haft. Vår uppfattning när det gäller planeringen skulle leda till ett ur miljösynpunkt betydligt bättre samhälle.

Anf. 90 MAJ BRITT THEORIN (s):

Herr talman! Det är naturligtvis bra att vi nu har centerns erkänsla bakom den socialdemokratiska miljövårdspolitiken. Vi kommer att bli väldigt lyckliga den dag när ni också röstar för de anslag som behövs för att en god miljöpolitik skall kunna fullföljas. Skillnaden mellan att tala vackert om miljön, den yttre miljön – som centerpartiet gör – och att omfatta hela miljövårdspolitiken, som socialdemokratin gör, dvs. att i den också inrymma arbetsmiljön och alla de risker som människor är utsatta för i arbetslivet, är ganska stor. Tyvärr – måste jag säga. Det avspeglas kanske mest tydligt i reservation 17, som egentligen inte borde ha behövt finnas. Om vi hade varit överens också inom det området hade centern och de andra borgerliga partierna varit med om att göra ett tillkännagivande till regeringen om de viktiga insatser som behövs för att skydda människorna och för att kunna nog identifiera vilka kemiska risker människor är utsatta för i arbetsmiljön.

Det är alltså, än en gång, inte bara fråga om att ha synpunkter och att tycka. Det är också fråga om att handla – och när det gäller miljövårdspolitiskt handlande vågar jag påstå att socialdemokratin faktiskt kan ta åt sig den största äran.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 16 (bidrag till permanent skördeskadeskydd)

I kontrapositionsvoteringen biträddes reservation 1 av Einar Larsson m. fl. med 89 röster mot 60 för reservation 2 av Arne Andersson i Ljung m. fl. 149 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 148 röster mot 93 för reservation 1 av Einar Larsson m. fl. 58 ledamöter avstod från att rösta.

Punkt 19

Mom. 1 (Skogsvårdsstyrelserna: Myndighetsuppgifter)

I kontrapositionsvoteringen biträddes reservation 3 av Svante Lundkvist m. fl. i motsvarande del med 136 röster mot 14 för motion 612 av Lars Werner m. fl. 148 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 151 röster mot 149 för reservation 3 av Svante Lundkvist m. fl. i motsvarande del.

Mom. 2 (viss inriktning av resurserna)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 3 av Svante Lundkvist m. fl. i motsvarande del.

Punkt 22 (bidrag till skogsvård m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 4 av Svante Lundkvist m. fl.

Punkt 23 (stöd till byggande av skogsvägar)

Mom. 1 och 3

Utskottets hemställan bifölls med 164 röster mot 135 för reservation 5 av Svante Lundkvist m. fl.

Punkt 33 (statens livsmedelsverk)

Utskottets hemställan bifölls med 239 röster mot 61 för reservation 6 av Arne Andersson i Ljung m. fl.

Punkt 36 (bidrag till statens maskinprovningar)

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls med 266 röster mot 34 för reservation 7 av Börje Stensson och Esse Petersson.

Punkt 43 (bidrag till kommunala miljövårdsinvesteringar)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 8 av Svante Lundkvist m. fl.

Punkt 44 (statens naturvårdsverk)

Utskottets hemställan bifölls med 239 röster mot 61 för reservation 9 av Arne Andersson i Ljung m. fl.

Punkt 46 (miljövårdsinformation)

Utskottets hemställan, som ställdes mot motion 1044 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, bifölls med acklamation.

Punkt 47 (mark för naturvård)

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 148 för reservation 10 av Maj Britt Theorin m. fl.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls med 239 röster mot 61 för reservation 11 av Arne Andersson i Ljung m. fl.

Punkt 49

Mom. 1 (anslag till miljövårdsforskning)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 12 av Svante Lundkvist m. fl.

Mom. 2 (överflyttning av anslag för miljövårdsforskning)

Utskottets hemställan bifölls med 237 röster mot 59 för reservation 13 av Arne Andersson i Ljung m. fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Punkt 52 (undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 14 av Svante Lundkvist m. fl.

Punkt 53 (särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 15 av Svante Lundkvist m. fl.

Punkt 54 (program för övervakning av miljökvalitet)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 16 av Svante Lundkvist m. fl.

Punkt 56 (stöd till miljöskyddsteknik)

Utskottets hemställan, som ställdes mot motion 1044 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, bifölls med acklamation.

Punkt 59 (toxikologisk informationservice, m. m.)

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 149 för reservation 17 av Svante Lundkvist m. fl.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 107

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Torsdagen den
25 mars 1982

*Anslag till vägvä-
sendet*

12 § Anslag till vägväsendet

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1981/82:24 om anslag till Vägväsende (prop. 1981/82:100) (förnyad behandling).

Anf. 91 BERTIL ZACHRISSON (s):

Herr talman! Med hänvisning till den debatt som vi tidigare har fört om väganslagen ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 4, 5 och 6 i det betänkande nr 16 som tidigare har behandlats i kammaren och i övrigt till detta utskottsbetänkande.

Anf. 92 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Återigen yrkar jag bifall till de moderata reservationerna 3 och 7 i trafikutskottets betänkande nr 16.

Anf. 93 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Med hänvisning till tidigare behandling av trafikutskottets betänkande nr 16 vill jag yrka bifall till vpk-motionerna 605 och 1855.

Anf. 94 RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Under hänvisning till min sakliga och väl underbyggda argumentation för en vecka sedan yrkar jag bifall till reservation 2 och i övrigt till återstående punkter i trafikutskottets betänkande nr 16.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan återfanns i trafikutskottets betänkande 16 mom. 1-10.

Anslags- och bidragsfrågor

Mom. 4 (medelsanvisning på tilläggsbudget till Drift av statliga vägar)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 1 av Bertil Zachrisson m. fl.

Mom. 5 b (Drift av statliga vägar för budgetåret 1982/83)

I en förberedande votering biträdde reservation 3 av Rolf Clarkson m. fl. med 61 röster mot 15 för motion 605 av Lars Werner m. fl. i motsvarande-del. 223 ledamöter avstod från att rösta.

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 2 av Bertil Jonasson m. fl. med 95 röster mot 61 för reservation 3 av Rolf Clarkson m. fl. 143 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls reservation 2 av Bertil Jonasson m. fl. med 151 röster mot 149 för utskottets hemställan.

Mom. 6 a (vissa vägbyggnader i Kalmar län)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 b (vissa vägbyggnader i Kristianstads län och Malmöhus län)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Anslag till vägväsendet

Mom. 6 c (vägbyggnader i Blekinge län)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 d (vissa vägbyggnader i Västernorrlands län)

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del med 132 röster mot 14 för motion 1855 av Bertil Måbrink och Sven Henricsson. 153 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 151 röster mot 149 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 e (broförbindelse mellan Brosunden och Rosendala i Skaraborgs län)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 f (vissa vägbyggnader i Gävleborgs län)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 g (vissa vägbyggnader i Kopparbergs län)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 h (vägbyggnader m. m. i Värmlands län)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 i (vissa vägbyggnader i Västerbottens län)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 j (vissa vägbyggnader i Göteborgs och Bohus län)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Nr 107

Torsdagen den
25 mars 1982

Översyn av reg-
lerna om godtros-
förvärv

Mom. 6 k (byggande av bro mellan Ekhammar och Björsund i Söderman-lands län)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 l (Byggande av statliga vägar budgetåret 1982/83)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 7 b (Bidrag till drift av kommunala vägar och gator)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 5 av Bertil Zachrisson m. fl.

Mom. 8 (Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 6 av Bertil Zachrisson m. fl.

Mom. 9 d (Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 240 röster mot 60 för reservation 7 av Rolf Clarkson m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

13 § Översyn av reglerna om godtrosvörvärv

Föredrogs lagutskottets betänkande 1981/82:28 om översyn av reglerna om godtrosvörvärv (förnyad behandling).

Utskottets hemställan om att betänkandet skulle företas till avgörande efter endast en bordläggning bifölls av kammaren.

Anf. 95 ELVY NILSSON (s):

Herr talman! Med hänvisning till den debatt som tidigare har förekommit i detta ärende ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Anf. 96 JOAKIM OLLÉN (m):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan, som återfanns i lagutskottets betänkande 20, bifölls med 151 röster mot 150 för reservationen av Lennart Andersson m. fl.

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1981/82:17 om anslag till Sjöfart (prop. 1981/82:100).

*Anslag till sjöfart***Anf. 97 TALMANNEN:**

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 98 BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas de anslag till sjöfarten som regeringen har föreslagit.

I anslagsdelen föreligger enighet i utskottet, dock med undantag av att moderaterna på en punkt har begärt införande av avgifter för anlitage av den isbrytarservice som sjöfartsverket står till tjänst med. Det moderata kravet har utskottet avstyrkt.

Vi hade från socialdemokratiskt håll en motion som gällde sjöfartspolitik. Och jag kan, herr talman, börja med att konstatera att sjöfartspolitik i Sverige kan liknas vid ett fartyg som redlöst ligger och driver i mörker och dimma, utan roder och utan möjlighet att lägga av ett ankare. Med andra ord: Den sjöfartspolitik som vi f. n. har är i det närmaste helt utslagen.

Vi tog ett beslut i riksdagen för snart två år sedan om sjöfartspolitikens inriktning.

Från socialdemokratiskt håll hade vi vissa yrkanden i det sammanhanget, och dessa framförde vi också i några reservationer. Bl. a. krävde vi att regeringen skulle ha förhållandena när det gäller sjöfarten och den sjöfartspolitiska situationen under sträng observans samt vidta åtgärder när så blev erforderligt. Och åtgärder har sannerligen varit erforderliga även efter det beslutet. Den utflaggning, dvs. den försäljning av svenska handelsfartyg, som ägde rum under senare delen av 1970-talet men som tillfälligt bromsades upp – det visade sig vara just tillfälligt – i slutet av 1979 och under första halvåret 1980, har därefter tagit ytterligare fart, och utförsäljningen av svenskt tonnage har skett i en accelererad takt.

Det tillsattes en utredning: närsjöfartsutredningen. Den tillkom efter ett förslag från socialdemokratiskt håll att sjöfartens roll i den svenska trafikpolitiken skulle belysas. Detta hade inte skett tidigare, trots att riksdagen vid upprepade tillfällen så hade begärt. Utredningen var klar sent i höstas. Den slog fast att den svenska handelsflottan nu hade blivit så liten att en ytterligare minskning av olika skäl, bl. a. försvarspolitiska, inte kunde tolereras. Man konstaterade att det behövdes kraftfulla och snara åtgärder. De åtgärder som sedan dess har vidtagits har inneburit att man från kommunikationsdepartementets sida bl. a. har kallat de ombordanställda och redarna till diskussioner, varvid dessa har anmodats att försöka komma överens om ett förslag om hur man skulle kunna komma till rätta med sjöfartens ekonomiska förhållanden. Det har inte lyckats, vilket väl inte

heller är så egendomligt. Två parter, som på något sätt skall resonera under sådana förhållanden, hamnar självfallet på olika ståndpunkter. Generaldirektör Karl Janéus vid sjöfartsverket utsågs till medlare. Han skulle försöka ena parterna. Men hans direktiv var alltför vaga. Hans möjligheter – de instrument han hade att spela med – var av den karaktären att det hela rann ut i sanden. Och där står vi nu.

Så sent som i fredags – den 19 mars – fördes här i kammaren interpellationsdebatt med kommunikationsministern. Då framfördes en del socialdemokratiska synpunkter. Det gällde bl. a. hur sjöfartsfrågorna skulle kunna lösas. Vi efterlyste också då kraftfulla åtgärder från regeringens sida och frågade om dessa snabbt skulle vidtas. Kommunikationsministerns svar kunde inte tolkas som vare sig ett ja eller ett nej.

Därför, herr talman, är situationen densamma. Vi kan se hur fartygen i den svenska handelsflottan säljs ut. Vi kan se hur det gods som finns utefter våra kuster – Bottenviken, Bottenhavet och ostkusten – i allt större utsträckning förs över till järnvägen. De fartyg som skulle kunna hämta detta gods blir utan last. Vi vet att järnvägen inte är lönsam i Sverige. När det gäller sjöfarten däremot – som är helt och hållet utan statliga stödåtgärder – är man nödgad att få debet och kredit att gå ihop. Man kan inte segla med förlust. Därför kan man inte konkurrera med järnvägen. Följden blir bl. a. att hamnar mister godsunderlag, att stuveriarbetare, stuveriföretag och skeppsmäklarier får minskad sysselsättning.

Utförsäljningen av svenska handelsfartyg har skapat stora problem för de ombordanställda. I dag är ca 11 000 människor anställda i handelssjöfarten. För sex år sedan var det nästan 25 000. Vår handelsflotta har minskat med mer än hälften under de senaste fem sex åren. Tendensen håller i sig. Vi anser att åtgärder måste vidtas för att lösa de här problemen.

I närsjöfartsutredningen presenterades en rad konkreta åtgärder. De förslag som fördes fram där borde prövas och bli underlag för förslag från regeringens sida. Från socialdemokratiskt håll kommer vi att ställa oss positiva till förslag som kan innebära långsiktiga och konstruktiva lösningar för sjöfarten.

Herr talman! Det brådskar att lösa problemen. Socialdemokraterna i utskottet vill att riksdagen gör ett uttalande, där regeringen anmodas att kraftfullt verka för att en sjöfartspolitisk uppgörelse snarast kan nås. Vi fick inte gehör för det i utskottet. Därför framför vi detta krav i en reservation.

Vi har från socialdemokratiskt håll reserverat oss på ytterligare en punkt, nämligen beträffande bemanningen av isbrytare och sjömättningsfartyg. Den frågan har varit på riksdagens bord flera gånger tidigare. Isbrytarna och sjömättningsfartygen bemannas i Sverige med militär personal, ett förhållande som Sverige är ensamt om av alla de länder som har isbrytarservice. Vi anser att detta gäller civila uppgifter, som borde utföras av civil personal. Frågan har tidigare utretts, men utredningsresultatet hade väl den gången – som vi ser det – karaktären av en partsinlaga från den militära sidan, som vill behålla dessa uppgifter under sitt revir. En ekonomisk analys av vad en

övergång till civil bemanning skulle innebära saknades i den utredningen. Man konstaterade bara kort och gott att en ändrad bemanningsform skulle kosta ett visst antal tiotal miljoner kronor ytterligare. Vi är inte övertygade om att det skulle bli dyrare. Vi är fortfarande av den uppfattningen att denna service mycket väl skulle kunna skötas i civil regi till kostnader som inte nödvändigtvis behöver överstiga de nuvarande. Det skulle dessutom ge sysselsättning åt ca 400 sjömän. I det arbetsmarknadsläge som sjöfolk befinner sig i i dag skulle det vara ett välkommet tillskott. Vi begär nu att frågan om bemanningen av isbrytare och sjömättningsfartyg skall bli föremål för en utredning, där man undersöker de ekonomiska konsekvenserna på ett mer allvarligt sätt än man gjorde tidigare. Detta yrkande framför vi i vår reservation nr 3.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2 och 3 i trafikutskottets betänkande nr 17.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 99 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Det vore frestande att i kväll ta upp en allmän och principiell sjöfartspolitisk debatt, eftersom sjöfartsnäringen – denna gamla fina nationalnäring – under de senaste åren har minskat i en ytterligt oroväckande omfattning och dess framtid ter sig påtagligt mörk. Men jag skall avhålla mig från det och bara betyga från moderat sida att vi är oroliga över denna utveckling. Vi anser att de faktorer som är skuld till det konkurrensutsatta läge som svensk sjöfartsnäring har fått måste rättas till. Vi tror att det i första hand är en fråga för de båda arbetsmarknadsparterna. Vi är inte alls villiga att låta staten ingripa med subventioner. Vi anser att det vore oriktigt att bygga upp en näringsgren i landet som kan hållas levande endast med hjälp av statliga hjälpåtgärder.

I den mån det finns skäl att peka på en osund konkurrens inom sjöfartsnäringen från t. ex. statshandelsländer anser vi emellertid att regering och riksdag bör agera kraftfullt. Sonja Rembo m. fl. har väckt en motion från moderat håll, som framhåller dessa svårigheter för sjöfartsnäringen. Vi har i år på moderat håll låtit oss nöja med att påpeka att regeringen bör agera så snart som möjligt och i samarbete med övriga sjöfartsnationer. Vi får återkomma nästa år om situationen är oförändrad.

I det allmänna moderata besparingsprogrammet, som omfattar olika sektorer i årets statsbudget, har vi när det gäller isbrytning föreslagit åtgärder som, enligt vår mening, skulle både effektivisera isbrytningsverksamheten och minska kostnaderna för statsverket med ca 5 milj. kr.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservation nr 1 i trafikutskottets betänkande nr 17.

Torsdagen den
25 mars 1982

Anslag till sjöfart

Anf.100 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Situationen inom den svenska sjöfartsnäringen är följande. Den svenska handelsflottan omfattar i dag ca 500 fartyg om 5,5 miljoner dödviktton. Av dessa fartyg är 200 enheter små och med obetydligt tonnage. Resterande 300 sysselsätts huvudsakligen i utrikes trafik.

År 1975 bestod den svenska handelsflottan av 600 fartyg med en kapacitet på 13 miljoner dödviktton. Handelsflottan har alltså mer än halverats sedan 1975, antalet ombordanställda har minskat från 23 500 år 1975 till 11 000 i dag, och binäringar, leverantörer osv. har drabbats hårt.

De negativa samhällseliga konsekvenserna har blivit stora, inte minst därför att sjöfarten är sammankopplad med utomordentligt viktiga transportfunktioner, såsom hamnar och besläktade näringar som varvsindustri etc. Handelsflottans utveckling har inneburit att resten av flottan, dvs. den del som fortfarande seglar under svensk flagg och som redarna inte har sålt eller flaggat ut ännu, har en sammansättning och struktur som inte kan trygga landets transportförsörjning i politiska och ekonomiska krissituationer. Anledningen är att två tredjedelar av vår handel är koncentrerade till Europa, samtidigt som svenska rederier av profitskäl specialiserar sig på de s. k. tunga traderna och långa transportavstånden. Dessutom har, enligt närjöfartsutredningen, den svenska handelsflottan volymmässigt nått den gräns under vilken totalförsvarets behov inte längre kan tillfredsställas.

Herr talman! Den situation som den svenska sjöfartsnäringen befinner sig i i dag är ett resultat av en total marknadsanpassning, som bygger på redarnas kortsiktiga profitintressen och som förmodligen kommer att innebära en fortsatt försäljning, uthyrning och utflaggning av den svenska handelsflottan om den tillåts fortsätta.

Regeringen har konsekvent vägrat att ingripa för att styra och påverka den här utvecklingen. Man säger att det är av stor betydelse för att den svenska sjöfartsnäringen skall kunna utvecklas i sunda former att konkurrensen inte snedvrids genom att staten engagerar sig som rederiägare. Det upprepadet av meningslösa fraser ur det sjöfartspolitiska programmet ter sig synnerligen löjligt med tanke på att det inte är fråga om att "sjöfartsnäringen skall kunna utvecklas", utan att det är fråga om att hela den svenska handelsflottan håller på att försvinna. Och man anser uppenbarligen att en fortsatt utflaggning av svenska fartyg till bekvämlighetsflagg och en fortsatt utförsäljning av svenska fartyg är "de sunda former" som den svenska sjöfartsnäringen skall kunna utvecklas i. Det är de former som ett statligt redarengagemang skulle snedvrída genom osund konkurrens. Därför har man tillåtit att sjöfartsnäringen utvecklats i dessa s. k. sunda konkurrensformer, trots att det har inneburit att nära 60 % av den svenska handelsflottan har försvunnit ur landet, trots att det har inneburit att nära 12 000 arbetstillfällen för sjömän har försvunnit sedan 1975, trots att det har inneburit att handelsflottan har fått en struktur som inte tillfredsställer beredskapsmässiga krav och trots att det har inneburit stora samhällseliga kostnader i form av skatteförluster, i form av arbetslöshet och i form av utebliven produktionskapacitet.

Mot denna bakgrund klingar fraserna om att målet med den statliga

sjöfartspolitikerna är att skapa förutsättningar för att landets utrikeshandel skall kunna bedrivas på ett effektivt sätt och till lägsta samhällsekonomiska kostnader synnerligen falskt.

Herr talman! Vpk anser att sjöfarten är alldeles för viktig för att oreserverat skötas av de fria marknadskrafterna. Förespråkarna för dessa har under en rad av år visat sin inkompetens genom stora och förödande felspekulationer. De har även på grund av sin profithunger visat sig nationellt oansvariga genom att flagga ut en stor del av den svenska handelsflottan.

Den framtida sjöfartspolitikerna bör utgå från ett långsiktigt sjöfartspolitiskt program som har som grund samhällsekonomiska, sysselsättningspolitiska och försörjningsberedskapsmässiga målsättningar. Dessutom bör det vara en del av och harmoniera med ett långsiktigt industripolitiskt program som omfattar hela den svenska industrins utveckling.

Den framtida sjöfartspolitikerna bör innebära samhälleligt ägande av fartygen, som sedan hyrs ut till rederier utan att dessa får köpoption. Leasing bör även kunna ske till andra, t. ex. sjöfolkskooperativ, lastägare m. fl. Shippingkunnande och goodwill finns f. n. hos de olika existerande rederierna. Den statliga leasingverksamheten bör i framtiden knyta detta kunnande till den egna rederiorganisationen och leasingverksamheten således aktivt bidra till den statliga rederiverksamhetens utveckling.

Det är nödvändigt att ökade ingripanden görs, så att en ökad andel av den svenska utrikeshandeln transporteras på svenska kölar. Detta måste på längre sikt leda till att produktionsinriktningen ändras för fartyg från den nuvarande koncentrationen på s. k. cross-trading. Målsättningen bör vara att i framtiden övergå till vad som föreskrivits i UNCTAD-koden om 40-40-20, bl. a. genom bilaterala handelsavtal med u-länder.

Forskningen bör inte enbart inrikta sig på sjöfartsteknikens utveckling. Anslag bör ställas till förfogande för forskning kring ändrad produktionsinriktning av nuvarande flotta, och den bör centreras kring helhetsperspektiv på transportekonomi, dvs. undersöka relationerna mellan olika transport-system från samhällsekonomisk utgångspunkt.

En sådan forskning skulle med all säkerhet visa att exempelvis en omläggning till kustsjöfart och inrikes sjöfart i stället för landtransporter är nödvändig från såväl miljösynpunkt och sysselsättningssynpunkt som oljeberoendesynpunkt.

Transportstödets nuvarande utformning har en för sjöfarten diskriminerande och hämmande verkan. Det måste omedelbart omarbetas, inte minst av de skäl jag nyss anförde.

Sjöfolkets arbetsmiljö och psykosociala situation är ett annat område där opartisk forskning bör bedrivas. Den tekniska forskning som främst behöver förstärkas är den om driftsystem i förhållande till energisparande och miljö samt den om förbättring av sjösäkerheten.

Herr talman! I dag seglar en tredjedel av världshandelsflottan under bekvämlighetsflagg. Bekvämlighetsregistrering av ett fartyg anses ha skett när detta har registrerats under en flagg som står till disposition för redare av vilken nationalitet som helst. Registreringen kan ske hos konsul, och i den

mån krav på adress i registreringslandet förekommer godkänns exempelvis adressen till ett advokatkontor. Länder med bekvämlighetsregistrering kan inte bedriva någon effektiv fartygsinspektion samt saknar social- och sjömanslagstiftning som är tillämpbar ombord på fartyg och som skyddar ombordanställda. Rederiet åtnjuter total skattefrihet och full frihet i alla kommersiella spörsmål. På fartyg under bekvämlighetsflagg är det rederiet, inte lagen, som garanterar förhållandena ombord.

De länder som vanligen tillhandahåller sådan bekvämlighetsflagg är Liberia, Panama, Cypern och Singapore, men ett antal andra länder förekommer på ITF:s lista över sådana länder. Här återfinns den allra sämsta delen av världshandelsflottan. Den ägs i stor utsträckning av rederier i Medelhavsområdet, Sydostasien etc. Den utgör den del av världshandelsflottan som under tarvliga förhållanden har fått extra respittid innan den skall huggas upp till skrot. Den delen försöker man nu på internationell nivå att få eliminerad.

Den personal som anställts på dessa fiffelflaggade fartyg har inga möjligheter att driva några fackliga krav – i flera av dessa länder är strejk helt förbjuden. Den saknar också möjligheter att påverka sin arbetsituation. Besättningarna utgörs i allmänhet av befäl från de traditionella sjöfartsländerna och manskap från låglöneländerna, t. ex. Filippinerna, Indien, Pakistan och afrikanska länder. Detta gör att redarna kan välja en besättning som är garanterat samarbetsvillig och som inte ställer några krav på löner, arbetsförhållanden, säkerhet etc.

Eftersom fiffelflaggingen inte kan accepteras fullt ut från svenskt politiskt håll på grund av de förlorade skatteinkomster och sysselsättningstillfällen som är förknippade med sådan utflaggning, säljer redarna sina fartyg och hyr in utländskt fiffelflaggat tonnage. Effekterna vad gäller de svenska skatteinkomsterna och den svenska sysselsättningen blir givetvis desamma. De svenska redarna har hittills kommit runt hindren med fiffelflaggning på detta sätt. Ett annat alternativ som f. n. diskuteras är att hyra ut fartygen, så att de kan bemannas med billigare arbetskraft. De svenska redarna skulle därmed behålla sina möjligheter till framtida spekulationer i fartyg men begränsa sina transportfunktioner.

Det finns som synes åtskilliga skäl till att gå till kamp mot fiffelflaggarna. Miljön på våra kuster är ett, solidaritet med världens sjöfolk ett annat, kamp mot skattefiffel och valutaflykt ett tredje.

ITF bedriver sedan länge en hård kamp mot flaggfifflet men saknar tyvärr stöd från myndigheterna. Man har lyckats sluta kollektivavtal med en del fartyg, ofta efter hårda aktioner.

Från svensk sida kan man bidra till att stävja trafiken med bekvämlighetsflaggande fartyg dels genom att hindra dem att anlita svensk hamn, dels genom att statliga och kommunala myndigheter och bolag inte använder sig av dessa fartyg för något slag av transporter.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionerna 1981/82:795, 1026 och 1028.

Anf. 101 RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Moderaterna föreslår i sin motion 1389 att en mindre avgift för isbrytning skall införas som är konstruerad så att den premierar fartyg med högsta isklass.

Frågan om avgiftsbeläggning av isbrytarverksamheten behandlades bl. a. 1970, när transportstödet infördes. Då uttalades att transportstöd inte skulle införas för sjötransporter just därför att man hade avgiftsfri isbrytning. Om avgifter för isbrytning införs, kommer konkurrensförhållandena mellan land- och sjötransporter att rubbas.

Vi i utskottsmajoriteten menar att det är orimligt att nu vidta åtgärder som skulle skärpa kravet på transportstöd, varför motionen avstyrks.

I sin motion 1892 kräver socialdemokraterna att regeringen i överläggningar med redarna och de fackliga organisationerna kraftfullt skall verka för att en sjöfartspolitisk uppgörelse kan nås. Det är ju önskvärt från alla synpunkter. Det är lätt att uttrycka denna önskan. Men när man har två parter, som har sinsemellan helt oförenliga åsikter om hur detta stöd skall åstadkommas, är det inte lika lätt.

Tyvärr har svenska fartyg svårt att hävda sig i den internationella konkurrensen. Men man får inte glömma att dessa svårigheter har förstärkts genom att vi har en matt utrikeshandel och genom att många rederier har en svag ekonomisk ställning. Mot denna bakgrund har regeringen tagit initiativ till överläggningar mellan redarna och de fackliga organisationerna. Under de överläggningarna har man diskuterat olika stimulansåtgärder för svensk sjöfart.

Man kan utan vidare hålla med om det angelägna i att andelen svenskflaggade fartyg ökar och att nybeställningar av fartyg på svenska varv kommer till stånd. Tyvärr är det som Birger Rosqvist sade. Chefen för sjöfartsverket har inte lyckats åstadkomma ett kompromissförslag, som parterna kan ställa sig bakom. Då har arbetet i departementet fått utgå från detta faktum. Man sonderar nu olika vägar att få till stånd åtgärder, som så långt möjligt tillgodoser berörda parter önskemål och som kan leda till att andelen svenskflaggade fartyg ökar.

Vpk begär i sin motion 795 att ett sjöfartspolitiskt program skall utarbetas med samhällsekonomiska, sysselsättningspolitiska och försörjningsberedskapsmässiga målsättningar som grund. I motionen begärs vidare att ett statligt rederi och statlig leasingverksamhet skall åstadkommas. Dessa båda krav känner vi igen sedan tidigare. Man talar något förvånande om att näringen skall anpassas till UNCTAD-koden genom bilaterala avtal med råvaruproducerande och progressiva u-länder.

Utskottet har redan tidigare talat om att det är av största betydelse för den svenska sjöfartsnärigen att konkurrensen inte snedvrids genom att staten engagerar sig som redare. Den uppfattningen står utskottsmajoriteten fortfarande fast vid.

När det gäller UNCTAD-koden anser vi att Sverige bör ansluta sig på samma villkor som u-länderna, varigenom det från svensk sida godtas att u-landsrederier genom linjekonferenser får sig tillförsäkrade en viss andel av

Nr 107

Torsdagen den
25 mars 1982

Anslag till sjöfart

konferenslasterna. Men – och det är mycket viktigt – detta får inte tolkas som ett allmänt godtagande av lastuppdelningsprincipen. Vi anser att Sverige fortfarande bör verka för att lastuppdelingen begränsas, så att cross-trade-intressena inte ytterligare skadas.

I en annan partimotion begär vpk bl. a. att bekvämlighetsflaggade fartyg inte skall tillåtas anlöpa svensk hamn. Jag inskränker mig till att påpeka att de internationella åtaganden som Sverige har gjort i olika sammanhang i princip gör det omöjligt att hindra fartyg från att anlita svensk hamn bara därför att de bär en viss flagg. Men å andra sidan är det naturligtvis angeläget att noga övervaka att fartygen uppfyller överenskomna normer till skydd för sjösäkerheten, de ombordanställda och havsmiljön. Sjöfartsverket bör därför enligt utskottsmajoritetens uppfattning prioritera inspektioner av fartyg som kan bedömas ha bristfällig standard. Sedan har vi i socialdemokratiska motioner och även i vpk-motioner fått upp de gamla långkörarna med krav på civil bemanning av isbrytare och sjömättningsfartyg. Jag tror att kammaren håller mig räkning för att jag inskränker mig till att säga att de ekonomiska realiteterna visar att vi inte har råd med en sådan bemanning. I övrigt tänker jag inte upprepa alla argument på de områdena utan hänvisar till vad vi tidigare har anfört.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till trafikutskottets hemställan på alla punkter.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

15 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1981/82:2334 av *Axel Andersson m. fl.*

1981/82:2335 av *Lennart Blom*

1981/82:2336 av *Görel Bohlin m. fl.*

1981/82:2337 av *Olle Eriksson och Elver Jonsson*

1981/82:2338 av *Nils-Olof Gustafsson och Margareta Winberg*

1981/82:2339 av *Nils-Olof Gustafsson och Margareta Winberg*

1981/82:2340 av *Margot Håkansson*

1981/82:2341 av *Filip Johansson och Arne Lindberg*

1981/82:2342 av *Filip Johansson och Arne Lindberg*

1981/82:2343 av *Bertil Jonasson m. fl.*

1981/82:2344 av *Helge Karlsson och Ralf Lindström*

1981/82:2345 av *Ove Karlsson m. fl.*

1981/82:2346 av *Eivor Nilson*

1981/82:2347 av *Kerstin Nilsson och Ingvar Svanberg*

1981/82:2348 av *Per-Axel Nilsson och Gunhild Bolander*

1981/82:2349 av *Karl-Eric Norrby m. fl.*

1981/82:2350 av *Johan Olsson m. fl.*

1981/82:2351 av *Stig Olsson*

1981/82:2352 av *Olof Palme m. fl.*

1981/82:2353 av *Eric Rejdnell*

1981/82:2354 av *Karl-Erik Svartberg m. fl.*

1981/82:2355 av *Lars Werner m. fl.*

1981/82:2356 av *Lars Werner m. fl.*

1981/82:2357 av *Olle Westberg i Hofors m. fl.*

1981/82:2358 av *Eva Winther*

1981/82:2359 av *Olle Östrand m. fl.*

Program för regional utveckling och resurshushållning (prop. 1981/82:113)

1981/82:2360 av *Rolf Dahlberg m. fl.*

1981/82:2361 av *Filip Fridolfsson*

1981/82:2362 av *Allan Hernelius*

1981/82:2363 av *Sven Munke*

1981/82:2364 av *Olof Palme m. fl.*

1981/82:2365 av *Olof Palme m. fl.*

1981/82:2366 av *Olof Palme m. fl.*

1981/82:2367 av *Lars Werner m. fl.*

Ändrade regler för räntebidrag och bostadsbidrag m. m. samt införande av en hyreshusavgift (prop. 1981/82:124)

1981/82:2368 av *Birgitta Dahl m. fl.*

1981/82:2369 av *Oskar Lindkvist*

Vissa ändringar i reglerna om stöd för individuell handikappanpassning av bostäder m. m. (prop. 1981/82:126)

1981/82:2370 av *Georg Andersson m. fl.*

1981/82:2371 av *Gunnel Jonäng och Johan Olsson*

1981/82:2372 av *Olle Wästberg i Stockholm m. fl.*

Närradioverksamhet (prop. 1981/82:127)

1981/82:2373 av *Georg Andersson m. fl.*

1981/82:2374 av *Anna Eliasson*

1981/82:2375 av *Lars Werner m. fl.*

Vissa musikfrågor, m. m. (prop. 1981/82:128)

1981/82:2376 av *Stina Andersson m. fl.*

1981/82:2377 av *Nils Carlshamre*

1981/82:2378 av *Hilding Johansson m. fl.*

1981/82:2379 av *Göthe Knutson och Anders Gernandt*

1981/82:2380 av *Göthe Knutson och Anders Gernandt*

Stöd till taltidningar (prop. 1981/82:129)

1981/82:2381 av *Margareta Andrén*

1981/82:2382 av *Rolf Clarkson m. fl.*

1981/82:2383 av *Bertil Zachrisson m. fl.*

1981/82:2384 av *Lars Werner m. fl.*

Statsbidrag till kommunal väg- och gatuhållning m. m. (prop. 1981/82:133)

Nr 107

Torsdagen den
25 mars 1982

1981/82:2385 av *Olof Palme m. fl.*

1981/82:2386 av *Lars Werner m. fl.*

Ändrade bidragsregler inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen, m. m.
(prop. 1981/82:139)

*Meddelande om
frågor*

1981/82:2387 av *Håkan Winberg m. fl.*

Ändring i lagstiftningen om kriminalvård i anstalt m. m. (prop. 1981/
82:141)

1981/82:2388 av *Gösta Bohman m. fl.*

1981/82:2389 av *Sten Svensson och Sonja Rembo*

1981/82:2390 av *Lars Werner m. fl.*

Ändringar i sjukförsäkringen m. m. (prop. 1981/82:144)

1981/82:2391 av *Sonja Rembo och Margareta Gard*

Stöd till kvinnoorganisationernas centrala verksamhet (prop. 1981/82:155)

16 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 25 mars

1981/82:319 av *Birgitta Dahl* (s) till socialministern om förslaget om ändrad sjukförsäkring:

Regeringens förslag om försämring av sjukförsäkringen har väckt ett massivt motstånd hos hela svenska folket.

Med anledning härav vill jag fråga socialministern:

Är regeringen beredd att ta tillbaka sitt förslag om försämring av sjukförsäkringen?

1981/82:320 av *Maja Bäckström* (s) till arbetsmarknadsministern om statsbidrag till ungdomsplatser:

Med anledning av att bidrag från statsmakterna för ungdomsplatser inte utgår längre än till den 30 juni råder det stor osäkerhet om hur det blir därefter med ungdomsplatser.

Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern:

Vad avser statsrådet att göra dels när det gäller bidraget till ungdomsplatserna, dels när det gäller kravet på genomgången yrkesintroduktion innan ungdomsplats kan komma på fråga?

1981/82:321 av *Marie-Ann Johansson* (vpk) till kommunikationsministern om luftfartsverkets ekonomiska åtaganden gentemot AB Göteborg-Landvetter Flygplats:

Nr 107

Torsdagen den
25 mars 1982

*Meddelande om
frågor*

1970 beslöt riksdagen (prop. 200) att kommuner bör få ersättning för investeringsbidrag till primärflygplatser enligt för luftfartsverket gällande principer. Enligt dessa principer återbetalar luftfartsverket de statliga investeringsbidragen med en amorteringstid på i genomsnitt 33 år till en ränta motsvarande statens normalränta.

Luftfartsverket har inte klarat av att betala dessa räntor till AB Göteborg-Landvetter Flygplats och har nu en ränteskuld till bolaget på nära 50 milj. kr. Detta har tvingat bolagets ägare – västsvenska kommuner och landsting – att ge större bidrag än vad som avsågs vid flygplatsens byggande. Detta drabbar i sin tur invånarna i dessa kommuner, som skattevägen får stå för kostnader som rätteligen borde vara statens.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga kommunikationsministern:

Avser regeringen att vidta några åtgärder för att ge luftfartsverket möjligheter att fullfölja sina ekonomiska åtaganden gentemot AB Göteborg-Landvetter Flygplats?

17 § Kammaren åtskildes kl. 17.56.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert